

การศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีของผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ณรงค์ฤทธิ์ หามนตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดนตรี

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

**STUDY OF MUSIC EDUCATION ADMINISTERED BY
TEACHERS AT SCHOOLS UNDER SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, U-TAI DISTRICT IN
PHRANAKHON SRI AYUDDHAYA PROVINCE**

NARONGRIT HAMONTREE

A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements

for Master of Arts in Music

Academic Year 2017

Copyright of Bansomdejchaopraya Rajabhat University

ชื่อเรื่อง การศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีของผู้สอนในโรงเรียน
สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

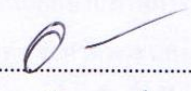
ชื่อผู้วิจัย ณรงค์ฤทธิ์ หามนตรี

สาขาวิชา ดนตรี

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ ชันชศิริ

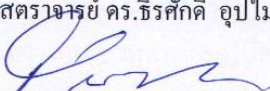
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โดม สว่างอารมย์

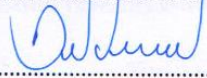
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิทย์ ชันชศิริ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โดม สว่างอารมย์)

..... กรรมการ
(ดร.อนุรักษ์ บุญแจ๊ะ)

..... กรรมการและเลขานุการ
(อาจารย์จ๊ะระพันธ์ อ่อนเดือน)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ชื่อเรื่อง	การศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีของผู้สอนในโรงเรียนสังกัด องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ชื่อผู้วิจัย	ณรงค์ฤทธิ์ หามนตรี
สาขาวิชา	ดนตรี
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ ชันชศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โดม สว่างอารมณ์
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีของผู้สอนในโรงเรียนสังกัด
องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
ได้แก่ ครูผู้สอนดนตรี จำนวน 52 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตรฐานค่า
5 ระดับและแบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการสอนวิชาดนตรีของผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น
รายด้านพบว่า ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ สภาพแวดล้อมใน
ห้องเรียน และด้านความรู้ ความสามารถของครูผู้สอนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

คำสำคัญ: สภาพการสอนวิชาดนตรี องค์การบริหารส่วนตำบล

Title **A Study of Music Education Administered by Teachers at
Schools under Sub-district Administrative Organization, U-tai
District in Phranakhon Sri Ayuddhaya Province**

Author **Narongrit Hamontree**

Program **Music**

Major Advisor **Associate Professor Dr.Kovit Kantasiri**

Co-advisor **Assistant Professor Dr.Dome Sawangarom**

Academic Year **2017**

ABSTRACT

The objective of this research was to study the music education administered by teachers at schools under sub-district administrative organization, U-tai District in Phranakhon Sri Ayuddhaya Province. The sample included 52 music teachers. Data were collected using 5-point rating scale questionnaire and checklist and were statistically analyzed by percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that the music education administered by teachers at Schools under Sub-district Administrative Organization, U-tai District in Phranakhon Sri Ayuddhaya Province was generally found at the moderate level. After item analysis, learning process design was rated with the highest mean followed by classroom environment, knowledge, and teachers' ability.

Keywords: Music Education Administration, Sub-district Administrative Organization

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาอันได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิทย์ ชันธิศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โดม สว่างอารมณ์ และกรรมการที่ควบคุมการสอบทุกท่าน รวมทั้งผู้ที่ได้กล่าวนามในรายงานวิจัยเล่มนี้ด้วยความเคารพอย่างสูงและผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลในพื้นที่มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอถือโอกาสนี้ขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ แสงทอง รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิทย์ ชันธิศิริ อาจารย์อนุรักษ์ บุญแจ่ม อาจารย์จิรพันธ์ อ่อนเดือน และอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ประสบการณ์ ที่เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้ ช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จ

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงได้รับจากงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณอันสูงสุดของคุณพ่อ คุณแม่ ผู้เป็นแรงบันดาลใจให้การอบรมสั่งสอน ปลูกฝังความใฝ่รู้ในการศึกษา พร้อมทั้งให้กำลังใจ

ณรงค์ฤทธิ์ หามนตรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา.....	13
การสอนดนตรี.....	48
บริบทองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	58
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
ประชากร.....	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	67
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการสอน.....	68
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผลการวิจัย.....	78
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	82
ภาคผนวก.....	89
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	90
ภาคผนวก ข หนังสือราชการ.....	92
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	95
ภาคผนวก ง การหาคุณภาพของแบบสอบถาม.....	105
ภาคผนวก จ หนังสือตอบรับลงบทความ.....	109
ภาคผนวก ฉ สำเนาประกาศนียบัตรภาษาอังกฤษ.....	111
ประวัติผู้วิจัย.....	113

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ความถี่ และร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล.....	67
2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียน การสอนวิชาคณิตรี โดยรวม.....	69
3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียน การสอนวิชาคณิตรีด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้.....	69
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียน การสอนวิชาคณิตรีด้านความรู้ความสามารถของผู้สอน.....	73
5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียน การสอนวิชาคณิตรีด้านสภาพแวดล้อมในห้องเรียน.....	74
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียน การสอนวิชาคณิตรีด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน	75
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียน การสอนวิชาคณิตรีด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร	76

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2	องค์ประกอบของการศึกษา 5 ประการ.....	35

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เสียงดนตรีนอกจากทำให้ผู้ฟังมีความสุขแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเขาด้วย เพราะพลังอำนาจของเสียงดนตรีนั้นให้ทั้งคุณและโทษ จึงเกิดการสังสมและตีบทอดวัฒนธรรมดนตรีเรื่อยมา (สังค ภูเขาทอง, 2533, น.33) ทั้งดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ เพราะเสียงดนตรีเป็นเสียงที่ไพเราะ ซึ่งทุกคนในโลกนี้ต้องการความไพเราะ เสียงเป็นกระแสคลื่นที่สามารถสร้างความเคลื่อนไหว จะก่อให้เกิดการพัฒนาปัญญาและคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า เมื่อทุกคนมีดนตรีในหัวใจ สังคมย่อมจะน่าอยู่ จิตใจคนก็สงบและสบายขึ้น เหตุผลที่เด็กไทยต้องเรียนดนตรี เพราะดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ชีวิตที่ดีและมีคุณภาพต้องมีดนตรีและประกอบด้วยเสียงดนตรี เมื่อสังคมได้พัฒนาและศึกษาเรียนรู้กว้างขวางขึ้น การศึกษาสอนให้มนุษย์ทราบว่า ดนตรีเป็นศาสตร์ที่จำเป็นต่อชีวิตที่จะต้องรู้ ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้เจริญ ดังนั้นเด็กไทยสมัยใหม่ เด็กไทยพันธุ์ใหม่จึงต้องเรียนรู้ดนตรี เด็กไทยในอดีตไม่ได้เรียนรู้ดนตรีในโรงเรียน เมื่อดนตรีเข้าไปอยู่ในโรงเรียนดนตรี ก็จัดให้เรียนเหมือนกับการเรียนหนังสือ คือการเรียนรู้อยู่โดยอาศัย “การท่องบ่น” เพราะเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เลียนแบบมาจากการศึกษาของพระในพระพุทธศาสนา การท่องจำ จำได้แล้วก็จะลืม จึงเป็นการเรียนรู้หนังสือที่มีประโยชน์น้อย ดนตรีไม่ใช่วิชาท่องบ่น ดังนั้นวิธีการเรียนรู้ดนตรีในอดีต จึงเป็นวิธีการที่ล้าสมัยและทำให้ดนตรีเป็นวิชาที่ไม่มีความหมาย รู้ก็ไม่ได้ไม่รู้ก็ไม่ได้ เพราะไม่ทำให้ชีวิตดีขึ้นแต่อย่างใด โลกสมัยใหม่เป็นโลกของข้อมูล ใครมีข้อมูลมากก็จะกลายเป็นผู้มีโอกาสมากด้วย แต่เมื่อระบบการศึกษาสมัยใหม่ได้เอื้อให้เด็กได้ค้นหาข้อมูลได้เอง สะดวกและง่ายที่จะเรียนรู้ ต่อไปนี้โลกจะต้องพัฒนาไปสู่ความคิดสร้างสรรค์และวันนั้นจึงเป็นวันสำคัญของวิชาศิลปะและดนตรี (สุกรี เจริญสุข, 2545, น.72)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ดนตรีที่มุ่งเน้นพัฒนาการเรียนการสอนโดยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติเครื่องดนตรี มีทักษะในการเล่นดนตรี มีสมาธิ มีระเบียบวินัย ฝึกความอดทนและสามารถนำมาพัฒนาการปฏิบัติดนตรีในขั้นต่อไปอย่างถูกต้องเหมาะสมและเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติดนตรีร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ รวมทั้งผสมผสานศิลปวัฒนธรรมไทยและศิลปวัฒนธรรมสากล ผู้เรียนเห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาดนตรี (สวัศดี วนภูษา, 2533, น. 6)

การใช้หลักสูตรก่อนหน้าปรากฏว่า หลักสูตรในแต่ละระดับยังขาดความเชื่อมโยงและเนื่องจากได้ใช้หลักสูตรมานาน จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ เน้นการพัฒนาคน พัฒนาอาชีพของผู้เรียน ตลอดจนการพัฒนาสังคม จึงเป็นที่มาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2538, น.139)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระศิลปะ กำหนดให้สาระที่ 2 : ดนตรี มี 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐาน ศ 2.1: เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มาตรฐาน ศ 2.2: เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยเหตุที่วิชาดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีกระบวนการสร้างรูปแบบและการถ่ายทอดโดยมีขาดสาย นอกจากนี้เป็นสิ่งที่ช่วยจรโลงความงดงามทางอารมณ์ ปลุกฝังกล่อมเกล้าให้ผู้เรียนและผู้เล่นเป็นคนสุขุมรอบคอบและมีจิตใจอ่อนโยนแล้ว ดนตรียังเป็นเครื่องช่วยแนะแนวทาง ในการประกอบอาชีพแก่ผู้เรียนด้วย (วารินทร์ รัศมีพรหม, 2531, น.21-22)

การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านดนตรีมีประโยชน์อย่างยิ่ง นอกจากเป็นการเพิ่มประสบการณ์และความรู้ในด้านวิชาการดนตรี ส่งเสริมการเรียนการสอนด้านดนตรีเพิ่มขึ้นจากในห้องเรียน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมผู้ที่มีทักษะหรือความถนัดพิเศษด้านดนตรี ให้มีโอกาสได้พัฒนาความสามารถของตนเพิ่มขึ้นอีก การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ได้ฝึกซ้อมและแข่งขัน เป็นประสบการณ์ตรงที่ทำให้นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ด้านดนตรี เป็นการฝึกลักษณะอันพึงประสงค์ อันได้แก่ ความอดทน ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความสามัคคี เป็นการสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ จุดมุ่งหมายดังกล่าว วิชาดนตรีที่อยู่ในกลุ่มสาระศิลปะ จึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นวิชาบังคับ (สาระพื้นฐาน) และส่วนที่เป็นวิชาเลือกเสรี (สาระเพิ่มเติม) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาต่อดนตรีเพื่อก้าวสู่วิชาชีพต่อไป (วารินทร์ รัศมีพรหม, 2531, น.36-38)

โรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งของสังคม สภาพของศิลปวัฒนธรรมของสังคมเป็นอย่างไร ก็มักสะท้อนออกมาให้เห็นในกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนที่อยู่ในสังคมนั้นๆ ด้วย วิชาดนตรีเป็นอีกแขนงหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลสะท้อนของสังคมภาคใต้และเป็นปัญหาต่อการสอนของครูผู้สอนดนตรีค่อนข้างมาก ในส่วนของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครูผู้สอนดนตรีส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านวิชาดนตรีโดยตรง แต่เนื่องจากวิชาดนตรีเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทุก

โรงเรียนต้องเปิดสอน ดังนั้นการสอนวิชาดนตรีในบางโรงเรียน จึงจำเป็นต้องใช้ครูที่จบการศึกษาในสาขาอื่น ที่ไม่ได้มีความรู้ หรือพอมีความรู้ทางด้านดนตรีอยู่บ้างมาทำการสอน บางโรงเรียนก็ใช้วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอน ทำให้การเรียนการสอนวิชาดนตรี มีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ อีกทั้งการนิเทศการสอนวิชาดนตรี การสัมมนาทางดนตรีเกี่ยวกับหลักสูตรดนตรี เทคนิคการสอนดนตรี หลักการวัดผลและประเมินผลทางดนตรียังมีน้อย (วนิดา วรรณโชติ, สัมภาษณ์)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีของผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เพื่อผลการวิจัยจะเป็นข้อมูล แนวทางในการจัดการศึกษาและพัฒนาวิชาการดนตรีแก่ผู้รับผิดชอบในเขตพื้นที่การศึกษานี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีของผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาดนตรี สังกัดกลุ่มสาระศิลปะ โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ปฏิบัติหน้าที่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 รวมจำนวน 52 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ สภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการสอนวิชาดนตรี 5 ด้าน คือ 1) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ 2) ด้านความรู้ความสามารถของครูผู้สอน 3) ด้านสภาพแวดล้อมในห้องเรียน 4) ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน และ 5) ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร

ระยะเวลาที่ดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 การศึกษา 2555

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อสารสนเทศในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบท ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถนำไปพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้จัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี หมายถึง การจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีของครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูผู้สอนวิชาดนตรีได้การเข้าร่วมประชุมสัมมนา หรืออบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาดนตรี เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอนร่วมกันระหว่างกลุ่มโรงเรียน การศึกษาหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาดนตรีก่อนทำการสอน การวิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนก่อนที่ทำการสอน การจัดทำแผนการสอนรายชั่วโมง การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์ของนักเรียน

ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน หมายถึง การที่ครูผู้สอนวิชาดนตรีได้จัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เห็นถึงความสำคัญของวิชาดนตรีก่อนทำการสอน เน้นการเรียนการสอนโดยนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนรุ่นพี่ที่มีความสามารถมาช่วยสอนรุ่นน้องในการสอนทักษะปฏิบัติ สอนกิจกรรมทางดนตรีเกี่ยวกับเนื้อหาสาระทางดนตรีและมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กับการสอนทักษะการฟัง ก่อนการสอนทักษะปฏิบัติ ดำเนินการทดสอบพื้นฐานความรู้ทางดนตรีของนักเรียนก่อนทำการเรียนการสอน แบ่งกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถในระดับเดียวกันในการสอนทักษะปฏิบัติ ให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมและแสดงออกซึ่งความสามารถทางดนตรี ใช้เทคนิคหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางดนตรีประกอบการสอน

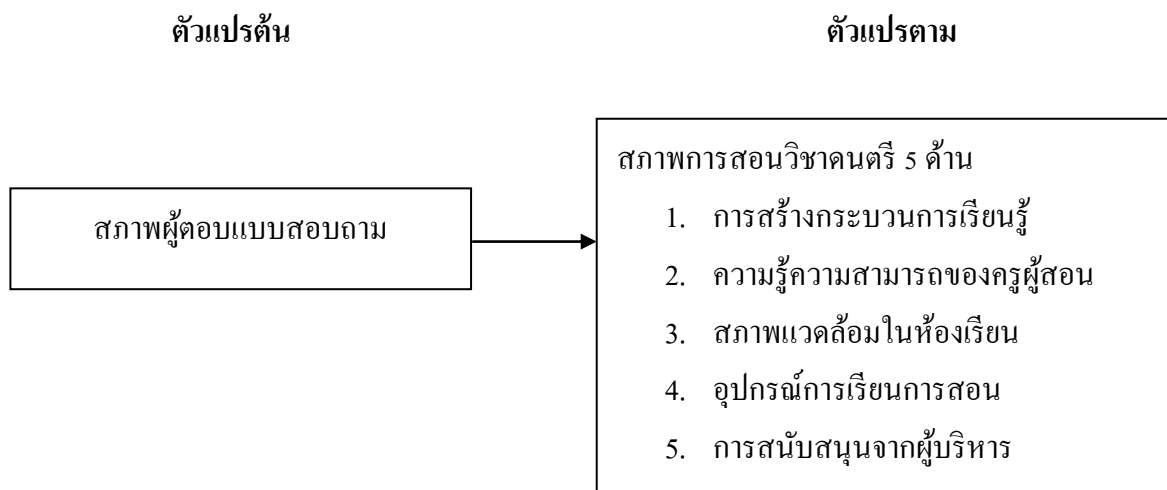
สภาพแวดล้อมในห้องเรียน หมายถึง การที่ครูผู้สอนวิชาดนตรีได้ใช้รูปภาพ แผนภูมิหรือบัตร แถบบันทึกภาพหรือภาพยนตร์ แผ่นใสหรือเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แถบบันทึกเสียงหรือแผ่นซีดี หนังสือ ตำรา หรือเอกสารประกอบการจัดการเรียนการสอน และมีบทบาทสำคัญในการจัดซื้อสื่อการสอน

อุปกรณ์การเรียนการสอน หมายถึง การที่ครูผู้สอนวิชาดนตรีได้ดำเนินการวัดและประเมินผลตรงตามจุดประสงค์การสอน การวัดและประเมินผลทุกจุดประสงค์ที่สอนจบแล้ว ใช้แบบทดสอบของกลุ่มโรงเรียน ใช้แบบบันทึกพัฒนาการทางดนตรีในการประเมินทักษะการปฏิบัติ และแจ้งผลการพัฒนาด้านทักษะปฏิบัติให้ผู้เรียนทราบ

การสนับสนุนจากผู้บริหาร หมายถึง การที่ครูผู้สอนวิชาดนตรีได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์และเครื่องหมายที่ใช้แทนเสียง (ทฤษฎีโน้ตเบื้องต้น) อัตราจังหวะและหน้าทับประเภทต่างๆ ศัพท์สังคิตในการบรรเลงและการขับร้อง ลักษณะของวงดนตรีประเภทต่างๆ ลักษณะการประสมวงแบบต่างๆ การเรียบเรียงเสียงประสานที่ใช้ในการบรรเลง ประวัตติและที่มาของเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ประวัตติและที่มาของเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน ประวัตติและผลงานของนักประพันธ์เพลง และการเลือกเพลงบรรเลงถูกต้องตามพิธีการและประเพณีนิยม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี ได้พัฒนาจากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้เสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน 8 ด้าน ได้แก่ สารเนื้อหาในการศึกษา ครูผู้สอน สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา รูปแบบวิธีการเรียนการสอน ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา เงินทุนสนับสนุน สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม และ ผู้เรียน ประกอบกับแนวคิดของ สุจินต์ วิสวธีรานนท์ และภณิดา มาประเสริฐ (2537, น.9) ไพศาล หวังพานิช (2546, น.1-4) ที่เสนอคล้ายกันว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย ปรัชญาการศึกษา หลักสูตร การสอน การวัดผล และการวิจัย ประกอบกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพทางดนตรีของ สรณ โรจนตระกูล (2530, น.21) ที่เสนอว่า การจัดการเรียนการสอนดนตรีประกอบด้วย กระบวนการเรียนรู้ ทักษะผู้สอน สภาพแวดล้อม อุปกรณ์การเรียน แนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดองค์ประกอบของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน สภาพแวดล้อมในห้องเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน และการสนับสนุนจากผู้บริหาร ตามการรับรู้ของครูผู้สอน จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยได้สังเคราะห์เพื่อนำมาจัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัยปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. แนวคิดการจัดการศึกษา
3. การสอนดนตรี
4. องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ

- **ทัศนศิลป์** มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทัศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

● **ดนตรี** มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบดนตรีแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ร้องเพลง และเล่นดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี แสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิงสุนทรีย์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีวัฒนธรรม และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

● **นาฏศิลป์** มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจัยคุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ ๑.๑ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ ๑.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระที่ ๒ ดนตรี

มาตรฐาน ศ ๒.๑ เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ ๒.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ ๓ นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ ๓.๑ เข้าใจ และแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่านาฏศิลป์ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ ๓.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า ของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและ สากล

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

- รู้และเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรง และจำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ มีทักษะพื้นฐานการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างงานวาดภาพระบายสี โดยใช้เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิว ภาพปะติด และงานปั้น งานโครงสร้างเคลื่อนไหวอย่างง่าย ๆ ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกจากเรื่องราว เหตุการณ์ ชีวิตจริง สร้างงานทัศนศิลป์ตามที่ตนชื่นชอบ สามารถแสดงผลและวิธีการในการปรับปรุงงานของตนเอง

- รู้และเข้าใจความสำคัญของงานทัศนศิลป์ในชีวิตประจำวัน ที่มาของงานทัศนศิลป์ ในท้องถิ่น ตลอดจนการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

- รู้และเข้าใจแหล่งกำเนิดเสียง คุณสมบัติของเสียง บทบาทหน้าที่ ความหมาย ความสำคัญของบทเพลงใกล้ตัวที่ได้ยิน สามารถท่องบทกลอน ร้องเพลง เคาะจังหวะ เคลื่อนไหว ร่างกาย ให้สอดคล้องกับบทเพลง อ่าน เขียน และใช้สัญลักษณ์แทนเสียงและเคาะจังหวะ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับดนตรี เสียงขับร้องของตนเอง มีส่วนร่วมกับกิจกรรมดนตรีในชีวิตประจำวัน

- รู้และเข้าใจเอกลักษณ์ของดนตรีในท้องถิ่น มีความชื่นชอบ เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของดนตรีต่อการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น

- สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ สามารถแสดงท่าทางประกอบจังหวะเพลง ตามรูปแบบนาฏศิลป์ มีมารยาทในการชมการแสดง รู้หน้าที่ของผู้แสดงและผู้ชม รู้ประโยชน์ ของการแสดงนาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าร่วมกิจกรรมการแสดงที่เหมาะสมกับวัย

- รู้และเข้าใจการเล่นของเด็กไทยและนาฏศิลป์ท้องถิ่น ชื่นชอบและภาคภูมิใจ ในการเล่นพื้นบ้าน สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่พบเห็นในการเล่นพื้นบ้านกับการดำรงชีวิต ของคนไทย บอกลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทยตลอดจนความสำคัญของการแสดง นาฏศิลป์ไทยได้

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

- รู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ ๒ มิติ ๓ มิติ เช่น งานสื่อผสม งานวาดภาพระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ภาพ รวมทั้งสามารถสร้างแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบเพื่อถ่ายทอดความคิดจินตนาการเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่แตกต่างกัน เข้าใจปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ หลักการลดและเพิ่มในงานปั้น การสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ตลอดจน รู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม
- รู้และเข้าใจบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม อิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนา และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น
- รู้และเข้าใจเกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงร้อง เครื่องดนตรี และบทบาทหน้าที่ รู้ถึงการเคลื่อนที่ขึ้น ลง ของทำนองเพลง องค์ประกอบของดนตรี ศัพท์สังคีตในบทเพลง ประโยค และอารมณ์ของบทเพลงที่ฟัง ร้องและบรรเลงเครื่องดนตรี ด้นสดอย่างง่าย ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีอย่างถูกวิธี อ่าน เขียนโน้ตไทยและสากลในรูปแบบต่าง ๆ รู้ลักษณะของผู้ที่จะเล่นดนตรีได้ดี แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกของบทเพลงที่ฟัง สามารถใช้ดนตรีประกอบกิจกรรมทางนาฏศิลป์และ การเล่าเรื่อง
- รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมต่าง ๆ เรื่องราวดนตรีในประวัติศาสตร์ อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อดนตรี รู้คุณค่าดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์
- รู้และเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ สามารถแสดงภาษาท่า นาฏยศัพท์พื้นฐาน สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวและการแสดงนาฏศิลป์ และการละครง่าย ๆ ถ่ายทอดลีลาหรืออารมณ์ และสามารถออกแบบเครื่องแต่งกายหรืออุปกรณ์ประกอบการแสดงง่าย ๆ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์และการละครกับสิ่งที่ประสบในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นในการชมการแสดง และบรรยายความรู้สึกของตนเองที่มีต่องานนาฏศิลป์
- รู้และเข้าใจความสัมพันธ์และประโยชน์ของนาฏศิลป์และการละคร สามารถเปรียบเทียบการแสดงประเภทต่าง ๆ ของไทยในแต่ละท้องถิ่น และสิ่งที่การแสดงสะท้อนวัฒนธรรมประเพณี เห็นคุณค่าการรักษาและสืบทอดการแสดงนาฏศิลป์ไทย

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

- รู้และเข้าใจเรื่องทัศนธาตุและหลักการออกแบบและเทคนิคที่หลากหลายในการสร้างงานทัศนศิลป์ ๒ มิติ และ ๓ มิติ เพื่อสื่อความหมายและเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ วิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาและประเมินคุณค่างานทัศนศิลป์ของตนเองและผู้อื่น สามารถเลือกงานทัศนศิลป์โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสม สามารถออกแบบรูปภาพ สัญลักษณ์ กราฟิก ในการนำเสนอข้อมูลและมีความรู้ ทักษะที่จำเป็นด้านอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานทัศนศิลป์
- รู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของงานทัศนศิลป์ของชาติและท้องถิ่น แต่ละยุคสมัย เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและสามารถเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ที่มาจากยุคสมัยและวัฒนธรรมต่าง ๆ
- รู้และเข้าใจถึงความแตกต่างทางด้านเสียง องค์กรประกอบ อารมณ์ ความรู้สึก ของบทเพลงจากวัฒนธรรมต่าง ๆ มีทักษะในการร้อง บรรเลงเครื่องดนตรี ทั้งเดี่ยวและเป็นวง โดยเน้นเทคนิคการร้องบรรเลงอย่างมีคุณภาพ มีทักษะในการสร้างสรรค์บทเพลงอย่างง่าย อ่านเขียนโน้ตในบันไดเสียงที่มีเครื่องหมาย แปลงเสียงเบื้องต้นได้ รู้และเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบของผลงานทางดนตรี องค์กรประกอบของผลงานด้านดนตรีกับศิลปะแขนงอื่น แสดงความคิดเห็นและบรรยายอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อบทเพลง สามารถนำเสนอบทเพลงที่ชื่นชอบได้อย่างมีเหตุผล มีทักษะในการประเมินคุณภาพของบทเพลงและการแสดงดนตรี รู้ถึงอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและบทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิง เข้าใจถึงอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อบุคคลและสังคม
- รู้และเข้าใจที่มา ความสัมพันธ์ อิทธิพลและบทบาทของดนตรีแต่ละวัฒนธรรมในยุคสมัยต่าง ๆ วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้งานดนตรีได้รับการยอมรับ
- รู้และเข้าใจการใช้นาฏยศัพท์หรือศัพท์ทางการละครในการแปลความและสื่อสารผ่านการแสดง รวมทั้งพัฒนารูปแบบการแสดง สามารถใช้เกณฑ์ง่าย ๆ ในการพิจารณาคุณภาพการแสดง วิเคราะห์เปรียบเทียบงานนาฏศิลป์ โดยใช้ความรู้เรื่ององค์ประกอบทางนาฏศิลป์ ร่วมจัดการแสดง นำแนวคิดของการแสดงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
- รู้และเข้าใจประเภทละครไทยในแต่ละยุคสมัย ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้าน ละครไทย และละครพื้นบ้าน เปรียบเทียบลักษณะเฉพาะของการแสดงนาฏศิลป์จากวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมทั้งสามารถออกแบบและสร้างสรรค์อุปกรณ์เครื่องแต่งกายในการแสดงนาฏศิลป์และละคร มีความเข้าใจ ความสำคัญ บทบาทของนาฏศิลป์ และละครในชีวิตประจำวัน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

- รู้และเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุและหลักการออกแบบในการสื่อความหมาย สามารถใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์ อธิบายจุดประสงค์และเนื้อหาของงานทัศนศิลป์ มีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และกระบวนการที่สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์ วิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิด เทคนิควิธีการ การแสดงออกของศิลปินทั้งไทยและสากล ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการออกแบบสร้างสรรค์งานที่เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมด้วยภาพล้อเลียนหรือการ์ตูน ตลอดจนประเมินและวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ด้วยหลักทฤษฎีวิจารณ์ศิลปะ

- วิเคราะห์เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ในรูปแบบตะวันออกและรูปแบบตะวันตก เข้าใจอิทธิพลของมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาระหว่างประเทศที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ในสังคม

- รู้และเข้าใจรูปแบบบทเพลงและวงดนตรีแต่ละประเภท และจำแนกรูปแบบของวงดนตรีทั้งไทยและสากล เข้าใจอิทธิพลของวัฒนธรรมต่อการสร้างสรรค์ดนตรี เปรียบเทียบอารมณ์และความรู้สึกที่ได้รับจากดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน อ่าน เขียน โน้ตดนตรีไทยและสากล ในอัตราจังหวะต่าง ๆ มีทักษะในการร้องเพลงหรือเล่นดนตรีเดี่ยวและรวมวงโดยเน้นเทคนิคการแสดงออกและคุณภาพของการแสดง สร้างเกณฑ์สำหรับประเมินคุณภาพการประพันธ์การเล่นดนตรีของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สามารถนำดนตรีไปประยุกต์ใช้ในงานอื่น ๆ

- วิเคราะห์ เปรียบเทียบรูปแบบ ลักษณะเด่นของดนตรีไทยและสากลในวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าใจบทบาทของดนตรีที่สะท้อนแนวความคิดและค่านิยมของคนในสังคม สถานะทางสังคมของนักดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างแนวทางและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรี

- มีทักษะในการแสดงหลากหลายรูปแบบ มีความคิดริเริ่มในการแสดงนาฏศิลป์เป็นคู่และเป็นหมู่ สร้างสรรค์ละครสั้นในรูปแบบที่ชื่นชอบ สามารถวิเคราะห์แก่นของการแสดงนาฏศิลป์และละครที่ต้องการสื่อความหมายในการแสดง อิทธิพลของเครื่องแต่งกาย แสง สี เสียง ฉาก อุปกรณ์ และสถานที่ที่มีผลต่อการแสดง วิจารณ์การแสดงนาฏศิลป์และละคร พัฒนาและใช้เกณฑ์การประเมินในการประเมินการแสดง และสามารถวิเคราะห์ท่าทางการเคลื่อนไหวของผู้คนในชีวิตประจำวัน และนำมาประยุกต์ใช้ในการแสดง

- เข้าใจวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการแสดงละครไทย และบทบาทของบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครของประเทศไทยในยุคสมัยต่าง ๆ สามารถเปรียบเทียบการนำการแสดงไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ และเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

ในการจัดการศึกษา จำเป็นต้องทำความเข้าใจคำว่า “การศึกษา” ก่อน ดังนี้

การศึกษา ตามความหมายกว้าง หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่นำบุคคลเข้าสู่การดำรงชีวิตในสังคม หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นกระบวนการอบรมบ่มนิสัยให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตนและประกอบอาชีพการทำงานร่วมกับมนุษย์อื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม

การศึกษาตามความหมายนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการอบรมบ่มนิสัยการกล่อมเกลாத่างสังคม การเตรียมตัวเพื่อให้บุคคลมีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต

เป้าหมายของการศึกษาดังที่กล่าวนี้ มิใช่เพียงเพื่อประโยชน์ของคนแต่ละคนเท่านั้น แต่ต้องมุ่งไปสู่สังคมในภาพรวม คือการนำไปสู่สังคมที่เข้มแข็ง มีเอกภาพ อันเนื่องมาจากสมาชิกของสังคมมีคุณภาพและร่วมสร้างประโยชน์ให้กับสังคมที่ตนอยู่อาศัย จึงถือได้ว่าครูเป็นคนสำคัญในการสร้างเยาวชนที่ดีและสร้างอนาคตของประเทศ และหากผลผลิตทางการศึกษาไม่มีคุณภาพ ครูก็ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง ความสะดวกสบายของชาติ ชาติใดมี “ทุนทางสังคม” แข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมากขึ้นเพียงใด มีปริมาณมากแค่ไหน ย่อมขึ้นกับคุณภาพของระบบการศึกษา (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2542)

โดยสรุป การศึกษาเป็นกระบวนการให้และรับความรู้และประสบการณ์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างจิตสำนึก การเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยม การถ่ายทอดศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสังคม การพัฒนาความคิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บุคคลมีความเจริญงอกงามทางปัญญา มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีค่านิยมที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

กระบวนการดำเนินการให้มนุษย์ได้รับการศึกษานี้ หากรัฐยังไม่เข้ามาดูแล ก็เป็นเรื่องที่คนใกล้ชิดคิด เช่น ครอบครัวหรือญาติมิตรเพื่อนฝูงทำหน้าที่อบรมสั่งสอนกันเอง เพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถอยู่ร่วมกับสังคมขนาดข้อมันนั้นได้ แต่เมื่อสังคมขยายตัวมากขึ้นจนปัจจุบันกลายเป็นสังคมระดับประเทศ การให้การศึกษาต้องเป็นไปอย่างระบบ ต้องมีการจัดการ มีเป้าหมายมีรูปแบบกระบวนการมีการลงทุนและมีผู้รับผิดชอบ ดังที่เราเรียกโดยรวมว่า การจัดการศึกษา คือ ทำทุกอย่างอย่างเป็นระบบที่ทุกส่วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

คำว่า การจัดการ นั้นเป็นคำรวมที่ครอบคลุมการดำเนินการบางสิ่งบางอย่างโดยมีเป้าหมายที่มุ่งบรรลุอย่างชัดเจน มีการกำหนดรูปแบบกระบวนการ มีการจัดองค์การ มีการมอบหมาย

ผู้รับผิดชอบชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ ผู้ดำเนินการ เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนด กระบวนการทั้งหมดนี้คือการจัดการ ซึ่งต้องกระทำอย่างเป็นระบบ มีแผน มีเป้าหมาย มีผู้รับผิดชอบ และมีเครื่องมือกลไกที่นำไปสู่ความสำเร็จได้ ทั้งนี้ การจัดการศึกษาก็คือกระบวนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา

ในกระบวนการจัดการศึกษานี้ มีบุคคลหลายคนและหลายหน่วยงานเข้ามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว พรรคพวกเพื่อนฝูงญาติมิตร ชุมชน ประชาคม เอกชน สื่อมวลชน วัด โรงเรียน และที่สำคัญมากคือรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

สังคมที่มีขนาดใหญ่โตกว้างขวาง มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการประกอบอาชีพหลากหลาย เนื้อหาของการศึกษายังต้องมีความหลากหลาย แต่ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาก็ต้องมุ่งธำรงรักษาเอกภาพร่วมกันของสังคมไว้ด้วย สาระของการศึกษาจึงต้องครอบคลุมทั้งเรื่องวิถีการดำรงชีวิต การประพฤติปฏิบัติตน ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ประสบการณ์และความเป็นไปของสังคมในอดีต ปัจจุบัน และที่จะไปสู่อนาคต รวมทั้งเรื่องความรู้ ความเข้าใจและเทคนิควิธีการประกอบอาชีพ

การจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการหรือในระบบส่วนใหญ่จัดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะด้านที่ตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ปลูกฝังทักษะความรู้และค่านิยมแก่ผู้เรียน แต่โรงเรียนหรือสถานศึกษาก็ไม่ใช่เป็นช่องทางเดียว ในโลกที่พัฒนาการด้านสื่อและเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาสามารถทำได้อย่างหลากหลาย เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะแต่ละกลุ่ม เช่น การศึกษานอกโรงเรียน การจัดการศึกษาในครัวเรือน การจัดการศึกษาโดยชุมชน การศึกษาทางไกลผ่านสื่อประเภทต่างๆ เป็นต้น

การจัดการศึกษาในภาพรวมเป็นเรื่องที่สังคมและผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทุกระดับต้องร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดขึ้นได้ บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1. ความหมาย ความจำเป็น และวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบหลายประการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์การจัดการศึกษาจึงเป็นความจำเป็นที่ทุกประเทศต้องดำเนินการ เพื่อยกระดับคุณภาพประชากรและเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการแข่งขันระหว่างประเทศ

ความหมายของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายชัดเจน คือการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ โดยคาดหวังว่า คนที่มีคุณภาพนี้จะทำให้สังคม มีความมั่นคง สงบสุข เจริญก้าวหน้าทันโลก แข่งขันกับสังคมอื่นในเวทีระหว่างประเทศได้ คนในสังคมมีความสุข มีความสามารถประกอบอาชีพการงานอย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์

การจัดการศึกษามีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา ตามอัธยาศัย ย่อมขึ้นกับความเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันไป

เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีการดำเนินการ มีทรัพยากรต่างๆสนับสนุน และต้องมีกระบวนการประเมินผลการจัดการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ด้วย

ทั้งนี้ ผลผลิตของการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่ได้รับการศึกษา ส่วนผลลัพธ์หรือผลสะท้อนสุดท้ายคือการมีพลเมืองที่มีคุณภาพและสังคมมีสภาพที่พึงประสงค์

2. ความจำเป็นในการจัดการศึกษา

การศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องมีการจัดการ ไม่ใช่เรื่องที่จะให้ใครรับไปทำโดยไม่มีเป้าหมาย ไม่มีมาตรฐาน ไม่ได้คุณภาพ เพราะยอมทำให้การศึกษาไม่มีทิศทาง ไม่เป็นระบบ ไม่คุ้มค่า และหากจัดผิดพลาดก็ยากที่จะแก้ไข เพราะกระบวนการศึกษา เช่น ค่านิยมต่างๆ ได้ซึมซับเข้าไปในใจของผู้เรียนเสียแล้ว

การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุนที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ละคน และเป็นการลงทุนเพื่อการอยู่รอดและพัฒนาของสังคม ทั้งนี้ เพราะการศึกษาส่งผลกระทบและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม วิทยาการและเทคโนโลยีที่จำเป็นในการทำงานและการใช้ชีวิต ยิ่งการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีด้านการสื่อสารใหม่ๆ พัฒนาการเหล่านี้ย่อมทำทลายต่อการจัดการศึกษา เพราะได้เปิดโอกาสและให้ช่องทางการเรียนรู้แก่บุคคลจำนวนมาก โดยให้รับรู้มากขึ้นและมีเส้นขีดกั้นด้านระยะทางน้อยลงกว่าเดิม การจัดการศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็น เพราะต้องการทรัพยากร (คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี) สนับสนุนจำนวนมาก ต้องมุ่งไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกันของสังคม ต้องนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์อย่างแท้จริง

ในแง่นี้ การจัดการศึกษาจึงต้องมีการกำหนดเพื่อประกันว่ามนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ตรงตามเป้าประสงค์ร่วมกัน รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษายังมีความจำเป็น เพราะต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้าน ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญมาดูแลรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นการรับผิดชอบด้านการสอน การบริหาร หรือการสนับสนุน ตัวอย่าง เช่น ครูที่ดีต้องได้รับการศึกษาอบรมมาอย่างดี มีความรู้ความชำนาญ และมีคุณลักษณะเหมาะสมกับการเป็นครู การเป็นครูจึงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง

เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การจัดการศึกษาจำต้องได้รับการปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละยุคสมัย การจัดการศึกษาที่อยู่กับที่ย่อมหมายถึงความล้ำสมัย ไม่เหมาะสม ไม่คุ้มประโยชน์

ปัจจุบัน โลกก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ หรือเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่เรียกว่าเศรษฐกิจฐานความรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือจำเป็นที่ขาดไม่ได้ ในสังคมสมัยใหม่นี้ความรู้ที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ จะช่วยแก้ปัญหาได้และนำสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นพลังสำคัญ สำหรับการอยู่รอดและการพัฒนา ทั้งสำหรับบุคคลแต่ละคนและสำหรับสังคมประเทศชาติ โดยรวม

3. วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

ในขณะที่การจัดการศึกษามุ่งเป้าหมายระยะยาวสำหรับการพัฒนาของแต่ละบุคคล และการพัฒนาสังคม แต่การจัดการศึกษาโดยทั่วไปย่อมมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งบรรลุหลายประการ ได้แก่

3.1 ให้บริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยถ่ายทอดหรือปลูกฝังเนื้อหาความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษา วางตัวได้เหมาะสมในสังคมและมีความสามารถประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจ หรือตามโอกาสของแต่ละคนได้ สถานศึกษาส่วนใหญ่ที่เรียกว่า โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียนรู้ สถานศึกษาปฐมวัย ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการทางการศึกษา

3.2 เตรียมเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้และจัดให้เด็กในวัยเรียน ได้รับการศึกษาเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองต่อเนื่อง โดยส่งเสริมเกื้อหนุนให้เด็กก่อนวัยเรียนขั้นพื้นฐาน ได้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย เซาว์ปัญญา ความสนใจ ที่เหมาะสม มีความพร้อมในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป การจัดการส่วนนี้ โดยทั่วไปเป็นความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครอง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น ส่วนเด็กในวัยเรียนทุกระดับจะได้รับการศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการเตรียมตัวระดับพื้นฐานและเพื่อมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพการงานต่อไป

3.3 ให้โอกาสทางการศึกษา โดยเข้าถึงผู้รับบริการที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาดังตามปกติ ที่มีอยู่หลากหลาย การจัดการศึกษาลักษณะนี้มุ่งไปที่ผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มิฐานะยากจน ผู้ที่พลาดโอกาสได้รับการศึกษาในบางช่วงของชีวิต ผู้ที่มีปัญหาทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา การจัดการศึกษาเช่นนี้มักดำเนินการ โดยสถานศึกษาเฉพาะด้าน เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ หรือโดยวิธีการอื่นนอกกรอบและตามอัธยาศัย เช่น ศูนย์การเรียนรู้ การศึกษาในระบบทางไกล เป็นต้น

3.4 ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาระดับสูงในเชิงคุณภาพวัตถุประสงค์นี้มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะด้านเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจดำเนินการ โดยสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์วิจัยระดับสูง มุ่งคิดค้นเนื้อหาสาระที่แปลกใหม่จากเดิม นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกอบรมเฉพาะทางเช่น ด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น มักดำเนินการในรูปแบบการประชุมสัมมนา การฝึกอบรม การดูงาน การฝึกปฏิบัติเฉพาะ ฯลฯ

3.5 พัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เต็มตามความสามารถ และตอบสนองวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาข้อนี้เน้นการพัฒนามนุษย์ในลักษณะบูรณาการ คือให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม ความคิด ความสำนึก ความรับผิดชอบ ฯลฯ ซึ่งตามปกติควรเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา แต่หากสถานศึกษาไม่สามารถดูแลให้ครบถ้วนได้ ก็ต้องจัดส่วนเสริมเติมในลักษณะการฝึกอบรมเฉพาะ การแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนปกติหรือการใช้สื่อต่างๆช่วยเสริม วัตถุประสงค์ส่วนนี้ยังรวมไปถึงการพัฒนาทักษะและคุณภาพของผู้ที่ทำงานแล้วหรือผู้ที่ผ่านการศึกษาดังตามกระบวนการปกติ ให้สามารถติดตามความรู้ใหม่ๆและวิทยาการที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นตัววัดความสามารถในการจัดการของผู้บริหาร จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้บริหารต้องกำหนดเกณฑ์จากวัตถุประสงค์ที่ระบุและผู้บริหารก็จะต้องได้รับการประเมินจากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดด้วย

เป้าหมายของการจัดการศึกษา

เป้าหมายของการจัดการศึกษาในภาพรวมคือสมาชิกทุกคนในสังคม แต่เนื่องจากมวลชนเหล่านี้มีจำนวนมากมากเกินไปที่จะมีองค์กรใดสามารถจัดการศึกษาให้ครบถ้วนครอบคลุมได้ จึงต้องมีการแบ่งกลุ่มประเภทของเป้าหมายออกตามความเหมาะสมในการจัด เช่น แบ่งตามอายุ แบ่งตามสาระเนื้อหา แบ่งตามลักษณะของบุคคล เป็นต้น

เป้าหมายของการจัดการศึกษาอาจแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. เด็กก่อนวัยเรียน เมื่อทารกคลอดออกจากครรภ์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ปู่ย่าตายาย ญาติ หรือคนเลี้ยงดู เป็นกลุ่มบุคคลเริ่มแรกที่ทำหน้าที่ดูแลเลี้ยงดูและขณะเดียวกันก็ให้การศึกษาอบรมด้วยการให้การศึกษาลักษณะนี้ โดยทั่วไปยังไม่เป็นระบบ แต่เป็นธรรมชาติ จึงยังไม่ถือว่าเป็นการจัดการศึกษา

เมื่อทารกเติบโตขึ้นพอช่วยตนเองได้แล้ว พ่อแม่ซึ่งต้องมีภาระประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงลูก ไม่อาจดูแลบุตรได้ ก็ปล่อยให้ผู้อยู่ในการดูแลของบุคคลอื่น เช่น บุคคลในกลุ่มเครือญาติ หรือมิฉะนั้นก็ต้องจ้างคนดูแล ทางเลือกอีกประการหนึ่งคือการส่งบุตรหลานเข้ารับการอบรมศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ปฐมวัย ศูนย์รับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งถือเป็นสถานศึกษาเบื้องต้นที่มีการจัดการศึกษา โดยมีผู้ดูแลที่ได้รับการศึกษาอบรมมาพอสมควรเป็นผู้ดูแล

เมื่ออายุถึงวัยประมาณสามขวบ สถานศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้มีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบและมีรูปแบบมากขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยนี้เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นต้น

2. บุคคลในวัยเรียน ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนโดยทั่วไปหมายถึง ผู้ซึ่งรัฐกำหนดให้ผู้ปกครองต้องนำไปเข้าเรียน คืออยู่ในข่ายการศึกษาภาคบังคับ โดยแต่ละประเทศกำหนดอายุไว้แตกต่างกันไปตามที่เห็นว่าเหมาะสม สำหรับประเทศไทยกำหนดให้การศึกษาในระดับประถมถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามเป็นการศึกษาภาคบังคับและหากผู้ปกครองมีความพร้อมก็ส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้เรียนต่อสูงขึ้นไปอีกตามกำลังความสามารถ ระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้อาจแบ่งได้หลายระดับ ได้แก่

2.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไป เป็นการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลในวัยเรียนในระบบการเรียนในโรงเรียน ในครอบครัว หรือในสถานศึกษารูปแบบอื่น ในประเทศไทย การศึกษาขั้นพื้นฐานไล่เรียงกันไปตั้งแต่ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ไปจนจบชั้นมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) การศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมักใช้เวลาประมาณสิบสองปีเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงปลายของการศึกษาระดับนี้ เยาวชนที่สนใจศึกษาสายอาชีพ แทนที่จะศึกษาสายสามัญ ก็อาจเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษาสายอาชีพ ซึ่งได้แก่ โรงเรียนอาชีวศึกษาระดับต้นต่างๆ ได้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 การศึกษาระดับอุดมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนที่มุ่งศึกษาต่อก็อาจเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (ซึ่งรวมสถาบันอุดมศึกษาสายอาชีพต่ำกว่าปริญญาด้วย) ใน

กรณีที่ศึกษาระดับปริญญาที่อาจศึกษาต่อเนื่องไปตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก หรือศึกษาเฉพาะด้านหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก

3. ผู้ด้อยโอกาส หรือบุคคลลักษณะพิเศษ กลุ่มเป้าหมายนี้เป็นคนกลุ่มพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากบุคคลปกติทั่วไป สิ่งที่ทำให้แตกต่างนั้นอาจเกิดจากฐานะทางเศรษฐกิจ คือคนจนที่ด้อยโอกาสในการเล่าเรียนตามปกติ เช่น เด็กที่ผู้ปกครองไม่ส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียน เด็กไร้ผู้อุปการะ หรือความแตกต่างอาจเกิดจากลักษณะทางร่างกายจิตใจและสมอง เช่น เด็กพิการ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีปัญหาทางจิตใจและอารมณ์ เด็กอัจฉริยะ เป็นต้น ผู้ด้อยโอกาส หรือบุคคลลักษณะพิเศษเฉพาะเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับเด็กอื่น แต่การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายนี้จำเป็นต้องจัดให้ตามรูปแบบที่เหมาะสมกับลักษณะและความจำเป็นสำหรับกลุ่มด้วย โดยอาจต้องมีครูที่ได้รับการอบรมมาเป็นการเฉพาะ ในกรณีที่ผู้ด้อยโอกาสร่วมเรียนในชั้นเรียนปกติครูจำเป็นต้องให้ความสนใจผู้เรียนกลุ่มนี้เป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องใช้ความอดทน ความเมตตา ความเข้าใจและความละเอียดละไมในการปฏิบัติต่อพวกเขา สำหรับผู้บริหารที่จัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ต้องมีความเข้าใจ มีทักษะและได้รับการอบรมมาโดยเฉพาะอย่างพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

4. ผู้มีงานทำ ผู้ที่ประกอบอาชีพการงานแล้วเป็นกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่ง บุคคลเหล่านี้ได้รับการศึกษามาแตกต่างกันไป และมุ่งศึกษาเพิ่มเติมโดยมีเหตุผลต่างกันไป ส่วนหนึ่งเข้าศึกษาระดับสูงขึ้นไปในสถาบันการศึกษาปกติหรือเข้ารับการศึกษาดูตามโครงการพิเศษ (เช่น โครงการศึกษาเฉพาะที่มีผู้จัดบริการให้ในสถานที่ทำงาน โครงการศึกษาอบรมเฉพาะด้าน เป็นต้น) นอกจากนี้หน่วยงานทางการศึกษาอาจจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น การศึกษาสัจจวัตรที่ผู้สอนตระเวนให้ความรู้ การศึกษาผ่านสื่อโทรคมนาคม การศึกษาโดยเอกสาร หรือสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองต่างๆ การจัดการศึกษาเช่นนี้ อาจมีการรับรองวุฒิให้หรือไม่เทียบวุฒಿಯ่างเป็นทางการก็ได้ การจัดการอบรมสำหรับผู้มีงานทำนั้น รวมถึงครูซึ่งต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วย ครูจึงควรสนใจติดตามรับการอบรมตามหลักสูตรต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของตน

กลุ่มเป้าหมายนี้ นับวันจะยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ เกิดขึ้นรวดเร็ว จึงจำเป็นที่ผู้ทำงานแล้วควรได้รับสาระเนื้อหาใหม่ๆ เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของตนตลอดเวลา

5. ประชาชนทั่วไป ประชาชนโดยทั่วไปถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์สำหรับการเป็น

พลเมืองที่ดีและการเพิ่มพูนความคิดความอ่านของตนอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาลักษณะนี้ถือเป็นส่วนเสริมจากการที่ประชาชนได้เรียนรู้จากสื่อมวลชน จากกลุ่มคนใกล้ชิด การจัดการศึกษาเพื่อปวงชนอาจทำได้ผ่านสื่อต่างๆ ได้หลากหลาย แต่ย่อมเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพของประชากรให้รู้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และปรับตนเองกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้มักเป็นการจัดการศึกษาเสริมในรูปการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นหลัก

เนื่องจากเป้าหมายของการศึกษามีหลากหลายผู้นำชุมชนและท้องถิ่นพึงมีบทบาทในการสำรวจกลุ่มเป้าหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายและร่วมสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดบริการการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายให้ครบถ้วนและเกิดประโยชน์ได้จริง

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา

มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1. สารเนื้อหาในการศึกษา ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระหลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับแต่ละชั้นเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอนเพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัยและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัย ควรแจ้งผู้บริหารให้ทราบ

2. ครูผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้แก่ครูและอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงบุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์คือต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอน ตลอดเวลา บางกรณีต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้วย อนึ่ง ครูและอาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สารเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

3. สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานเขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดถึงอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เหล่านี้ สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลให้สิ่งเหล่านี้มีอย่างเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้งานได้ และใช้สื่อเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดการ

ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

4. รูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษายุคใหม่นั้นมีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้น รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน การใช้อุปกรณ์เครื่องมือประกอบ รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่นี้ ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มและจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ประกอบกับการทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนของตน

5. ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษา ยังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษา ที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาอื่นร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการและสุขอนามัย รวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่นๆ

6. เงินทุนสนับสนุน การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาล ในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

7. สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียน ยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ ห้องเรียนและบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและถ่ายทอดสื่อ หรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้อาคารเป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแลคือความเพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัยและการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม หากจำเป็นต้องใช้งบประมาณปรับปรุง ก็ควรแจ้งผู้บริหารให้ช่วยดำเนินการ

8. ผู้เรียน ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนคือผู้รับการศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาการจัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษาอบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้เป้าหมายการจัด

การศึกษาในภาพรวมจึงมิได้จำกัดวงแคบเฉพาะในสถานที่แต่มุ่งที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญคือ “ทุกคนต้องเป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษาและการศึกษาต้องจัดสำหรับคนทุกคน”

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษานั้นเน้นที่คุณภาพของผลผลิตของกระบวนการศึกษาเป็นหลัก ส่วนปริมาณเป็นปัจจัยรอง กล่าวคือ การจัดการศึกษาต้องมุ่งถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ในเชิงคุณภาพเป็นเกณฑ์ โดยมีดัชนีชี้วัดบางประการ ดังต่อไปนี้

1. คุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของผู้เรียนถือว่าเป็นผลที่เกิดจากการจัดการศึกษา คำว่า "คุณภาพของผู้เรียน" มีความหมายครอบคลุมหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ทักษะและพฤติกรรม ดัชนีชี้วัดคุณภาพของผู้เรียนซึ่งจะใช้วัดผลการจัดการศึกษาต้องเป็นผลทางตรงหรือทางอ้อมที่มาจากจัดการศึกษา ไม่ใช่ผลบังเอิญหรือผลที่ไม่เกี่ยวข้องกัน เช่น สถานศึกษาอาจสอนไม่ดี แต่นักเรียนทำคะแนนผลสอบได้ดีเพราะไปรับการสอนพิเศษ หรือผู้ปกครองกวาดขันดูแลและสั่งสอนเพิ่มเติม ในแง่คุณภาพของผู้เรียน ครูควรกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (วัตถุประสงค์ที่วัดได้จริง) ที่มุ่งให้เกิดขึ้น อันเป็นผลจากการจัดการเรียนการสอนของครูและประเมินวัตถุประสงค์ดังกล่าวเพื่อวัดประสิทธิภาพของวิธีการสอนของตน

2. คุณภาพของการจัดการเรียนการสอน คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนขึ้นกับปัจจัยหลายประการซึ่งเป็นปัจจัยชี้วัดในระบบประกันคุณภาพการศึกษา เช่น คุณภาพของครู สภาพแวดล้อม รูปแบบและระบบการเรียนการสอน สื่อและเทคโนโลยี กระบวนการเรียนรู้ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งที่น่ามากำหนดเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพของการจัดการศึกษาได้ ครูต้องถือว่าการพัฒนาคุณภาพของการสอนนั้น เป็นความท้าทายของอาชีพครูและต้องไม่หยุดยั้งในการปรับปรุงคุณภาพดังกล่าว ทั้งโดยการค้นคิดเองหรือการเข้ารับการอบรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อศิษย์ของตน

3. ความคุ้มค่าในการจัดการศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาต้องใช้จ่าย ความคุ้มค่าจึงถือเป็นดัชนีชี้วัดการจัดการศึกษาด้วย คำว่าความคุ้มค่านี้มีได้หมายถึงการประหยัดด้านงบประมาณแต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายความว่า ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษานั้นให้ผลคุ้มกับการลงทุนหรือไม่ บ่อยครั้งเราพบว่า ค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียนอาจสูงกว่าการจัดการศึกษานอกระบบ แต่ต้องถือว่าคุ้มค่า เพราะผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมในสังคม มีเพื่อน มีผู้ให้คำแนะนำปรึกษาด้านต่างๆ แต่ในทางตรงกันข้าม หากพบว่าการจัดการศึกษาในชั้นเรียนนำไปสู่การติดยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ ความเสื่อมทางศีลธรรม หรือความไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพและชีวิต ก็ต้องถือว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สร้างผลดังกล่าวไม่คุ้มค่าและหากการศึกษาของทั้งระบบโรงเรียนนำไปสู่สถานะ

อันไม่พึงปรารถนานานัปการ ก็จำเป็นที่ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาหรือผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาต้องทบทวนแก้ไขโดยเร็ว

4. ผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา ผลลัพธ์หรือผลสะท้อนหมายถึงผลต่อเนื่องที่เกิดจากการจัดการศึกษา เช่น นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนประจำจังหวัดแห่งหนึ่งได้คะแนนระดับดี ถือเป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพผู้เรียน ส่วนนักเรียนจากโรงเรียนนี้สามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงได้เป็นจำนวนมาก ถือเป็นผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาของโรงเรียนนี้และการที่ศิษย์เก่าของโรงเรียนไปประสบความสำเร็จในอาชีพการงานก็ถือเป็นผลลัพธ์ต่อเนื่องกันไป ส่วนผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาในภาพรวมของประเทศหนึ่ง ก็พิจารณาได้จากความเจริญของประเทศ สภาพปัญหาภายในประเทศ หรือความสามารถในการแข่งขันของประเทศซึ่งเป็นผลลัพธ์ส่วนหนึ่งอันเกิดจากคุณภาพของประชากรที่ได้รับการศึกษาของประเทศ เป็นต้น

ดัชนีชี้วัดข้างต้นนี้เป็นเพียงตัวบ่งชี้กว้างๆที่ผู้บริหารต้องไปแจกแจงรายละเอียดเพื่อวัดสัมฤทธิ์ผลของการบริหาร ครุณาไปกำหนดเป้าหมายผลการสอนของตน ส่วนผู้แทนชุมชนและท้องถิ่นหรือผู้ปกครองอาจเลือกประยุกต์เพื่อประเมินความสำเร็จของการเรียนการสอนหรือการจัดการศึกษา ทั้งนี้ การกำหนดดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวมิได้มุ่งเพียงประเมินความดีความชอบหรือฐานะตำแหน่งของบุคคล แต่ควรนำไปใช้เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ทราบสถานการณ์ของตนเอง เปรียบเสมือนกระจกส่องตัวเอง อันจะเป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงพัฒนาหรือแสวงหาความช่วยเหลือสนับสนุนต่อไป

การจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้หลายประการ และได้เสนอประเด็นที่เน้นการเปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดการศึกษาแนวใหม่ ที่มีลักษณะเป็นการปฏิรูปการศึกษา โดยกล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการ สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา รวมทั้งเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ประเด็นที่กฎหมายระบุนี้ถือได้ว่าครอบคลุมสาระเนื้อหาที่จำเป็นในการจัดการศึกษามากอยู่แล้ว และผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามีภาระในการขยายความ หรือลงรายละเอียดภาคปฏิบัติเพื่อนำไปดำเนินการให้เกิดผล

ในหัวเรื่องนี้ จะกล่าวถึงสาระของการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยสังเขป ดังนี้

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

มาตรา 6 ของกฎหมายระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

ตามความข้างต้น เป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงอยู่ที่คนไทยโดยทั่วไป ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี มีประโยชน์ มีความครบถ้วนทุกด้าน คือ

1. ทางกาย คือมีสุขภาพดี สมบูรณ์ แข็งแรง หมายความว่าจัดการศึกษาต้องครอบคลุมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัย เช่น ส่งเสริมการออกกำลังกาย ส่งเสริมกีฬา ส่งเสริมความรู้ด้านโภชนาการ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อสุขลักษณะ ปลอดภัยจากภาวะมลพิษ ปลอดภัยจากยาเสพติด และปลอดภัยทั้งหลายที่อาจกระทบกระเทือนต่อสุขภาพอนามัยของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นภัยจากมนุษย์ (อุบัติเหตุ การประทุษร้าย) หรือธรรมชาติ (น้ำท่วม ไฟไหม้ พายุ โรคภัยไข้เจ็บ) นอกเหนือจากหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพแล้ว ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาต้องคาดการณ์และเตรียมการป้องกันไว้ล่วงหน้าเพื่อผ่อนคลายหรือแก้ไขปัญหาได้ทันการณ์

2. ทางจิตใจ คือ มีจิตใจที่อดทนเข้มแข็ง สามารถเผชิญกับปัญหาหลากหลายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติ มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตัวเอง สามารถอดทนอดกลั้นต่อแรงกดดันต่างๆ

3. ทางสติปัญญา คือ การใช้ความคิดและเหตุผล

4. ความรู้ คือ การมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของสังคมปัจจุบัน ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านภาษา คณิตศาสตร์ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย การประยุกต์ภูมิปัญญาไทย ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

5. คุณธรรมและจริยธรรมแสดงออกในรูปของพฤติกรรมที่พึงประสงค์รักชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความละเอียดต่อการประพฤติตนในทางเสื่อมเสียหรือก่อให้เกิดผลเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม

6. มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต รักวัฒนธรรมไทย มีเอกลักษณ์ไทย มีมรรยาทและการวางตนในสังคม รู้จักประมาณตนเอง

7. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้ได้รับการศึกษาจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ประณีประนอม มีความเมตตากรุณา มีสัมพันธที่ดีต่อผู้อื่นและดำเนินบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม

คุณลักษณะที่กล่าวข้างต้น อันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษานี้ เริ่มต้นที่ผู้เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาซึ่งจะเป็นผู้ปลูกฝังถ่ายทอดอบรม หมายความว่าครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นตัวอย่างที่ดี คือรักษาหรือพัฒนาคุณลักษณะที่ดีไว้เป็นแบบอย่าง

คุณลักษณะที่ดีอันเป็นที่พึงประสงค์นี้ถือเป็นมาตรฐานหรือดัชนีชี้วัดครู ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา โดยผู้นำชุมชนและประชาชนต้องช่วยกันส่งเสริมสนับสนุน ยกย่องและตั้งความคาดหวังให้แม่แบบสำหรับลูกหลานคนให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะดังกล่าว เพราะหากแม่แบบไม่ดี เยาวชนก็จะยึดถือเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติของพวกเขาตามไปด้วย

หลักการในการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดหลักการการศึกษาไว้ และใช้หลักการดังกล่าวเป็นตัวกำหนดสาระเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยการศึกษา

หลักสำคัญในการจัดการศึกษา (ตามมาตรา 8) กำหนดไว้ 3 ประการ คือการศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วม และการพัฒนาต่อเนื่อง ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิต ถือว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน หลักการคือคนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตการศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน มิใช่เฉพาะชีวิตการทำงานเท่านั้น เพราะไม่เพียงบุคคลต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพของตน คนแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและประเทศโดยส่วนรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้เพราะสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและพัฒนาการทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบตัวเพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

2. การมีส่วนร่วม สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมนั้นแสดงออกได้หลายลักษณะ เช่น ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสนับสนุนทรัพยากร ร่วมติดตามประเมิน ส่งเสริมให้กำลังใจและปกป้องผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม หลักการนี้ถือว่าอนาคตของประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทย เป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคนมิใช่ถูกจำกัดโดยตรงในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรคของการจัดการศึกษา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและช่วยดูแลการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

3. การพัฒนาต่อเนื่อง การศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องปรับเปลี่ยนตลอดเวลาให้ทันกับความรู้ที่ก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนานี้มีทั้งการค้นคิดสาระและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ การประยุกต์ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่มีอยู่ และการติดตามเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นมาแล้ว ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ต้องถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญ ในการปรับปรุงตนเองให้ทันโลกและทันสมัย แต่ขณะเดียวกันก็ต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมเพื่อประยุกต์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ การรับความรู้มาถ่ายทอดโดยปราศจากดุลยพินิจอาจก่อความเสียหายโดยไม่คาดคิด จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะช่วยกันดูแลให้ความรู้ใหม่ๆ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้กฎหมายยังได้ระบุหลักในการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาไว้ด้วย (มาตรา 9) ได้แก่

1. หลักเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ หมายความว่า การจัดการศึกษาจะเน้นนโยบาย หลักการ และเป้าประสงค์ร่วมกัน แต่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ดุลยพินิจเลือกเส้นทางและวิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการทำงานของตน

2. หลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการบริหารที่ให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้เอง (School-based management) ตามหลักการนี้ จำเป็นต้องแยกภาระงานด้านนโยบายเกณฑ์และมาตรฐานออกจากงานด้านปฏิบัติหรืองานบริการ ทั้งนี้ หน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย เกณฑ์และมาตรฐาน ส่วนเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องกระจายอำนาจให้หน่วยปฏิบัติดูแลและรับผิดชอบ การตัดสินใจด้วยตนเอง โดยหน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่ติดตาม ประเมิน ตรวจสอบ ส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยปฏิบัติที่ได้รับมอบอำนาจสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ตามหลักการนี้ ในเมื่อหน่วยปฏิบัติได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการได้อย่างคล่องตัวพอควรแล้ว ก็จำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้หน่วยปฏิบัติรับผิดชอบ เพราะการมอบอำนาจโดยไม่มีกติกาก็เท่ากับมอบให้ทำงานโดยไม่มีเป้าหมาย ซึ่งไม่สามารถประเมินได้ ในเมื่อรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทรัพยากรสนับสนุนแก่สถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษา ซึ่งอาจเปรียบเสมือนการซื้อสินค้าหรือบริการ ก็ต้องมีสิทธิกำหนดคุณค่าและลักษณะของสิ่งที่ต้องการซื้อ โดยยึดเป้าหมายผลการจัดการศึกษาเป็นหลัก ได้แก่ มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งหน่วยปฏิบัติเองก็ต้องวางระบบประกันคุณภาพเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ซื้อสินค้าและบริการของ

ตนจากนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยพิจารณาจากมาตรฐานและระบบประกันคุณภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายอย่างน้อยผลการประเมินจะส่งเสริมให้ผู้จัดการศึกษาแต่ละระดับได้ตระหนักว่าผลการดำเนินการของตนเป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับมาตรฐานการศึกษาและเกณฑ์ชี้วัดของระบบประกันคุณภาพ และต้องหาทางปรับปรุงผลการจัดการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานและรักษาระดับการประกันคุณภาพของตนให้คงได้ รวมทั้งยกระดับการจัดการศึกษาให้สูงขึ้นด้วย

4. การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาต่อเนื่อง โดยกำหนดมาตรการต่างๆ เช่น การกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพการส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามหลักสูตรการอบรมมาตรฐานต่างๆ ทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อรักษาคุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้อยู่ในระดับที่พึงประสงค์ และกระตุ้นส่งเสริมให้พัฒนาปรับปรุงตลอดเวลา อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ได้รับการศึกษาโดยตรง

5. การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆมาใช้ในการจัดการศึกษา ทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ได้แก่ ทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ ล้วนเป็นทรัพยากรจำเป็นแต่รัฐไม่สามารถจัดหาสนับสนุนได้อย่างเพียงพอ จึงถือเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในการจัดการศึกษาจะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ครูอาจเชิญผู้เฒ่าในหมู่บ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาช่วยสาธิตหรือสอนวิชาที่เกี่ยวข้องได้

6. การมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมเสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

ระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ระบบการศึกษาในแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่ยึดแนวทางมาตรฐานเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการเทียบเคียงระหว่างกันได้ ยิ่งสังคมโลกพัฒนาไปมากเท่าใดความใกล้ชิดที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบโทรคมนาคม ก็ยิ่งทำให้แต่ละประเทศมีระบบการศึกษาใกล้เคียงกันมากขึ้น ในเรื่องนี้จะกล่าวถึงระบบการศึกษาของประเทศไทยเป็นสำคัญ ตามสาระต่อไปนี้

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปฏิรูปการศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคคลเพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในสังคม แต่อาจไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ ยกเว้นอาชีพที่ได้รับการอบรมฝึกฝนมาจากครอบครัว หรือจากสภาพแวดล้อมวัยเยาว์ การศึกษาระดับนี้ถือเป็นเงื่อนไขจำเป็นที่รัฐต้องดูแลจัดหาให้ หรือส่งเสริมให้เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือประชาชนร่วมจัดให้มีขึ้นและถือว่าประชาชนทุกคนควรต้องผ่านการศึกษาระดับพื้นฐาน

หากมองสภาพตามความเป็นจริง ประชาชนยังได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ครบถ้วน รัฐก็ต้องกำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับเป็นขั้นต่ำไว้ก่อน สำหรับประเทศไทยได้กำหนดการศึกษาภาคบังคับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ห้าปี ซึ่งรัฐต้องกำกับดูแลให้เกิดผลให้ได้มากที่สุด หลังจากนั้นก็ควรยกระดับการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้นในโอกาสต่อไปให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดว่าประกอบด้วยการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษาการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 16)

ตามมาตรา 18 กำหนดให้การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา คำว่า สถานศึกษานั้นมีความหมาย 3 ประการ คือ

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

3. ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์และสถาบันทางสังคมอื่นเป็นผู้จัด

การจัดการสถานศึกษานั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีคณะกรรมการและผู้บริหารเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบโดยแต่ละโรงเรียนต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา กรรมการประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ (มาตรา 40) โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

สำหรับโรงเรียนเอกชนซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้เป็นนิติบุคคลก็ต้องมีคณะกรรมการบริหารด้วยเช่นกัน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ

การจัดการสถานศึกษาที่มีคณะกรรมการและผู้บริหารเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบนั้น โดยทั่วไปผู้อำนวยการสถานศึกษาจะทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการ สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกัน คือ การแยกบทบาทระหว่างคณะกรรมการกับผู้บริหาร คณะกรรมการมีส่วนร่วมตัดสินใจกำหนดนโยบายทิศทาง ให้ความเห็นชอบการตัดสินใจสำคัญของสถานศึกษา และกำกับให้ผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบาย หลักเกณฑ์ หรือระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของสถานศึกษา แต่ผู้บริหารมีหน้าที่บริหาร และต้องรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินการของตน ความรับผิดชอบนี้ไม่อาจปิดเลียงไปให้คณะกรรมการได้

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษารอบคลุมทั่วประเทศ แต่อาจแบ่งบทบาทของกลุ่มประเภทที่ร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาได้ดังนี้

บทบาทของรัฐในการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ได้ระบุไว้เช่นกัน

รัฐจะต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (มาตรา 81 รัฐธรรมนูญ)

นอกจากนี้ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ (มาตรา 25 พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) การดำเนินการเช่นนี้ ครูอาจถือเป็นโอกาสในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เยี่ยมชมหรือใช้ศึกษาเนื้อหาวิชาที่ครูสอน แทนที่จะตรงผู้เรียนไว้แต่ในชั้นเรียนเท่านั้น

บทบาทของสถานศึกษาในการจัดการศึกษา

บทบาทสำคัญโดยทั่วไปของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาคือการวางแผน จัดทำหลักสูตร และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน จัดและบริหารชั้นเรียน จัดและดูแลรักษาอุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่ บริหารงานวิชาการ การเงิน บริหารงานบุคคล ดูแลสุขภาพอนามัยของผู้เรียน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้กำหนดบทบาทสำคัญไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน หมายความว่า ผู้สอนต้องถือว่าผู้เรียนเป็นคนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันการจัดการเรียนการสอนก็ต้องคำนึงถึงความแตกต่างดังกล่าว เช่น จัดให้คนเรียนช้าทำกิจกรรมที่ช่วยเน้นให้เข้าใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนคนเรียนเร็วที่เข้าใจแล้วได้รับกิจกรรมเสริมอย่างอื่นแต่อย่างน้อยผู้เรียนที่แตกต่างกันก็ควรได้รับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาใกล้เคียงกัน

2. ฝึกทักษะและวิธีคิด สถานศึกษามีหน้าที่ฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จักคิด เพิ่มพูนทักษะในการจัดการ ฝึกฝนการเผชิญสถานการณ์และปัญหาต่างๆ และสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา หมายความว่า การเรียนการสอนที่ดีไม่ใช่เน้นที่การท่องจำสาระในหนังสืออย่างเดียว แต่ต้องเตรียมตัวผู้เรียนให้รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา เช่น อาจสมมุติสถานการณ์ให้คิดแก้ปัญหาและถามเหตุผล ข้อดีข้อเสียเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเผชิญชีวิตได้

3. จัดให้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการฝึกฝนปฏิบัติจริงของผู้เรียน โดยครูและสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เยี่ยมชมสถานที่และเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริง เช่น พาชมโรงงาน เยี่ยมหมู่บ้านหัตถกรรม และจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติให้สามารถทำได้จริง (ฝึกทอผ้า ฝึกเขียนภาพ ฝึกปั้นดินเหนียว ฯลฯ) ฝึกให้รู้จักคิดเป็นและส่งเสริมบรรยากาศให้ผู้เรียนรักการอ่านเพื่อจะได้สนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

เนื้อหาสาระที่สถานศึกษาจัดให้นั้น ไม่ควรทุ่มเน้นด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่สถานศึกษาต้องจัดให้มีสัดส่วนผสมผสานอย่างเหมาะสมทั้งในเรื่องเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนรู้ ทั้งในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ การประพฤติปฏิบัติ การมีคุณธรรม ค่านิยมที่ดี การมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยอาจแทรกสาระ กิจกรรม การฝึกฝนปฏิบัติ การคิด การปลูกฝังค่านิยมไว้ในทุกวิชา

นอกจากนี้สถานศึกษายังมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ และขณะเดียวกัน สถานศึกษาก็ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทุกเวลาทุกสถานที่ โดยร่วมมือกับทุกฝ่าย คือบิดามารดา ผู้ปกครอง และคนในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ในทุกโอกาส

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญและ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจในการจัดกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งรวมทั้งด้านการศึกษาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการศึกษาอยู่แล้วและมีแนวโน้มที่จะได้รับบทบาทนี้มากขึ้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งเพื่อส่งเสริมให้เกิดความพร้อมกว่าที่เป็นอยู่

ในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมยังมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนหลายประการ ดังนี้

1. กำหนดหลักเกณฑ์ โดยรัฐมีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดูแลเชิงมาตรฐาน ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่ยังไม่ได้จัดการศึกษาต้องการจัดการศึกษาขึ้น เช่น ต้องการตั้งโรงเรียนในเขตพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ รัฐก็ต้องดูแลว่าการจัดการศึกษานี้สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่นหรือไม่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมเพียงใด ทั้งนี้เพื่อประกันว่าเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาแล้ว ประชาชนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การสนับสนุนรัฐมีหน้าที่ประสานส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐาน เป็นบทบาทช่วยเหลือส่งเสริม แต่รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงและบังคับบัญชา ในแง่รัฐมีหน้าที่ให้ข้อมูล ให้แนวทาง และให้คำแนะนำเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยกระดับการจัดการศึกษาของตน

3. เสนอแนะงบประมาณ กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องคำนวณค่าใช้จ่ายต่อหัวผู้เรียนและเสนอแนะให้หน่วยจัดสรรงบประมาณพิจารณา แต่กระทรวงไม่ได้มีหน้าที่จัดสรรงบประมาณการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2543, น.9)

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นถึงแม้เป็นสิทธิหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีงบประมาณของท้องถิ่นสนับสนุนแต่ก็ต้องเป็นไปตามเกณฑ์และมาตรฐานที่รัฐกำหนด ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายการศึกษา ต้องมีระบบประกันคุณภาพ ครูและผู้บริหารการศึกษาต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและต้องได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกด้วย ซึ่งก็หมายความว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ดูแลสถานศึกษาก็ต้องรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานด้วย

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา

เอกชนมีบทบาทในการจัดการศึกษามานานแล้วและรัฐส่งเสริมให้เอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท โดยรัฐต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาของเอกชนเพื่อมิให้การจัดการศึกษาของรัฐส่งผลกระทบต่อการทำงานของเอกชน เช่น ไม่จัดสถานศึกษาแข่งขันในพื้นที่เดียวกันจนทำให้เอกชนไม่สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ในกรณีเช่นนี้รัฐควรเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนให้เอกชนยกระดับคุณภาพมากกว่า

ในกรณีที่เอกชนจัดการศึกษาในโรงเรียน โรงเรียนต้องเป็นนิติบุคคล กฎหมายการศึกษายอมรับบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาและใช้หลักการเดียวกันกับสถานศึกษาอื่น คือ หลักการกระจายอำนาจ กล่าวคือรัฐจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของเอกชนจนเกินความจำเป็น โดยการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ แต่เอกชนก็ต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน รัฐจะเข้ามากำกับ ติดตาม และประเมินคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาเอกชนเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

เพื่อสนับสนุนการศึกษาของเอกชน รัฐมีหน้าที่ให้การสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น เงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษีและจัดสิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับการสนับสนุนครอบครัว กลุ่มบุคคล องค์กรประชาชนและองค์กรสังคมอื่นๆ นอกจากนี้ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการเพื่อให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

บทบาทของบุคคล ครอบครัว และสถาบันสังคมในการจัดการศึกษา

ผู้ปกครอง ครอบครัว ประชาชนและสถาบันสังคมมีบทบาทเข้าร่วมในการจัดการศึกษาได้หลายประการ ทั้งในการจัดการศึกษาซึ่งต้องได้รับสิทธิประโยชน์ดังได้กล่าวแล้ว แต่ต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ ยังมีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาที่เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐจัดให้แก่บุตรหลานของตนอีกหลายประการ คือ

1. ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลานตน เช่น เลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานร่วมตัดสินใจทิศทางการศึกษาของบุตรหลาน
2. ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรพัฒนาการของบุตรหลานและการเรียนการสอนประจำวัน
3. ร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผลการศึกษา เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและครู ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4. ร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา ผู้ปกครองอาจร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือร่วมกิจกรรมอื่นที่สถานศึกษาจัด ซึ่งหากสถานศึกษามีแนวทางสนับสนุนที่ดีก็จะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นเอง

ตัวอย่างเช่น บริษัทแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาขอให้ผู้ปกครองไปเยี่ยมและรับประทานอาหารร่วมกับลูกหลานของตนซึ่งเรียนในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในอาณาบริเวณโรงงาน ปรากฏว่ามีผลดีหลายอย่าง เช่น อัตราการเข้าเรียนของนักเรียนสูง คะแนนการอ่านสูงกว่านักเรียนโรงเรียนอื่น และอัตราการออกจากงานในโรงงานก็น้อยกว่าที่อื่นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.21) นอกจากนี้ ครูยังมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองมากขึ้น ซึ่งส่งผลในการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

5. ร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษา โดยสนับสนุนด้านความคิด การเป็นผู้นำ การเป็นกรรมการ การร่วมประชุม การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ข้อมูลความคิดเห็น การปกป้องดูแล การสนับสนุนทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ การร่วมดำเนินโครงการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ครอบครัว ชุมชนและสถาบันสังคมอาจเป็นผู้จัดการศึกษาเองได้ด้วย (ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ, 2543) โดยจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานและสามารถมีการเทียบโอนผลการศึกษาได้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวอาจเป็นไปได้ในรูปแบบศูนย์การเรียนครอบครัวเดี่ยวหรือกลุ่มครอบครัวก็ได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความแปลกแยกออกจากระบบการเรียนในสถานศึกษาปกติ ก็จำเป็นต้องมีการจดทะเบียนหรือประสานกับสถานศึกษาในระบบเพื่อประโยชน์ในการเทียบโอนผลการศึกษาและเพื่อการสนับสนุนจากรัฐ โดยมีระบบการเยี่ยมบ้าน นิเทศและการประกันคุณภาพประกอบด้วย ในส่วนนี้ต้องถือว่าครอบครัวและโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกัน โดยครูเข้าร่วมประเมินผู้เรียนของครอบครัว ให้คำปรึกษาผู้ปกครองในการสอน หรือให้การสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์การสอนแก่ครอบครัว

แนวคิดหลักในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

แนวคิดการจัดการมัธยมศึกษาในปัจจุบันมุ่งที่การพัฒนาประเทศ ใช้การศึกษาเป็นเครื่องพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแบบและแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมีข้อจำกัดและมีปัญหาบางประการ จึงมีทางเลือกอยู่หลายทางคือ

1. แนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน เพื่อเตรียมกำลังคนให้เพียงพอกับความต้องการของสังคม
2. แนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยมสมัยใหม่ เป็นแนวคิดเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรม และระบบการบริโภค การแข่งขันทางการศึกษามีสูง ความสำคัญของการศึกษาอยู่ที่ใบปริญญาบัตร

3. แนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนาธุรกิจเมือง นักศึกษาที่จบการศึกษาจะเป็นผู้รับใช้นายทุนมากกว่ารับใช้มวลชน

4. แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ มุ่งให้รู้จักเป้าหมายของชีวิต เข้าใจตนเองและการเป็นตัวของตัวเอง

5. แนวคิดการศึกษาเพื่อชนส่วนใหญ่ เป็นแนวคิดเพื่อขยายโอกาสการศึกษาทุกระดับ

6. แนวคิดการศึกษาเพื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น คือการเรียนรู้ท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์ความรู้ท้องถิ่น (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2538, น.25-33)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการจัดการศึกษายึดแนวคิดก็ตาม แต่ผลที่ปรากฏออกมาในปัจจุบันเป็นแนวคิดเพื่อพัฒนาค่านิยมสมัยใหม่เป็นส่วนใหญ่ การแข่งขันทางการศึกษามีสูง เครื่องประกันคุณภาพผู้เรียนยังยึดปริญญาบัตรเป็นสำคัญ

องค์ประกอบของการศึกษา

การจัดการศึกษาทุกระบบ ทุกระดับเพื่อให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้นั้น ต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. ปรัชญาการศึกษา เพราะปรัชญาการศึกษาเป็นความเชื่อ หรือแนวคิดในการให้การศึกษา
2. หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่ทำหน้าที่กำหนดลักษณะเป้าหมาย ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ประการคือ

ก. จุดมุ่งหมาย (Objective) คือตัวกำหนดคุณลักษณะอันพึงปรารถนาของผู้เรียน

ข. เนื้อหา (Content) หรือสาระหรือรายละเอียดของประสบการณ์ที่เหมาะสมเพื่อเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้

3. การสอน คือกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ การสอนที่ดีต้องมีปัจจัยหลักดังนี้

ก. จุดมุ่งหมายการสอนดี

ข. วิธีสอนดี

ค. มีจิตวิทยาในการสอน

ง. มีสื่อการเรียนที่ดีและเพียงพอ

4. การวัดผล เป็นกระบวนการตรวจสอบและติดตามผลว่า ได้ผลตรงเป้าหมายเพียงใด การวัดผลมีความสำคัญ 2 ประการคือ

ก. วัดผลเพื่อประเมินผลการเรียน (Summative evaluation) เป็นการสอบเพื่อวัดว่าผู้เรียนแต่ละคนเก่งหรืออ่อนเพียงใด

ข. วัดผลเพื่อปรับปรุงผลการเรียนการสอน (Formative evaluation) เป็นการวัดเพื่อหาข้อบกพร่องของการเรียนการสอน เพื่อช่วยเหลือ เพิ่มเติมและแก้ไขสิ่งบกพร่อง

5. การวิจัย เป็นกระบวนการค้นคว้าหาความจริงหรือสาเหตุของปัญหาเพื่อนำผลไปสรุปหรือประเมินว่า ผลการเรียนการสอนเป็นอย่างไร บรรลุจุดประสงค์ในระดับใด (ไพศาล หวังพานิช, 2526, น.1-4)

องค์ประกอบของการศึกษา 5 ประการ

องค์ประกอบของการศึกษา	หน้าที่
<pre> graph TD Policy[ปรัชญา] --- MainLine[] Curriculum[หลักสูตร] --- MainLine Instruction[การสอน] --- MainLine Evaluation[การวัดผล] --- MainLine Research[การวิจัย] --- MainLine Feedback[ผลย้อนกลับ] --- Evaluation </pre>	กำหนดเป้าหมายประสงค์หรือความต้องการทางการศึกษาของชาติ
	กำหนดคุณลักษณะต่างๆ ที่จะให้ผู้เรียนบรรลุปรัชญาการศึกษา
	ดำเนินการหรือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร
	ติดตามผลการใช้หลักสูตรหรือการเรียนการสอน
	หาข้อเท็จจริงหรือข้อบกพร่องเกี่ยวกับการปฏิบัติโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์

ภาพที่ 2

(ไพศาล หวังพานิช, 2526, น.5)

แนวคิดในการจัดการมัธยมศึกษา

การมัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาต่อเนื่องจากการประถมศึกษาซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี แนวคิดโดยทั่วไปในการจัดการมัศึกษากล่าวไว้กว้างๆ ดังนี้

1. การมัธยมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาระดับประถมศึกษา
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการจัดการมัธยมศึกษา ประกอบด้วยความต้องการของบุคคลและสังคม รากฐานของปรัชญาการศึกษา ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพของสังคมและเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพ

4. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมัศึกษามีทั้งภาครัฐบาลและเอกชน (สุจินต์ วิชาวชิรานนท์ และภณิดา มาประเสริฐ, 2537, น.9)

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพทางดนตรี

คำว่า “ดนตรี” (Music) มาจากคำว่า “Muse” (ชื่อเทพเจ้าของกรีก) ดนตรีอยู่เหนือความคิดเห็นที่ขัดแย้งระหว่างสัตว์ หรือลัทธิการเมืองใดๆ ในโลก ดนตรีสามารถฟังได้ทุกชาติทุกภาษา ดนตรีเป็นเครื่องมือ (Tools) ไว้เป็นเครื่องสื่อความคิด (Idea) ความนึกฝัน (Imagination) และความรู้สึก (Emotion) ซึ่งถ่ายทอดออกมาในรูปของเสียง (Sound) ดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นศาสตร์ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ มีรากฐานความเป็นจริง มีเหตุผลและสามารถพิสูจน์ได้ เป็นศิลป์ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ มีรากฐานที่เกิดจากการสมมติ แต่เป็นการสมมติที่บุคคลยอมรับและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจนกลายเป็นมรดกของสังคม (สรน โรจนตระกูล, 2530, น.21)

สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) มาจากรากศัพท์ภาษากรีกว่า Aisthetikooa สุนทรียศาสตร์ มีความหมายดังนี้คือ

1. เป็นวิชาที่เกี่ยวกับการรู้สึกรับรู้ในความงาม
2. เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ความงามและลักษณะต่างๆ ของความงาม
3. เป็นวิชาที่สอบสวนและเปิดเผยหลักเกณฑ์ของความงามให้เด่นชัด เข้าใจกันได้ดี เห็นได้ และชื่นชมกันได้

4. เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ตรงที่สร้างความพอใจโดยไม่หวังผลทางปฏิบัติไม่หวังผลตอบแทนเป็นวัตถุ แต่เป็นผลของความรู้สึกเฉพาะตน

5. เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของบุคคลและจิตใจ

(วิมลศรี อุปรมัย ม.ป.ป., น.14-15)

ศิลปะดนตรีเป็นศิลปะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่ได้นำมาดัดแปลงแก้ไขให้เกิดความประณีตงดงาม และความไพเราะ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิด รวมทั้งความรู้สึกต่างๆ ทางอารมณ์ เช่น รัก โกรธ เกลียด กลัว โศกเศร้า หรือเสียใจและสามารถถ่ายทอดความรู้สึกดังกล่าวให้ผู้อื่นรับรู้ได้ด้วย (โกวิทย์ ชันศิริ, 2528, น.1)

การคิดและการสอนเรื่องความคิดเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพสูง วงการศึกษาไทยมีความเคลื่อนไหวในเรื่องการคิดมานานแล้ว ซึ่งทำให้เกิดแนวความคิด

ที่ว่า การสอนเด็กควรสอนให้เขาคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น แต่แนวความคิดเหล่านี้ยังไม่ได้นำไปใช้อย่างกว้างขวาง เพราะการสอนเน้นแต่ในเรื่องความจำ ผลการศึกษาของไทยที่ออกมาคือ ผู้เรียนมีความรู้อย่างเดียว แต่ยังไม่คิดเป็น (ทศนา แคมมณีและคนอื่นๆ (2541, น.47)

หลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยทางด้านดนตรีมีดังนี้

1. ทฤษฎีความเหมือน คือต้องมีแม่แบบ มีเป้า ครูคือแบบอย่างให้เด็กเรียนรู้ เป็นการเลียนแบบและการทำซ้ำ ซึ่งมีลำดับขั้นดังนี้

ก. การเลียนแบบ เป็นกระบวนการที่เด็กได้ยินเสียงดนตรี ได้เห็น ได้สัมผัส เสียงดนตรีที่ดีและเกิดความประทับใจ กระตุ้นให้อยากจดจำแบบนั้น ๆ เพื่อนำไปเป็นแบบอย่าง และมีความต้องการที่เลียนแบบ ทั้งการร้องเพลง เล่นดนตรี หรือทำทางประกอบอื่น

ข. การทำซ้ำ เพื่อการย้ำทักษะให้เกิดความแม่นยำ เกิดความชำนาญ สามารถควบคุม กำกับและจัดการการเล่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในกระบวนการเรียนดนตรี การฝึกทำซ้ำมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

2. ทฤษฎีความแตกต่าง เป็นความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงความจำเจ ความรู้สึกเบื่อหน่าย สิ่งที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ความต้องการสิ่งใหม่เพื่อชีวิตมีชีวิตรื่นรมย์ นั่นคือ ความต้องการการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีลำดับขั้นดังนี้

ก. การแหกคอกเกิดความเบื่อหน่ายและมีความรู้สึกต้องการเปลี่ยนแปลงต้องการเสนอแนวทางใหม่ที่เป็นของตัวเอง

ข. ทางเวทคา ถือเป็นผลงานอันเกิดจากแนวความคิดของตัวเอง เป็นทักษะที่มีความสมบูรณ์ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานใหม่และเป็นที่ยอมรับ หรือเรียกว่ามีความแตกฉานและมีความแม่นยำในตัวเอง

3. ทฤษฎีความเป็นฉัน ถือเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม ความสมบูรณ์ลงตัวทางศิลปะดนตรี ต้องตั้งอยู่ในความเป็นฉัน อวดความเป็นฉันและความเป็นฉันคือรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนนั่นเอง

จะเห็นว่าทฤษฎีทั้ง 3 ประการนี้จะตั้งอยู่บนหลักของการเรียนรู้อย่างเดียวไม่พอ แต่จะต้องตั้งอยู่บนหลักแห่งความคิดสร้างสรรค์เป็นสำคัญด้วย มิฉะนั้นความแตกต่างและความเป็นฉันจะไม่เกิด (สุกรี เจริญสุข, 2541, น.75)

1. ดนตรีเป็นศาสตร์ที่มีระบบที่ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ (Knowledge) ทักษะปฏิบัติ (Skills) มีรูปแบบในเรื่องความคิดและจินตนาการ ไม่ว่าจะการปฏิบัติเครื่องดนตรี (Performance) และความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี (Musical creativity) ความสามารถทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมได้

2. โรงเรียนเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ต้องส่งเสริมและถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีให้แก่เด็ก เพราะวาทศิลป์เป็นศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ต้องช่วยกันทำนุบำรุงไว้ตลอดไป

3. โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก เพื่อค้นพบศักยภาพทางดนตรีที่มีอยู่ในตัวเขา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

การสอนให้เด็กได้เข้าถึงความคิดสร้างสรรค์นั้น วิธีที่ดีที่สุดคือการให้โอกาสได้ใกล้ชิดกับความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี ซึ่งมีกระบวนการดังต่อไปนี้

1. การฟัง การฟังแบบตั้งใจและความยากง่ายของบทเพลง ที่มีความเหมาะสมกับวัยของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

2. การประพันธ์ การสร้างความคิดสร้างสรรค์โดยผ่านทาง การประพันธ์ เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งนักวิจัยทางการศึกษากำลึงหาทางเลือกที่ดีอยู่

3. การปฏิบัติ การที่ผู้เรียนสามารถรับรู้และปฏิบัติดนตรีได้คตินั้น เป็นการช่วยให้นักเรียนเข้าไปสู่โลกของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่มีต่อตัวเอง หรือสิ่งที่อยู่รอบตัวนั้น เป็นแรงผลักดันของจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์แบบต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้โลกมนุษย์พัฒนาไปสู่ความเจริญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกของดนตรี

การสอนดนตรีนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องพัฒนาสติปัญญาควบคู่ไปกับการปฏิบัติ โดยพยายามแทรกความรู้เกี่ยวกับเพลงหรือวรรณกรรมควบคู่ไปด้วย มิฉะนั้นก็เหมือนกับเอานกแก้วนกขุนทองมาพูด โดยไม่ทราบความหมายของคำพูดนั้นเลย (ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์, 2539)

นักวิชาการดนตรีบางกลุ่มเชื่อว่า ความสามารถทางดนตรีในตัวเด็ก เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ บางกลุ่มเชื่อว่าเป็นเรื่องของพันธุกรรม เช่น เฮกเกอร์และซีเฮน (Haecker & Ziehen, 1939) คอชและมโจน (Koch & Mjoen, 1931) ได้ศึกษาชีวประวัติของนักดนตรีในตระกูลต่างๆ แล้วสรุปว่า พันธุกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสามารถทางดนตรี

แต่บางกลุ่มเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อความสามารถทางดนตรี เช่น สเปียร์แมน (Spearman, 1927) เรนโบว์ (Rainbow, 1963) ชัทเตอร์ (Chatter, 1966) และแฮริงตัน (Harington, 1969) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางดนตรีกับสิ่งแวดล้อมทางดนตรี ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมภายนอกทางดนตรี ที่ไปเร้าให้อินทรีย์เกิดการตอบสนอง เช่น การได้ยินเสียงเพลง การฝึกดนตรี การได้รับการสนับสนุนทางดนตรีจากที่บ้าน โรงเรียน หรือสังคม ผลการวิจัยของนักจิตวิทยากลุ่มนี้พบว่า สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางดนตรี

เบนลีย์ (Bently, 1965) อาจารย์ผู้สอนดนตรีมีความเชื่อว่า ประสบการณ์ทางดนตรีมีผลต่อความสามารถของเด็กมากและความสามารถทางดนตรีเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ

ชินนิชิ ซูซูกิ (Shinichi Suzuki) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ถ้าเด็กทุกคนได้เรียนดนตรีโดยถูกวิธีแล้ว ทุกคนสามารถเล่นดนตรีได้แน่นอน

จากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาดนตรี เกี่ยวกับการรับรู้และการแสดงออกซึ่งความสามารถทางดนตรีของเด็ก ได้ยืนยันว่า ปัจจัยทุกประการที่กล่าวมา เป็นตัวส่งผลกระทบต่อความสามารถทางดนตรีทั้งสิ้น (อรวรรณ บรรจงศิลป์, 2538)

ปัจจุบันหลักสูตรดนตรีเปิดสอนอย่างกว้างขวางแทบทุกสถาบันอุดมศึกษา ไม่ว่าจะภาครัฐหรือเอกชน การคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนต่อในสถาบันต่างๆ มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง เกณฑ์การคัดเลือกเข้าเรียนต่อมีทั้งความรู้ด้านทฤษฎีและปฏิบัติ แต่นักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในโรงเรียนเขตหัวเมืองหรือชนบท ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านดนตรีมากนัก โอกาสที่จะได้รับการคัดเลือกเข้าเรียนต่อด้านดนตรีในระดับอุดมศึกษานั้นมีน้อย ทั้งนี้ นักเรียนเหล่านี้มีใจรักในศิลปะการดนตรีเหมือนคนอื่น โอกาสที่จะได้ศึกษาทางดนตรีจึงตกเป็นของผู้ที่มีพื้นฐานทางดนตรีมากกว่าเท่านั้น

วิกฤตการณ์ทางการศึกษาด้านดนตรีจึงเกิดขึ้น นักเรียนไม่สามารถเรียนต่อทางดนตรีได้ ความรู้ที่เรียนมากที่สุดอยู่เปล่า ถือเป็นภาระสูญเปล่าทางการศึกษาอีกประการหนึ่ง เพราะชาวบรดาเยวชนที่ถูกคัดออก กลายเป็นผู้ไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ทำอะไรก็ได้ กลับไปช่วยพ่อแม่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรก็ทำไม่เป็น (เสนห์ จามริก, 2531, น.18)

แนวคิดของผู้บริหารการศึกษาใน โรงเรียนที่เปิดสอนระดับ ช่วงชั้นที่ 3 แทบทุกโรงเรียน รวมทั้งความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อครูดนตรีก็คือ ครูดนตรีต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาดนตรีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเฉพาะดนตรีปฏิบัติจะถูกตั้งความคาดหวังไว้สูงมาก นั่นคือครูดนตรีที่ปฏิบัติเครื่องดนตรีไม่ได้ หรือปฏิบัติได้แต่ยังไม่มีความชำนาญ หรือไม่สามารถจัดตั้งวงดนตรีของโรงเรียนได้ จะไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมของโรงเรียนนั้น บางโรงเรียนตั้งความคาดหวังไว้สูงกว่านั้นคือ ครูดนตรีต้องสามารถส่งวงดนตรีที่ตนตั้งขึ้นมาเข้าประกวดและคว้ารางวัลเพื่อทำชื่อเสียงให้กับสถานศึกษาได้ด้วย

ครูดนตรีที่มีความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรีอยู่ในระดับที่มีความชำนาญ จะสามารถสร้างความศรัทธาต่อตัวผู้เรียน ซึ่งย่อมส่งผลให้การเรียนการสอนวิชาดนตรีประสบความสำเร็จด้วย ในทางกลับกันหากครูดนตรีมีความรู้ความชำนาญในวิชาการดนตรีค่อนข้างต่ำ หรือทักษะปฏิบัติไม่เก่ง ความศรัทธาของผู้เรียนจะลดลง วิชาดนตรีคือยาขม ความเบื่อหน่ายต่อวิชาดนตรีก็เกิดขึ้น ผู้เรียนจะหันไปหากิจกรรมอื่นที่ตนเห็นว่าดีกว่าทันที

การพัฒนาประเทศด้านศิลปะการดนตรี ต้องพัฒนาจากสังคมและสังคมที่เหมาะสมที่สุดใน การพัฒนาศิลปะด้านนี้คือโรงเรียน ซึ่งหมายถึงตัวนักเรียนและจะพัฒนาตัวนักเรียนได้ดั่งนั้น จำเป็นต้องพัฒนาตัวครูผู้สอน ครูดนตรีจึงเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการพัฒนาวิชาการดนตรีของชาติ

การเรียนการสอนดนตรีในสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั้นขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบหลักที่สำคัญดังนี้

1. บุคลากรหรือตัวครูผู้ทำการสอน จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหา สารทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นอย่างดี มีการถ่ายทอดความรู้หรือกระบวนการเรียนรู้ อย่าง ถูกต้องตามขั้นตอนและต่อเนื่อง การวัดและประเมินผลที่ถูกต้องชัดเจนตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ตลอดถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาดนตรีด้วย

2. ตัวผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรัก สนใจในวิชาดนตรี มีความพร้อมทั้งสภาพร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนและผู้ปกครองอย่างเพียงพอ

3. การให้ความสำคัญและการสนับสนุนจากผู้บริหาร โรงเรียน หรือจากสังคมภายนอกโรงเรียน ในเรื่องงบประมาณ อาคารสถานที่เรียน สถานที่ฝึกซ้อม ตลอดจนขวัญและกำลังใจ

4. สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นห้องเรียนที่มีบรรยากาศเหมาะสม ทั้งเรื่อง อุณหภูมิ แสงสว่าง ปราศจากเสียงรบกวน มีการจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศ เสียงเพลงเสียงดนตรี ในโอกาสที่เหมาะสม เพื่อเป็นสิ่งเร้าคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียน

5. อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ดี มีคุณภาพเหมาะสมกับวัยและความสามารถ จำนวนอุปกรณ์ มีเพียงพอ สามารถสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะตัวแปรที่ส่งผลต่อ สภาพการสอนวิชาดนตรี ซึ่งได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระวิชาดนตรี การสร้างกระบวนการ เรียนรู้ของครู สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน การสนับสนุนจากผู้บริหาร ตลอดจนปัญหาที่ครูผู้สอนประสบและไม่สามารถแก้ปัญหาได้

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับสภาพการสอนวิชาดนตรีในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอรุทyth จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ที่เปิดสอนในระดับ ช่วงชั้นที่ 3 ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปร ที่มีผลต่อสภาพการสอนของครูไว้ดังนี้

1. การสร้างกระบวนการเรียนรู้

ในการสอนของครูทุกครั้งมีจุดมุ่งหมายคือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลง คือการเปลี่ยนแปลงจากไม่รู้มาเป็นรู้ จากทำไม่ได้มาเป็นทำได้ จากไม่ชอบ มาเป็นชอบ (ไสว เลี่ยมแก้ว, 2528, น.15) นักจิตวิทยาเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากคำอธิบาย 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการถ่ายโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ John B. Watson, Pavlov และ Thondike

กลุ่มความคิดนิยม (Cognitivism) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดจากการรู้เห็นและการจัดการของจิต (ไอแซก เลียมแก้ว, 2528, น.39)

สื่อการสอน เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนการสอนอีกประการหนึ่งที่ครูผู้สอนต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะวิชาดนตรี หากครูผู้สอนไม่มีสื่อการสอนแล้ว แรงจذبและความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนจะลดลงอย่างมาก ในทางตรงข้ามสื่อที่ดีและมีจำนวนเพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน จะเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น

ในกระบวนการสอน สื่อจะเป็นตัวกลาง (Medium) ที่ทำให้นิวฮาสาระเกาะไปยังตัวผู้เรียน อาจจำแนกได้กว้างๆ เช่น สื่อบุคคล หมายถึงครูผู้สอน ผู้เรียน หรือวิทยากร สื่อวัสดุ ได้แก่อุปกรณ์ต่างๆและสื่อวิธีการ หมายถึงการนำเอากิจกรรมมาใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2537, น.41)

การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) จะเป็นตัวกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออกมา แบ่งเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะการเกิด คือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motive) เกิดจากอารมณ์ที่บุคคลกระทำด้วยความเต็มใจ เป็นแรงจูงใจที่มีผลต่อการเรียนสูงสุด

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motive) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น รางวัล เกรด

แรงจูงใจภายในนั้นปลูกฝังได้ยาก แต่มีความมั่นคงและยั่งยืนกว่าแรงจูงใจภายนอก แรงจูงใจที่มักเกิดกับนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

1. ความพอใจที่ได้กระทำในสิ่งที่พบเห็น
2. ความอยากรู้อยากเห็น
3. การเล่น การแสดงออก
4. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (เดโซ สวานานนท์, 2522, น.145)

กิจกรรมและประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ครูต้องคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในทางจิตวิทยาควรเป็นรูปแบบที่จัดไว้ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมปฏิบัติด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ โดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีควรคำนึงถึงในสิ่งต่อไปนี้

1. ความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคน
2. ความต้องการของผู้เรียน
3. การประเมินผล

4. ความต่อเนื่องของกิจกรรมแต่ละบทเรียน

5. การวางแผนการสอนล่วงหน้าให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2534, น.72)

2. ความรู้ในเนื้อหาสาระวิชาดนตรีของครูดนตรี

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความรู้ความสามารถของผู้สอน นอกจากเป็นแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนแล้ว ยังเป็นตัวสร้างความรัก ความศรัทธา ความเชื่อมั่นต่อครูและส่งผลต่อทัศนคติทางดนตรีในที่สุด นั่นคือครูผู้สอนดนตรีต้องมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาสาระทางดนตรีดังนี้

2.1 เนื้อหาสาระทางดนตรี แบ่งเป็นประเภทดังนี้

2.1.1 องค์ประกอบทางดนตรี ได้แก่ จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปแบบ สีสัน และลักษณะของเสียง

2.1.2 วรรณคดีดนตรี ได้แก่ บทเพลง ประวัติดนตรี

2.2 ทักษะดนตรี ได้แก่ การฟัง การร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การสร้างสรรค์ การอ่าน เพราะสาระทางดนตรีเหล่านี้คือเนื้อหาและกิจกรรมที่ครูต้องนำมาใช้ในการเรียนการสอน จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ทางดนตรีอย่างแท้จริง

3. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ บุคคลแต่ละคนย่อมมีบุคลิกภาพของตนเองโดยอาศัยรากฐานทางวัฒนธรรม สำรวจและปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ (ชม ภูมิภาค, 2533, น.7)

ส่วนสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนการสอน เช่น มีเครื่องดนตรีเพียงพอ ห้องเรียนมีความเหมาะสมและเพียงพอ ปราศจากเสียงรบกวน อุณหภูมิพอเหมาะสม มีบรรยากาศที่ดีและครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ

4. อุปกรณ์การเรียนการสอน

ดนตรีเป็นศาสตร์แห่งเสียงและเป็นเสียงที่ต้องอาศัยแหล่งกำเนิดคืออุปกรณ์ ดังนั้นเครื่องดนตรีจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้การเรียนการสอนดนตรีมีผลสัมฤทธิ์มากหรือน้อย ปัจจุบันเครื่องดนตรีมีราคาค่อนข้างแพงและขาดแคลนสำหรับโรงเรียนในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในชนบท การที่โรงเรียนมีเครื่องดนตรีที่ดีเหมาะสมกับวัย ความสามารถและเพียงพอแก่ผู้เรียน จะมีผลต่อสภาพการเรียนการสอนและลดปัญหาการสอนได้มาก

5. การสนับสนุนจากผู้บริหาร

ผู้บริหารในสถานศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนวิชาดนตรีในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานค่อนข้างสูง โดยเฉพาะถ้าเป็นดนตรีนอกหลักสูตร นโยบาย

ของผู้บริหาร บางครั้งไม่อาจตอบสนองจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ผู้บริหารที่ต้องการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นบรรยากาศเชิงวิชาการ จะมุ่งเน้นการเรียนการสอนวิชาสามัญเป็นหลัก เพราะถือว่าความมีชื่อเสียงหรือหน้าตาของโรงเรียนอยู่ที่จำนวนนักเรียนที่สามารถสอบเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้มาก การสนับสนุนทางด้านดนตรีก็จะไม่ค่อยเน้นมากนัก

การสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีโอกาสด้านพัฒนาวิธีการศึกษา ความรู้ หรือขีดความสามารถทางดนตรีให้สูงขึ้น การส่งครูเข้ารับการสัมมนาหรืออบรมความรู้เพิ่มเติมทางดนตรีตามโอกาส ตลอดจนการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู สิ่งเหล่านี้เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญอย่างมาก ต่อความสำเร็จในการเรียนการสอนดนตรี

ความหมายและคำจำกัดความของการสอน

การสอนคือกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ (ไพศาล หวังพานิช, 2532, น.2)

การสอนคือการนำทางวิญญาณ (พุทธทาสภิกขุ, ม.ป.ป. อ้างถึงใน ริงสรรค์ หันสันเทียะ, 2527, น.50)

ความหมายของการสอนตาม Dictionary of Education กล่าวไว้ว่า

1. การสอนคือการจัดกิจกรรม อุปกรณ์ ต่างๆ และแนวทางในการเรียนทุกสถานการณ์และสภาพการณ์

2. การสอนคือการให้การศึกษาคือเด็กในโรงเรียน

3. การสอนคือ การจัดสถานการณ์และสภาพการณ์ หรือกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย (Carter V. Good n.d., ริงสรรค์ หันสันเทียะ, 2527, น.50)

สำหรับอีกความหมายหนึ่ง การสอน คือ

1. การถ่ายทอดความรู้ 2) การฝึกฝนผู้เรียนให้คิดแก้ปัญหา 3) การจัดสิ่งแวดล้อมและ กิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (บุญชม ศรีสะอาด (2537, น.2)

กล่าวโดยสรุปแล้ว การสอนคือกระบวนการที่ครูผู้สอนจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน โดยจัดหา วัสดุอุปกรณ์ จัดสภาพการณ์ เหตุการณ์และสถานการณ์ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและ ส่งผลต่อการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรได้วางไว้

รูปแบบการสอน

รูปแบบของการสอน ถ้าแบ่งตามจุดประสงค์หลักของการศึกษา (Taxonomy of Educational Objective) แบ่งออกได้ 3 รูปแบบคือ

1. จุดมุ่งหมายด้านพุทธิพิสัย หรือสติปัญญา (Cognitive Domain) รูปแบบการสอนแบบนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญา

2. จุดมุ่งหมายด้านจิตพิสัย (Affective Domain) รูปแบบการสอนแบบนี้เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนทางด้านอารมณ์และสังคม

3. จุดมุ่งหมายทางด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) รูปแบบการสอนแบบนี้เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านร่างกาย (Bloom, 1956, p.19-23)

ประเภทของการสอนสามารถแบ่งตามความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนไว้ดังนี้

1. การสอนแบบกลุ่มใหญ่ เป็นการสอนที่มีครูผู้สอนเพียงคนเดียวและมีนักเรียนจำนวนมาก

2. การสอนแบบกลุ่มย่อย เป็นการสอนที่มีครูเพียงคนเดียวและมีนักเรียนจำนวนน้อย

3. การสอนรายบุคคล เป็นการสอนแบบครูและนักเรียนตัวต่อตัว

และถ้าแบ่งตามบทบาทของครูและผู้เรียนสามารถแบ่งรูปแบบการสอนได้ 4 ประเภท ดังนี้ คือ

1. การสอนแบบผู้สอนเป็นแกนกลาง หมายถึงการสอนที่ครูผู้สอนเป็นแกนกลางในการจัดกิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้ฟัง สังเกตการณ์และเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้สอนเป็นหลัก

2. การสอนแบบผู้เรียนเป็นแกนกลาง หมายถึง การสอนที่ผู้เรียนเป็นแกนกลางในการจัดกิจกรรม ผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทางและให้คำปรึกษา ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง หรือประสบการณ์ตรง

3. ผู้สอนและผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมกัน หมายถึงการที่ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกระทำกิจกรรมตามที่มีการตกลงกันไว้

4. การสอนแบบมีอุปกรณ์พิเศษช่วยสอน หมายถึง การสอนที่ครูผู้สอนเตรียมอุปกรณ์ช่วยสอนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ภาพยนตร์ หรือ โสตทัศนูปกรณ์อื่นๆ การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์จากสื่ออื่นๆ (บุญชม ศรีสะอาด 2537 ,น. 2)

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการสอนที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบของเกลส์เซอร์ (Rolet Glasser) ซึ่งได้กำหนดองค์ประกอบของการสอนไว้ 4 อย่างคือ

ก. วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน คือจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนว่า ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างไร

ข. พฤติกรรมหรือพื้นฐานของผู้เรียน หมายถึงความพร้อมของผู้เรียน นั่นคือผู้เรียนต้องมีวุฒิภาวะที่จะรับการสอนของครูได้

ค. การจัดกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการให้เกิดมีการเรียนการสอนขึ้น

ง. การวัดและประเมินผล เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมว่า ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่

2. รูปแบบของกาเย่ (Robert M. Gagne) กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรม 9 ชั้น คือ

ก. ชั้นสร้างความสนใจ ข. ชั้นแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ค. ชั้นทบทวนความรู้เดิม ง. ชั้นเสนอบทเรียนใหม่ จ. ชั้นในแนวการเรียนรู้ ฉ. ชั้นลงมือปฏิบัติ ช. ชั้นแจ้งผลการปฏิบัติการ ซ. ชั้นประเมินค่า ฅ. ชั้นเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอน (Gagne, 1985, p.13-19)

การเรียนการสอนวิชาคณิตเพื่อให้ได้ผลบรรลุตามจุดประสงค์การสอนนั้น การสอนปฏิบัติถือเป็นหัวใจของการเรียนการสอน การสอนปฏิบัติที่ถูกต้องและที่ดี ย่อมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำผู้เรียนไปสู่ทักษะการปฏิบัติที่ดีได้ ในทางกลับกัน หากการสอนปฏิบัติไม่ถูกต้องย่อมทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเป็นผู้มีทักษะปฏิบัติที่ดีได้

การสอนปฏิบัติที่ดีเอาไว้ว่า การสอนปฏิบัติที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ครูจัดอย่างเต็มที่
- 2) ผู้สอนจะต้องมีทักษะที่ดีต่อการสอนทักษะปฏิบัติ
- 3) เน้นการคิดและการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ
- 4) เปิดโอกาสหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบูรณาการทางภาคปฏิบัติ
- 5) ครูผู้สอนควรควบคุมดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด
- 6) ให้โอกาสผู้เรียนในการฝึกทักษะปฏิบัติอย่างพอเพียง
- 7) ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
- 8) ควรสอนให้เข้าใจและทำทาย
- 9) เป็นกันเองกับผู้เรียนและให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนประสบปัญหา

อย่างไรก็ตาม ไม่มีการสอนวิธีใดดีที่สุด ทุกวิธีการสอนย่อมมีข้อดีและข้อเสียอยู่ในตัว การจะเลือกวิธีการสอนวิธีใดนั้น ต้องพิจารณาองค์ประกอบสำคัญของผู้เรียน ตลอดจนเนื้อหา จุดประสงค์ ของการเรียนรู้ด้วย (สุนทร โคตรบรรเทา, 2535, น.76)

การแปรหลักสูตรไปสู่การสอน

การแปรหลักสูตรไปสู่การสอนเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้

หลักและขั้นตอนในการแปรหลักสูตรไปสู่การสอนไว้ดังนี้

1. ชั้นวิเคราะห์หลักสูตร เกี่ยวกับหลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์รายวิชา เพื่อกำหนดแผนการเรียน รายละเอียดของกิจกรรมและงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้

2. ชั้นพัฒนาวัสดุหลักสูตร เช่น แบบเรียน ข้อทดสอบ แบบฝึก สื่อการเรียน

3. ขึ้นตรวจสอบความพร้อมของ ทรัพยากร บุคลากร วัสดุ และแหล่งวิทยากรในท้องถิ่น
4. ขึ้นฝึกอบรมผู้สอน เพิ่มเติม ซึ่งควรเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
5. ขึ้นจัดตารางสอน ตารางเรียน ผู้สอน ผู้เรียน ห้องปฏิบัติการ สถานที่ปฏิบัติการและการประสานงานอย่างชัดเจนกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2538, น.198)

สื่อการสอน

1. ความหมายของสื่อการสอน นักวิชาการ/นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้
คำว่า “สื่อ” (Medium- Media) มาจากภาษาลาตินว่า “Between” แปลว่า “ระหว่าง” หมายถึงสิ่งที่เป็นพาหนะนำข้อมูลจากแหล่งกำเนิดไปสู่ผู้รับ (วารินทร์ รัศมีพรหม, 2531, น.14)
สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับทำให้การสอนของครูถึงผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้ (เป็รื่อง กุมท, 2519, น.1 อ้างถึงใน ศันสนีย์ สุริยวงษ์, 2534, น. 6)
สื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งครูและนักเรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ไชยยศ เรื่องสุวรรณ 2526, น.4 , สวัสดิ์ วนงูญา, 2533, น. 6)
สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษานั้น เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ การประเมินผลของหลักสูตรและประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ ตลอดจนปัญหาในการนำไปใช้ เทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นการแก้ปัญหาการศึกษาอย่างมีหลักการและเหตุผลเป็นแนวคิดที่มีระบบเกี่ยวกับการเรียนการสอน (วารินทร์ รัศมีพรหม, 2531, น. 2)
สื่อการสอนดนตรีเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสอนดนตรี เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียงที่เป็นนามธรรม การใช้สื่อมาช่วยในการสอน ช่วยทำให้การสอนที่เป็นนามธรรมเป็นรูปธรรมมากขึ้นและยังช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่ยังอยู่ในปฐมวัย (ณรุทธ์ สุททธิจิตต์, 2538, น.139)

2. จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อการสอน

จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อการสอนมีดังนี้

- ก. เพื่อสนับสนุนการสอนของครูผู้สอน
- ข. เพื่อผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะและการปฏิบัติ
- ค. เพื่อช่วยจัดการเรียนการสอน สื่อการสอนช่วยให้ผู้สอนมีเวลามากขึ้น ในการที่ช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนและให้คำแนะนำแก่นักเรียน
- ง. เพื่อช่วยในการสอนแบบเอกัตบุคคล ซึ่งเป็นการสอนที่ออกแบบให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจและความสามารถของตน

จ. เพื่อช่วยในการศึกษาพิเศษ คือนักเรียนที่มีความพิการด้านต่างๆ

(วารินทร์ รัศมีพรหม, 2531, น.21-22)

กล่าวโดยสรุปแล้ว สื่อการเรียนจะเป็นตัวสร้างแรงจูงใจในการเรียน ไม่เบียดเบียนบทเรียน ช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้นและยังเป็นการลดภาระหน้าที่ของครูผู้สอน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การเลือกสื่อการสอน

ข้อสังเกตในการเลือกสื่อการสอนดังนี้

ก. ความพร้อมและความเหมาะสมของผู้เรียน ข. จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ค. รูปแบบวิธีสอน ง. คุณภาพแวดล้อมทางการเรียน (วารินทร์ รัศมีพรหม, 2531, น.36-38)

4. ประเภทของสื่อการสอนดนตรี

ก. บทเพลง เพลงเป็นสื่อที่ครูผู้สอนใช้อยู่เสมอ เช่น เพลงประกอบการร้อง เพลงประกอบการสอนฟัง เพลงประกอบการเคลื่อนไหวและเพลงประกอบการสอนอ่าน การเลือกเพลงประกอบการสอนต้องพิจารณาในเรื่อง ความยากง่ายของเพลง ความยาวของเพลงและประเภทของเพลง เป็นต้น

ข. แผนภูมิและแผนภาพ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นกับการร้องโน้ต หรือการอ่านโน้ต นอกจากนี้อาจเป็นแผนภูมิเกี่ยวกับเครื่องดนตรี หรือผู้ประพันธ์เพลง

ค. เครื่องดนตรี เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากที่สุด หากเสียมิได้ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนวิชาดนตรีศึกษามักเป็นเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ ควรเป็นเครื่องที่มีคุณภาพ และมีความทนทานพอสมควร

ง. สื่อประเภทเสียง ได้แก่ สื่อประเภทวัสดุและอุปกรณ์เสียง ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการสอนดนตรีทักษะ การฟังเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง

ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาจัดเป็นผู้เรียนที่มีประสบการณ์ด้านดนตรีมาพอสมควร การเรียนรู้ดนตรีสามารถเรียนในระดับค่อนข้างลึกได้ การเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นคว้านอกเหนือจากในห้องเรียนด้วย (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2538, น.139-142)

สื่อการสอนด้านดนตรีเป็นสื่อที่มีราคาค่อนข้างสูงและหายาก ในบางครั้งครูผู้สอนจึงควรเรียนรู้การประยุกต์การใช้สื่อควบคู่ไปกับการเรียนการสอนด้วย อย่าลืมนำ พัฒนาการทางดนตรีที่ดีไม่จำเป็นต้องใช้สื่อที่คุณภาพดีและราคาสูงเสมอไป

5. การสร้างบรรยากาศในการสอน

บรรยากาศในห้องเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนการสอนอย่างยิ่ง เพราะบรรยากาศในห้องเรียนจะเป็นตัวผลักดันให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน หรืออาจเป็นตัวจุดไม่ทำให้สนใจบทเรียน องค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนคือ

ก. การร่วมมือและการแข่งขันเพื่อแก้ปัญหา

- บรรยากาศร่วมมือเพื่อแก้ปัญหา
- การให้แรงเสริมหรือรางวัล
- บรรยากาศร่วมมือปฏิสัมพันธ์ คือนักเรียนที่เรียนเก่งช่วยเหลือผู้ที่

เรียนอ่อน

ข. พฤติกรรมและบุคลิกของผู้สอน ซึ่งจะเป็นตัวสร้างความศรัทธาแก่ผู้เรียน

ค. ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของผู้สอนกับผู้เรียน

ง. เจตคติของผู้เรียนที่มีต่อเพื่อน ครูและต่อโรงเรียน

ส่วนองค์ประกอบอื่นๆ อาจเป็นตัวเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนเพิ่มขึ้น เช่น บรรยากาศทั่วไปในห้องเรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2538, น.214)

การสอนดนตรี

การสอนดนตรีที่ดีควรอยู่บนรากฐานของหลักการที่ดี ผู้สอนดนตรีจึงควรมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีอย่างดี จิตวิทยาการสอนดนตรี เป็นสาระพื้นฐานแขนงหนึ่งที่ช่วยให้ผู้สอนดนตรีมีความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน รวมทั้งสาระดนตรีและสุนทรียศาสตร์ ซึ่งความรู้เหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้สอนในการกำหนดแนวทางการเรียนการสอนดนตรี (ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์, 2534 ,น.1)

ดนตรีกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา

ผู้เรียนดนตรีในระดับมัธยมศึกษาที่อยู่ระหว่างวัยรุ่น คือ 12-18 ปี ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะผู้เรียนที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือช่วงอายุ 12-15 ปี เป็นช่วงเชื่อมต่อระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางร่างกายรวดเร็วมาก จนบางครั้งผู้เรียนวัยนี้รู้สึกไม่พอใจกับความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

ในด้านสติปัญญา เด็กวัยนี้เริ่มมีความคิดอย่างมีเหตุผลและเริ่มจัดระบบของความคิด เปลี่ยนแปลงความคิดจากรูปธรรมเป็นนามธรรมมากขึ้น จัดเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนดนตรีของเด็ก เด็กวัยนี้สามารถเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากสติปัญญามีการพัฒนาไปมาก มีความเข้าใจในเรื่องอารมณ์เพลงและการประสานเสียง การ

พัฒนาการในการใช้กล้ามเนื้อในส่วนต่างๆ ดีขึ้น ในด้านทัศนคติ เด็กส่วนใหญ่มักชอบเพลงร็อกหรือเพลงป๊อป เพราะมีจังหวะเร้าใจสนุกสนานเข้ากับความคิดความอ่านของตัวเอง

กิจกรรมดนตรีที่เด็กเข้ามามีส่วนร่วมมักเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้มากกว่ากิจกรรมที่ผู้ปกครองจัดให้ หรือบางครั้งเป็นกิจกรรมที่เด็กจัดกันเอง เพราะเป็นวัยที่ต้องการความเป็นอิสระ มีความคิดของตัวเอง บางครั้งอาจจะปฏิเสธกิจกรรมดนตรีที่ผู้ปกครองจัดให้ เพราะเขาเห็นว่าเป็นกิจกรรมดนตรีที่ไม่ทันสมัย คร่ำครึ

โดยเหตุที่เด็กวัยนี้ชอบคิดค้น ทดลองสิ่งใหม่ๆ เนื้อหาดนตรีที่ครูผู้สอนนำเสนอจึงควรเป็นดนตรีหลายๆ แนว เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเรียนตามแนวที่ตนชอบและถนัด จากนั้นก็ค่อยๆ เสนอดนตรีในแนวอื่นๆ ต่อไป

สำหรับเด็กที่ต้องการเรียนวิชาดนตรีเป็นวิชาเอกต่อไป ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้เวลาเด็กในการศึกษาค้นคว้าและพร้อมที่จะให้กำลังใจ แนะนำแนวทางการเรียนดนตรีในระดับสูงต่อไป (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2534, น.25-26)

ทฤษฎีการเรียนรู้กับการสอนดนตรี

การศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ช่วยทำให้การสอนดนตรีมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะผู้สอนจะได้รู้และเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมในทางจิตวิทยาการเรียนรู้ สามารถแบ่งทฤษฎีการเรียนรู้ออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนี้ อธิบายการเรียนรู้โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองเป็นหลัก โดยกล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าเป็นตัวชี้แนะ หรือแรงจูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออกมา นั่นคือการเรียนรู้เกิดจากภาวะของการวางเงื่อนไข โดยมีการเสริมแรง การให้รางวัลหรือการลงโทษ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มแนวคิดนิยม ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นเรื่องของการจัดการจัดของจิต คือการสร้างแนวความเข้าใจแทนประสบการณ์ เป็นเรื่องของความคิดและการหาเหตุผล เพราะการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ลึกซึ้ง หรือเรียกว่าเป็นการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น (Insight learning) (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2534, น.63-65)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้

เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้มีหลายประการ เช่น

1. ความพร้อม (Readiness) เป็นเรื่องเฉพาะของบุคคล ผู้เรียนวัยเดียวกันอาจมีความพร้อมไม่เท่ากัน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมีผลต่อความพร้อมของผู้เรียนค่อนข้างสูง

2. กิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience) หมายถึงกิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้มีโอกาสปฏิบัติด้วยตัวเอง เป็นกิจกรรมที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน

3. ความสนใจและทัศนคติ (Interest and Attitude) เพราะทัศนคติมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับแรงจูงใจ ในการเรียนการสอนคนตรี ถ้ากิจกรรมจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนคนตรี ความสนใจและทัศนคติต่อการเรียนวิชาคนตรีก็จะเกิดขึ้น

4. ความจำ (Memory) กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกับสิ่งต่างๆ ที่เรียนมาแล้ว ความจำจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ในลำดับต่อไป

5. การจูงใจ (Motivation) การจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนการสอนคนตรี เพราะแรงจูงใจเป็นผลให้ผู้เรียนต้องการเรียนรู้

6.สติปัญญา (Intelligence) สติปัญญาเป็นเรื่องของนามธรรม เป็นความสามารถที่จะเรียนรู้ความเข้าใจกับความสัมพันธ์ของสิ่งใหม่ๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิด การกระทำหรือปฏิกิริยาที่ผู้หนึ่งตอบสนองต่อสภาวะการณ์ใหม่ ถ้าการตอบสนองเป็นความถูกต้องเหมาะสม จัดว่าเป็นผู้มีเชาว์ปัญญาที่ดี หรือเป็นคนเก่ง

7. ความถนัด (Aptitude) คือความสามารถในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความถนัดเป็นเรื่องของบุคคล และเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นได้

8. สภาพแวดล้อม (Environment) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากอย่างหนึ่งมี 2 ลักษณะคือ

ก. สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อมโดยทั่วๆ ไปที่อยู่รอบตัวเด็กในสังคม เด็กที่มีสภาพแวดล้อมด้านคนตรีในสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ย่อมมีแรงจูงใจหรือความสามารถทางคนตรีมากกว่าเด็กที่ไม่มีสิ่งแวดล้อมด้านนี้

ข. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ชักจูงให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรักอยากเรียนคนตรี เช่นเทคนิคการสอนคนตรี สื่อการสอนคนตรีหรืออื่นๆ (ณรุทธิ์ สุทธจิตต์, 2534, น.71-89)

องค์ประกอบการเรียนรู้

องค์ประกอบของการเรียนรู้มีดังนี้

1. แรงขับ (Drive) หมายถึงแรงผลักดันในร่างกาย เพื่อให้ร่างกายตอบสนองสิ่งเร้า แรงขับเกิดขึ้นเมื่อร่างกายขาดความสมดุล เช่น ความหิวกระหาย เป็นต้นแรงขับมี 2 ประเภทคือ

ก. แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drive) เป็นแรงขับที่เกิดจากความไม่สมดุลของสิ่งเร้าภายใน เช่นความหิว ความเจ็บป่วย

ข. แรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drive) เป็นแรงขับที่เกิดจากความไม่สมดุลของร่างกายจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น การขาดความรัก ความต้องการความมีชื่อเสียง

2. ความพร้อม (Readiness) คือสภาพความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ ร่างกายคือวุฒิภาวะ (Maturity) จิตใจคือความพอใจในการตอบสนองสิ่งเร้า กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ของธอร์นไดค์กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างแท้จริง องค์ประกอบที่ทำให้เด็กเกิดความพร้อมได้แก่

ก. วุฒิภาวะ หมายถึง ความเจริญเติบโตด้านร่างกาย จิตใจ เซาว์ปัญญา และอารมณ์

ข. ประสบการณ์เดิม (Experience)

ค. การจับบทเรียนของครู

ง. การสอนของครู

3. ความต้องการ (Need) คือความต้องการต่อการดำรงชีพของอินทรีย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก. ความต้องการทางร่างกาย เช่น อาหาร น้ำ อากาศ

ข. ความต้องการทางจิตใจ เช่น ความรัก การมีชื่อเสียง

4. อารมณ์และการปรับตัว (Emotion and Adjustment) หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดจากการกระตุ้น ทั้งที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอก หรือสิ่งเร้าภายใน

ผลของการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยเฉพาะการเรียนรู้ทางวิชาคนตรี ก่อให้เกิดผลหลายด้านด้วยกันคือ

1. ความรู้ตึกษาบซึ่งต่อคนตรี อาจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกรรับรู้ของแต่ละบุคคลและย่อมมีการตอบสนองทางคนตรีด้วยการแสดงออกของแต่ละบุคคลซึ่งอาจไม่เหมือนกัน

2. ความเข้าใจในคนตรี อาจเกิดกรเข้าใจในเรื่อจ้งหะ ทำนอง สีสันหรือองค์ประกอบอื่นๆ ทางคนตรี เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนคนตรีในระดับสูงต่อไป

3. ความรู้ทางคนตรี หมายถึงกรรู้จักคิดพิจารณา รู้ความหมายและส่วนประกอบต่างๆ ทางคนตรี

4. ทักษะทางคนตรี ซึ่งได้แก่ทักษะต่อไปนี้

ก. ทักษะการฟัง ข. ทักษะการร้อง ค. ทักษะการปฏิบัติเครื่องมือ ง. ทักษะการอ่านโน้ต จ. ทักษะการเคลื่อนไหว ฉ. ทักษะความคิดสร้างสรรค์

5. ทักษะทางดนตรี ทักษะที่เกิดขึ้นได้ทั้งทางบวกและทางลบ หากทักษะนั้นเกิดจากประสบการณ์ทางดนตรีที่ดี ย่อมส่งผลต่อทักษะและพฤติกรรมที่ดีทางดนตรีด้วย (วิภา คงคากุล, 2530, น.16)

กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี

กิจกรรมการเรียนการสอนทุกสาขาวิชาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสนใจและต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี เพราะกิจกรรมที่มีความยากง่ายที่เหมาะสมมีการกระตุ้นความอยากรู้อยากเรียนและสอคล้องกับจุดประสงค์ที่วางไว้ ย่อมส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนการสอนวิชาดนตรี

แนวการจัดกิจกรรมดนตรีในระดับมัธยมศึกษา

เด็กในวัยมัธยมศึกษาเป็นระดับการศึกษาที่เริ่มพัฒนาความสามารถด้านดนตรีในระดับกลาง มีความลึกซึ้งของเนื้อหามากกว่าระดับประถมศึกษาและเป็นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนเพื่อการศึกษาขั้นอุดมศึกษาด้วย จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนควรได้สัมผัสกับดนตรีที่มีคุณค่าเพื่อพัฒนาความซาบซึ้งในสุนทรียรสของดนตรี (ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์, 2537, น. 157)

ข้อควรคำนึงในการจัดกิจกรรมดนตรี

การจัดกิจกรรมดนตรีในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและต่อเนื่องกับระดับประถมศึกษา ควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญบางประการดังนี้

1. ควรให้ผู้เรียนมีโอกาสมทำกิจกรรมหลายรูปแบบ เพื่อเด็กได้พบกิจกรรมที่เขาชอบและพัฒนาการดนตรีด้านนี้ต่อไป
2. วิชาทักษะทางดนตรีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญควบคู่ไปกับวิชาเนื้อหาสาระทางดนตรี
3. ควรจัดกิจกรรมพิเศษทางดนตรีในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านดนตรี
4. ความส่งเสริมความเป็นเลิศและความถนัดทางดนตรีแก่ผู้เรียน เพื่อสร้างนักดนตรีที่มีคุณภาพต่อไป
5. ผู้เรียนควรมีโอกาสเรียนสังคมนาตรีต่างๆ ของโลกเพื่อจะเป็นผู้ที่มีตากว้างขวางในโลกดนตรีต่อไป

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมดนตรี

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมดนตรีในระดับมัธยมศึกษา คือการพัฒนาสาระดนตรีในระดับกลางหรือสูงต่อจากระดับประถมศึกษา รายละเอียดของจุดมุ่งหมายดังนี้

1. พัฒนาเนื้อหาสาระและทักษะวิชาดนตรีในระดับกลาง ในระดับสูงบางคน
2. พัฒนาการฟังซึ่งเป็นทักษะที่นำไปสู่ความซาบซึ้งทางดนตรี

3. พัฒนาการร้องเพลง เพื่อการร้องที่ไม่เพี้ยน เพราะการร้องเพลงที่ถูกต้องจะเป็นพื้นฐานการเรียนดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. พัฒนาการเล่นซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเรียนดนตรีเป็นวิชาเอกในระดับอุดมศึกษาต่อไป

การจัดประสบการณ์ทางดนตรี

ส่วนประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ทางดนตรีมีดังนี้

1. ผู้ประพันธ์ (Composer) ผู้ประพันธ์ต้องมีความคิดเป็นของตนเองในการถ่ายทอดความรู้สึกไปยังผู้ฟัง

2. คนตรี (The Music) หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ทางดนตรี เครื่องดนตรี เสียง ทำนอง จังหวะ การประสานเสียง เพื่อเป็นต้นกำเนิดเสียง ไปยังผู้ฟัง

3. ผู้แสดง (The Performer) คือผู้เชื่อมโยงระหว่างผู้ประพันธ์และผู้ฟังต้องเป็นผู้ที่มีความพยายามฝึกฝน เพื่อถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของผู้ประพันธ์ไปยังผู้ฟังให้ได้ดีที่สุด

4. ผู้ฟัง (The Listener) เป็นผู้รับฟังผลงานที่ผู้ประพันธ์ประพันธ์ขึ้น อาจวิเคราะห์สิ่งที่ผู้ถ่ายทอดแสดงออกมา อาจมีอารมณ์ร่วมและการแสดงออกทางดนตรีด้วย

(วิภา คงคากุล, 2530, น.18)

กิจกรรมการสอนดนตรี

กิจกรรมดนตรีในระดับมัธยมศึกษาควรมีทั้งกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการและการบรรยาย การฝึกทักษะต่างๆ อาจใช้นอกเวลาเรียนด้วย เพื่อความต่อเนื่อง แม่นยำ ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเอง เพื่อความรู้อันแตกฉาน เปิดโอกาสให้นำเสนอเนื้อหาสาระตามความคิดของตัวเอง

โดยสรุปแนวการจัดกิจกรรมดนตรีในระดับมัธยมศึกษา ควรแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมดนตรีที่ผู้เรียนที่ต้องการศึกษาดนตรีเป็นวิชาเอกและสำหรับผู้เรียนที่เรียนวิชาดนตรีเป็นวิชาทั่วไป สำหรับกิจกรรมในระดับแรก ผู้เรียนควรมีโอกาสศึกษาและฝึกฝนทักษะทางด้านดนตรีตามความถนัดควบคู่กับการเรียนทฤษฎีดนตรีในแขนงต่างๆ สำหรับผู้เรียนที่ต้องการเรียนดนตรีเป็นวิชาทั่วไปผู้เรียนควรมีโอกาสศึกษาในลักษณะผู้ฟังดนตรีที่ดี โดยมีโอกาสเรียนรู้ สาระดนตรีพอเพียงกับระดับความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนี้กิจกรรมนอกห้องเรียนในรูปแบบของชมรมต่างๆ ทางดนตรีก็เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2537 ,น.160)

หลักการสอนดนตรีแบบต่างๆ

1. หลักการสอนของหม่อมดุษฎี บริพัตร เป็นหลักการสอนโดยเน้นการเคลื่อนไหวเป็นหลัก ทักษะดนตรีเป็นสื่อ การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญของการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสบการณ์ทางดนตรี ประกอบด้วยทักษะการเคลื่อนไหว ซึ่งมี 3 ระดับ คือ ทักษะพื้นฐานเบื้องต้น ทักษะพื้นฐานระดับกลางและทักษะในระดับสูง

2. หลักการสอนของอรุวรรณ บรรจงศิลป์ จุดมุ่งหมายของการสอนดนตรีคือการพัฒนาการรับรู้ทางดนตรี ความเข้าใจเรื่อง โครงสร้างและองค์ประกอบทางดนตรี เพื่อนำไปสู่ความซาบซึ้งในดนตรีและความสามารถในการประยุกต์ ใช้ความรู้และทักษะทางดนตรีในชีวิตประจำวัน เป็นหลักการที่เน้นทักษะ การฟังการร้อง การเล่น การเคลื่อนไหว การสร้างสรรค์ และการอ่าน ส่วนโครงสร้างทางดนตรีได้แก่ จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปแบบและอารมณ์

3. หลักการสอนของวิมลศรี อุปราชัย เป็นหลักการสอนที่ยึดหลักเดียวกับกระบวนการเรียนรู้ด้านภาษา คือการพัฒนาด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ฝึกความคิดและการสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการทางดนตรี เพื่อพัฒนาการรับรู้ด้านดนตรีและความซาบซึ้งในดนตรี

4. หลักการสอนของดาล โคโรซ เป็นหลักการสอนที่เน้นการเคลื่อนไหวเกี่ยวข้องกับจังหวะ ดาล โคโรซ กล่าวว่าองค์ประกอบพื้นฐานทางดนตรี คือระดับเสียง จังหวะและความดังค่อย มีความเกี่ยวพันกับการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะเรื่องของจังหวะและการพัฒนาการฟังจะต้องควบคู่ไปกับการเคลื่อนไหวของร่างกายจึงจะทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางดนตรีที่ดีได้

5. หลักการสอนของออร์ฟ เป็นหลักการสอนที่เน้นกระบวนการเป็นการทดลองสำรวจเกี่ยวกับองค์ประกอบทางดนตรีซึ่งสัมพันธ์กับความเคลื่อนไหว เนื้อหาของบทเรียนเริ่มจากง่ายที่สุด ไปหาเนื้อหาที่ยากขึ้น การเคลื่อนไหวเป็นรูปแบบของการสร้างสรรค์ ประสบการณ์ทางดนตรีได้จากบทเรียน

6. หลักการสอนของโคคาย โคคายวางปรัชญาการเรียนการสอนดนตรีไว้ว่า

ก. ความสามารถทางดนตรีได้แก่ การอ่าน การเขียน การคิด เป็นสิทธิของมนุษยชาติ

ข. การเริ่มต้นเรียนรู้ทางดนตรีควรเริ่มต้นด้วยเครื่องดนตรีธรรมชาติที่ทุกคนมีอยู่นั่นคือเสียงร้องของผู้เรียน

ค. การเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ควรจะเริ่มเรียนเมื่อเด็กอายุยังน้อย

ง. ดนตรีพื้นฐานคือแม่แบบทางดนตรี ควรนำมาใช้ในการเรียนการสอนด้วย

จ. วรรณคดีดนตรีที่นำมาสอนควรเป็นสิ่งที่มีความค่าเพียงพอกับผู้เรียน (ณรุทธ์

สุทธจิตต์, 2538, น.104-119)

ระบบการศึกษาของไทย เกิดภายใต้สภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการสอน เพราะหลักสูตรการขับร้อง ของประเทศสแกนดิเนเวียใช้แบบเดียวทั้งประเทศ เนื่องจากประเทศสแกนดิเนเวียเป็นประเทศสังคมนิยม รัฐเป็นผู้กำหนดเป้าหมายทางการศึกษาและมีการควบคุมระบบอย่างเคร่งครัด เด็กๆ จะต้องร้องเพลงสัปดาห์ละ 2 คาบ การเรียนร้องจะบังคับถึงเกรด 8 ซึ่งรัฐบาลจะเน้นการร้องเพลงประสานเสียง (Choral training) ดังนั้นเด็กในระบบของไทยสามารถเล่นเครื่องดนตรีอื่นๆ ที่ไม่ใช่คีย์บอร์ดได้เหมือนกับเสียงร้องของเขาเป็นส่วนใหญ่ (วิชัชชัย นาควงษ์, 2537, น.6)

สาระทางดนตรี (Music Subject-matter)

สาระทางดนตรีแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ เนื้อหาทางดนตรี ได้แก่ องค์ประกอบทางดนตรี กับรรณคดีดนตรีและทักษะทางดนตรี

1. เนื้อหาดนตรี (Music Content)

1.1 องค์ประกอบทางดนตรี (Music Elements) ประกอบด้วยจังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปแบบ ลีลาและลักษณะของเสียง

1.1.1 จังหวะ (Rhythm) คือการจัดเรียงของเสียง หรือความเงียบ ซึ่งมีช่วงสั้นยาวต่างๆ กัน พื้นฐานของจังหวะที่ควรเรียนรู้ได้แก่ จังหวะตบ จังหวะเน้น จังหวะชัด ความยาวของจังหวะและรูปแบบของจังหวะเป็นต้น

1.1.2 ทำนอง (Melody) คือการจัดเรียงของระดับเสียง (Tones หรือ Pitches) ซึ่งมีความสั้นยาว กำหนดโดยจังหวะของทำนอง

1.1.3 เสียงประสาน (Harmony) คือเสียงตั้งแต่ 2 เสียงขึ้นไปที่ใช้ร้องหรือบรรเลงในขณะเดียวกัน

1.1.4 รูปแบบ (Form) คือลักษณะโครงสร้างของเพลง ที่มีลักษณะสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องรูปแบบ เช่น ทำนองหลัก (Motive) ประโยคเพลง (Phrase) การทวนซ้ำหรือการเปลี่ยนไปเช่น AA, AB หรือ ABAB เป็นต้น

1.1.5 ลีลา (Tone color) เป็นเสียงที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ

1.2 บรรณคดีดนตรี (Music Literature) ซึ่งประกอบด้วยบทเพลงประเภทต่างๆ ตลอดจนประวัติดนตรี ได้แก่

1.2.1 บทเพลง ได้แก่ เพลงพื้นบ้าน เพลงที่ทราบและไม่ทราบผู้ประพันธ์ เพลงศิลปะ เพลงยอดนิยม เป็นต้น

1.2.2 ประวัติดนตรี (Music History) ได้แก่ ประวัติของบทเพลง ประวัติผู้ประพันธ์เพลง เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

2. ทักษะทางดนตรี (Music Skills) ได้แก่

- 2.1 การฟัง (Listening)
- 2.2 การร้อง (Singing)
- 2.3 การเล่น (Playing)
- 2.4 การเคลื่อนไหว (Moving)
- 2.5 การสร้างสรรค์ (Creating)
- 2.6 การอ่าน (Reading) (ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์, 2537, น.1-9)

ความหมายของการวัดผล

การวัด คือ กระบวนการที่ตัวเลขหรือสัญลักษณ์ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับลักษณะของวัตถุ คน หรือสิ่งที่ต้องการวัด การวัดมีคุณสมบัติ คือ

1. ต้องมีกลุ่มของวัตถุ หรือคน
2. มีคุณสมบัติของลักษณะที่จะวัด
3. มีการกระทำโดยให้ตัวเลขหรือสัญลักษณ์กับวัตถุ
4. ต้องพิจารณาถึงธรรมชาติ ตลอดจนตัวเลขหรือสัญลักษณ์เหล่านี้ไปใช้ (อุทุมพร

ทองอุไทย, 2520, น. 29)

การวัด หมายถึง การพรรณนาเชิงปริมาณ (Quantitative Description) หรือการตีค่าเป็นตัวเลขตามกฎเกณฑ์ (บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ, 2524, น.2)

การวัดผลการศึกษา (Education Measurement) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือหาจำนวนปริมาณ อันดับหรือรายละเอียดของคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการวัด (ไพศาล หวังพานิช, 2526, น.13)

การวัดผล หมายถึง การกำหนดปริมาณของสิ่งที่เราจะวัด โดยใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อกำหนดปริมาณของสิ่งที่เราต้องการวัด (สุวัฒน์ พุทธิเมธา, 2523, น.343)

โดยสรุป การวัดผลทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือในการวัดและตีค่าออกมาในรูปของตัวเลขหรือสัญลักษณ์

การประเมินผลการศึกษา

การประเมินผลว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการตัดสินตีราคา ลงสรุป เพื่อพิจารณาความเหมาะสมหรือหาคุณค่าของคุณลักษณะและพฤติกรรม เช่น ผลการเรียน ผลการปฏิบัติ โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดเป็นหลักและใช้วิจารณ์ญาณประกอบการพิจารณา (ไพศาล หวังพานิช, 2526, น.13)

การประเมินผลเป็นกระบวนการอย่างมีระบบในอันที่จะกำหนดขนาดหรือจำนวน ที่ซึ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน (Gronlund, 1978, p.19)

การประเมินผลมีความเกี่ยวข้องกันทั้งด้านปริมาณ คือการตีเป็นตัวเลขและคุณภาพ คือการตัดสินคุณค่า (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และ อเนกกุล กริแสง, 2522 ,น.17)

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลหมายถึงกระบวนการแปรผลจากการวัดผลที่เป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ มาเป็นพฤติกรรมหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์ของการวัดและการประเมินผลทางการศึกษา 6 ประการได้แก่

1. เพื่อเป็นการจัดตำแหน่ง (Placement) เนื่องจากผู้เรียนมีความสามารถไม่เท่ากัน ทำให้การจัดชั้นเรียนมีความสะดวก

2. เพื่อการวินิจฉัย (Diagnosis) เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนเก่งด้านอะไรและมากน้อยแค่ไหน

3. เพื่อการเปรียบเทียบ (Assessment) เพื่อดูว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มเติมจากเดิมมากน้อยเพียงใด

4. เพื่อผลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อดูว่าเทคนิคการเรียนการสอนมีข้อดีหรือไม่คืออย่างไร

5. เพื่อการพยากรณ์ (Prediction) เพื่อกำหนดแนวทางให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความรู้ความสามารถ

6. เพื่อเป็นการเรียนรู้ (Learning Experience) ก่อนการเรียนการสอน ผู้เรียนต้องมีการเตรียมตัว การเตรียมตัวคือผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2524, น.14-15)

จุดมุ่งหมายของการวัดผลเพื่อต้องการตรวจสอบการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน คือด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัยและทักษะพิสัย (จำนง เข้มพรายแข, 2533, น.10)

การวัดและการประเมินผลเป็นกลไกที่มีความสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการบริหารทางการศึกษา เพื่อตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้มีมาตรฐานทัดเทียมกับประเทศอื่น แต่จากข้อมูลพื้นฐานและรายงานผลการประเมินของหน่วยงานต่างๆ แสดงว่าในขณะนี้การศึกษาของประเทศไทยยังด้อยกว่าประเทศอื่น ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ปัญหาการประเมินผลการศึกษาในกรมสามัญศึกษาในปัจจุบันคือ บุคลากรที่ทำหน้าที่ประเมินมีน้อยและไม่เห็นคุณค่าของงานดังกล่าว ขาดความรู้และทักษะในการประเมิน ผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุน ไม่เห็นคุณค่าของงาน ผลการประเมินจึงเกิดประโยชน์น้อย (รุ่ง แก้วแดง, 2540, น.

บริบทของการบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

องค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบล ข้าวเม่า อำเภอ อุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ประชาชนประมาณ 2500 คน โดยมีท่านนายกวิเชียร ธนุบรรพ์ เป็นผู้บริหารองค์การ สถานที่อยู่ติดริมคลองศาลาติดกับวัดโกโรโกโสและโรงเรียนวัดสะแก ถนนทางทิศเหนือผ่านด้านหน้าองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเส้นทางเดินทัพของพระเจ้าตาก ชาวบ้านได้ร่วมกันค้าข้าวเม่าไว้ถวายเป็นเสบียง จึงตั้งชื่อว่า “ตำบลข้าวเม่า” จนถึงปัจจุบันส่วนทางทิศตะวันตกด้านหลังขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นคลองสะแกกั้นระหว่างตำบลข้าวเม่าและตำบลธนู ด้านตรงข้ามวัดสะแก มีหลวงปู่คู่(พรหมปัญญา) เป็นพระเกจิชื่อดัง คู่บ้านคู่เมือง เป็นที่เคารพบูชา สักการะกราบไหว้ของประชาชนทั่วไป และเป็น 1 ใน 9 ของโครงการไหว้พระ 9 วัด โดยการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และสนับสนุน พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลเป็นท้องทุ่งนา ประชาชนส่วนมากจะประกอบอาชีพทำนาเป็นหลักใช้จ่ายในการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

ประทีป นกปี (2530, น.144-150) ได้ทำการวิจัยสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในวิชาดนตรีศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาดนตรี ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนดนตรี มีทัศนะของระดับปัญหาอยู่ในระดับกลาง ครูผู้สอนดนตรีส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางด้านดนตรี ไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและการประเมินผลเท่าที่ควร ครูผู้สอนมีทัศนะระดับปัญหาอยู่ในระดับมากในเรื่องความรู้ความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรี การจัดหาวัสดุและสื่อการสอน

พิภพ ปิติ (2534, น. 97-100) ได้ทำการวิจัยสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนศิลปศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4 ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4 ประสบปัญหาและมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนวิชาศิลปศึกษาในด้านการวัดผลและประเมินผล วิธีสอนและเทคนิคการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน วัสดุและสื่อการสอนและการเตรียมการสอนอยู่ในระดับมาก

วิทยา ชั้นประเสริฐ (253, น.80-85) ได้ทำการวิจัยความต้องการนิเทศการสอนของครูศิลปศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา บริเวณพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา มีความต้องการการนิเทศการสอนด้าน หลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีการสอน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความต้องการนิเทศการสอนของครูศิลปศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนที่ต่างกันในแต่ละด้านจะเห็นว่าไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

บุญส่ง วรรณ (2538, น.38-41) ได้ทำการวิจัยสภาพปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนวิชาศิลปะกับชีวิต ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาใน ส่วนกลาง ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความเห็นต่อสภาพปัญหาในระดับปานกลางและที่มากที่สุดคือประเด็นความเข้าใจในหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในด้านเนื้อหาวิชาศิลปะกับชีวิต ครูส่วนใหญ่มีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์รายวิชา ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นทักษะกระบวนการ การจัดทำเอกสารประกอบการเรียน การใช้สื่อการสอนและการวัดผลประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการในสิ่งต่อไปนี้ 1) ความต้องการความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระวิชาโดยเฉพาะวิชาดนตรีสากล 2) ความต้องการความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดกิจกรรมการสอน การวัดผลประเมินผล 3) ความต้องการความรู้ความเข้าใจในเรื่องเอกสารการสอนและห้องปฏิบัติการวิชาดนตรี 4) ความต้องการการอบรมสัมมนาทางวิชาดนตรี 5) ความต้องการขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

โยธิน เผือกผ่อง (2539, น.116-122) ได้ทำการวิจัยความคิดเห็นเกี่ยวกับรายวิชาบังคับแกนศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขต 11 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางทุกด้าน คือ จุดประสงค์ในการเรียนการสอน เนื้อหาวิชาที่เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ในแบบสอบถามปลายเปิด นักเรียนมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) จุดประสงค์รายวิชาที่สนใจควรปรับปรุงให้ทันสมัย 2) ควรเพิ่มเวลาเรียนในวิชาศิลปะให้มากขึ้น 3) ควรเน้นภาคปฏิบัติให้มากกว่าการเรียนภาคทฤษฎี 4) การประเมินผลควรเน้นภาคปฏิบัติ

นิวัฒน์ วรรณธรรม (2541, น.238) ได้ทำการวิจัยสภาพการสอนดนตรีปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่ครูผู้สอนประสบได้แก่ ปัญหาเสียงรบกวนขณะมีการเรียนการสอน บุคลากรมีน้อย ผู้เรียนขาดความสนใจในวิชาดนตรี คู่มือการสอนหายากและ

ราคาแพง การสอนดนตรีปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผนการสอนและเครื่องดนตรีที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นเครื่องที่ไม่มีคุณภาพดีเพียงพอ

อนันต์ เทียนคำศรี (2541, น.61) ได้ทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะกับชีวิตทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .2392 2) พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในห้องเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะกับชีวิตในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .3108 3) พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนนอกห้องเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะกับชีวิตในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .2527 4) พฤติกรรมการเรียนด้านการศึกษาและค้นคว้ามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะกับชีวิตในทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .1400

งานวิจัยต่างประเทศ

ได้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชาดนตรีในต่างประเทศ ไว้ดังนี้

สลัสส์ (Sluss 1968, p.755-A) ได้ศึกษาทัศนคติที่มีต่อดนตรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สุดท้าย จำนวน 4 โรงเรียนในรัฐโคโลราโด โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างในแง่ภูมิหลังทางด้านดนตรีของนักเรียน ด้านอาชีพของผู้ปกครองและเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียน พบว่า นักเรียนทั้งหมดเห็นความสำคัญของดนตรี แต่มีทัศนคติต่ออนาคตด้านดนตรี (Toward Music) น้อยที่สุด นักเรียนที่มีภูมิหลังทางด้านดนตรีจะมีทัศนคติที่ดีในอนาคต นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนวิชาดนตรีจะทำคะแนนแบบทดสอบวัดทัศนคติได้สูงกว่านักเรียนในโรงเรียนที่ไม่มีโปรแกรมเปิดสอนด้านดนตรีและพบว่า อาชีพของผู้ปกครองไม่มีผลต่อทัศนคติที่ดีหรือน้อยต่อด้านดนตรี

เบิร์ช (Birch 1969, p.1743-A) ได้ทำการวิจัยองค์ประกอบที่ทำให้ทัศนคติทางด้านดนตรีของครูแตกต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามที่มีชื่อว่า “The Oregon Test for Attitude Toward Music” เพื่อวัดทัศนคติที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ทางด้านดนตรี กับทัศนคติที่มีต่อดนตรี ประสบการณ์ทางด้านดนตรีและความเชื่อมั่นในตนเองในการสอนดนตรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ทางด้านดนตรี ความเชื่อมั่นในตนเองและทัศนคติที่มีต่อดนตรี สัมพันธ์กับความเชื่อมั่นในตนเองในการสอนดนตรี แต่จำนวนปีที่ทำการสอนดนตรีกับทัศนคติที่มีต่อดนตรี ไม่แตกต่างกัน

คิง (King 1992, p.2454 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสำคัญของการปฏิรูปหลักสูตรกับการมีส่วนร่วมของชั้นเรียนวิชาดนตรีในรัฐเวอร์จิเนีย ปี ค.ศ. 1979-1988 ผลการวิจัยพบว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิรูปหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์กับการมีส่วนร่วมของชั้นเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสลับซับซ้อนมาก แต่การลงทะเบียนเรียนวิชาคณิตศาสตร์ลดลง ซึ่งการลดของจำนวนผู้เรียน อาจมาจากการรณรงค์ให้เรียนวิชาพื้นฐาน แต่อย่างไรก็ตามหน่วยของรัฐก็ยังคงไว้ในจำนวนผู้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยได้กระทำหลากหลายวิธี โดยโรงเรียนบางแห่งได้เพิ่มครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ บางแห่งเปิดสอนเครื่องดนตรีหลายประเภท ผลการวิจัย พบว่ามีการแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดระหว่างการให้การสนับสนุนกับการจัดความสำคัญของวิชา ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้การสนับสนุนเรื่องการปฏิรูปหลักสูตร ตลอดทั้งความรับผิดชอบหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากพบว่าจำนวนผู้สนใจวิชาคณิตศาสตร์ลดลงจากอดีตค่อนข้างมาก

แกมม (Gamm 1992, p.2454-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะและการวัดผลการสอนคณิตศาสตร์ โดยค้นหาเครื่องมือที่ใช้วัดมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์ คือ การสอนที่ยึดหลักนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การที่ยึดเนื้อหาวิชาและผู้เรียนเป็นหลัก การสอนที่ยึดงานกิจกรรม การสอนที่ยึดการแสดงคณิตศาสตร์ การยึดหลักความร่วมมือและการยึดพื้นฐานแนวคิดในส่วนเฉพาะที่เป็นเนื้อหาวิชาเท่านั้น โดยลดการสอนด้วยคำพูดของครูน้อยที่สุด แต่มุ่งเน้นการเสาะแสวงหาความรู้ หรือการวิพากษ์วิจารณ์แทน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการการศึกษาสภาพการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากร
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับประชากร เป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาดนตรี สังกัดกลุ่มสาระศิลปะ โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ปฏิบัติหน้าที่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 รวมจำนวน 52 คน มีรายละเอียดดังนี้

1. โรงเรียนวัดสะแก	จำนวน	2	คน
2. โรงเรียนวัดโตนด	จำนวน	2	คน
3. โรงเรียนวัดบ้านดาบ	จำนวน	2	คน
4. โรงเรียนขุนทิพย์	จำนวน	2	คน
5. โรงเรียนขุนทราย	จำนวน	2	คน
6. โรงเรียนวัดโคกช้าง	จำนวน	2	คน
7. โรงเรียนคานหาม	จำนวน	2	คน
8. โรงเรียนโคกมะยม	จำนวน	2	คน
9. โรงเรียนวัดละมู	จำนวน	2	คน
10. โรงเรียนวัดกะสังข์	จำนวน	2	คน
11. โรงเรียนวัดหันตรา	จำนวน	2	คน
12. โรงเรียนวัดพระญาติ	จำนวน	2	คน
13. โรงเรียนวัดไทรงาม	จำนวน	2	คน

14. โรงเรียนมาบพระจันทร์	จำนวน	2	คน
15. โรงเรียนบ้านเป็ด	จำนวน	2	คน
16. โรงเรียนโพสาวหาญ	จำนวน	2	คน
17. โรงเรียนหนองน้ำส้ม	จำนวน	2	คน
18. โรงเรียนวัดพรานนก	จำนวน	2	คน
19. โรงเรียนวัดหนองไม้ซุง	จำนวน	2	คน
20. โรงเรียนวัดกุ่มแต้	จำนวน	2	คน
21. โรงเรียนวัดนางชี	จำนวน	2	คน
22. โรงเรียนวัดจำปา	จำนวน	2	คน
23. โรงเรียนวัดโตนดเตี้ย	จำนวน	2	คน
24. โรงเรียนบ้านช้าง	จำนวน	2	คน
25. โรงเรียนบ้านข่อยโทน	จำนวน	2	คน
26. โรงเรียนเขาวนั้วศ	จำนวน	2	คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามแบบปลายเปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ใช้สำหรับสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี 5 ด้าน ประกอบด้วย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน สภาพแวดล้อมในห้องเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน และการสนับสนุนจากผู้บริหาร ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สำหรับข้อความทางบวก ให้คะแนนตั้งแต่ 1 – 5 ข้อคำถามทางลบ ให้คะแนนตั้งแต่ 5 – 1 แบบสอบถามสร้างมาจากแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อความมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มากที่สุด และแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มีวิธีการสร้างเรียงตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ทำการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียด เนื้อหา โครงสร้างของตัวแปร และวิธีการวัด เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการสร้างนิยามศัพท์เฉพาะ

2. พัฒนานิยามเฉพาะ (จากแนวคิดใน 1) โดยเน้นให้เนื้อหามีความครอบคลุมกับแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากที่สุดเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหามากที่สุด กระบวนการนี้ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สร้างนิยามศัพท์เฉพาะให้มีความครอบคลุมมากที่สุด แล้วนำนิยามศัพท์เฉพาะที่สร้างขึ้น ไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เคยมีผู้ศึกษาไว้เพื่อ

เปรียบเทียบให้เห็นถึงข้อบกพร่องในนิยามที่ได้สร้างขึ้น หากพบว่ายังมีข้อบกพร่อง ไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงก็จะดำเนินการพัฒนานิยามปฏิบัติการใหม่จนกระทั่งมีความครอบคลุมเนื้อหาตามทฤษฎีมากที่สุด

3. ดำเนินการสร้างข้อคำถามตามนิยามศัพท์เฉพาะ โดยขอคำปรึกษาอย่างใกล้ชิดกับอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ออกข้อคำถามให้ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ โดยมุ่งหวังให้ข้อคำถามแต่ละข้อมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหามากที่สุด สามารถวัดตัวแปรได้ตรงตามทฤษฎี สร้างข้อคำถามทั้งทางบวก และทางลบ โดยได้กำหนดมาตรวัดตัวแปรเป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

มาตรวัด	คะแนนข้อคำถามทางบวก	คะแนนข้อคำถามทางลบ
1	1	5
2	2	4
3	3	3
4	4	2
5	5	1

เมื่อทำการรวมค่าคะแนนเฉลี่ยแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงของการแปลความหมายของคะแนนในช่วงต่างๆ ไว้ดังนี้

ช่วงคะแนน	การแปลความหมาย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด
1.51 – 2.50	น้อย
2.51 – 3.50	ปานกลาง
3.51 – 4.50	มาก
4.51 – 5.00	มากที่สุด

4. นำข้อคำถามที่สร้างขึ้นไปทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยเทคนิคการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence : IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า .60 ขึ้นไป โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจ จำนวน 3 คน โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะให้คะแนนข้อคำถามแต่ละข้อ 3 ตัวเลือก ได้แก่ คะแนน

- 1 หมายความว่า ความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี
- 0 หมายความว่า ไม่แน่ใจสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี
- 1 หมายความว่า ไม่มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี

พร้อมทั้งกับการแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน อีกครั้ง

5. นำแบบสอบถามที่ดำเนินการแก้ไข และมีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อทำการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discriminate Power) และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability)

5.1 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discriminate Power) ด้วยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์คะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) โดยเลือกข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์กับคะแนนรายข้อมากกว่า .20 ขึ้นไป สำหรับข้อใดที่มีค่าน้อยกว่า .20 จะทำการคัดออกแล้วทำการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อของข้อคำถามที่เหลืออีกครั้งจนกระทั่งพบว่า ข้อคำถามในแต่ละตัวแปรเชิงประจักษ์จะมีค่ามากกว่า .20 ขึ้นไป

5.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยเทคนิคการหาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) จากการหาค่าอัลฟาตามแนวทางของคอนบาร์ค (Cronbach Alpha) โดยถือว่าแบบสอบถามแต่ละตัวแปรเชิงประจักษ์ที่มีค่า Cronbach Alpha เกินกว่า .70 ขึ้นไปมีความเชื่อมั่นยอมรับได้ หากแบบสอบถามตัวแปรเชิงประจักษ์ใดมีค่า Cronbach Alpha น้อยกว่า .70 จะทำการพิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกน้อยที่สุดออก แล้วดำเนินการหาค่า Cronbach Alpha จนกระทั่งในตัวแปรเชิงประจักษ์ดังกล่าวมีค่า Cronbach Alpha เกินกว่า .70 จึงจะถือว่ายอมรับได้

6. ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้สะดวกต่อการอ่านของผู้ตอบแบบสอบถาม และมีความกระชับด้านรูปแบบมากที่สุด แล้วจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวและขอความร่วมมือเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและตอบแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัยไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยัง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับช่วงชั้นที่ 3 สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผู้วิจัยโดยความร่วมมือของหน่วยศึกษานิเทศก์ องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนวิชาดนตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแนบหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม พร้อมซองที่จำหน่ายถึงหน่วยศึกษานิเทศก์องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อสะดวกในการส่งแบบสอบถามกลับคืน โดยขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามที่ตอบแล้วคืนแก่ผู้วิจัยทางไปรษณีย์ภายใน 15 วัน

3. ผู้วิจัยติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ส่งคืนหลังจากพ้นกำหนดแล้ว โดยโทรศัพท์ติดต่อเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการส่งแบบสอบถามคืนอีกครั้ง

4. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามที่เหลือด้วยตนเอง จนได้แบบสอบถามครบตามคំมาครบทุกชุด ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด 52 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 52 ชุด เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกชุด คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. กำหนดรหัสการตอบแบบสอบถาม (Code) ด้วยโปรแกรม SPSS/PC+ แล้วทำการบันทึกข้อมูลรายการทั้งหมดเป็นตัวเลข

2. ทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ลงรหัสโดยการแปลงคะแนนของข้อคำถามทางลบ (Recode Data) ให้อยู่ในรูปแบบเดียวกับข้อคำถามทางบวก แล้วตรวจสอบความถูกต้องของการลงบันทึกข้อมูล

3. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4. การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีสูตร ดังนี้

4.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) สามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยคำนวณจากสูตร (ถ้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ, 2538, 73)

4.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ และแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้สูตร (ถ้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ, 2538, น,79)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการสอน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ความถี่ และร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	39	75.00
หญิง	13	25.00
รวม	52	100.00
วิชาที่สอน		
คณิตศาสตร์สากล	23	44.23
คณิตศาสตร์ไทย	10	19.23
คณิตศาสตร์พื้นเมือง	1	1.92
คณิตศาสตร์สากลและคณิตศาสตร์ไทย	15	28.85
คณิตศาสตร์ไทยและคณิตศาสตร์พื้นเมือง	1	1.92
คณิตศาสตร์สากล คณิตศาสตร์ไทยและคณิตศาสตร์พื้นเมือง	2	3.85
รวม	52	100.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	1.92
ปริญญาตรี	50	96.15
สูงกว่าปริญญาตรี	1	1.92
รวม	52	100.00
ระดับการศึกษาสูงสุดทางดนตรี		
ไม่มีวุฒิทางดนตรี	42	80.77
ต่ำกว่าปริญญาตรี	4	7.69
ปริญญาตรี	6	11.54
รวม	52	100.00
ประสบการณ์ทางวิชาดนตรี		
เรียนวิชาเอกสาขาดนตรี	10	19.23
เรียนวิชาโทสาขาดนตรี	1	1.92
ไม่เคยเรียนดนตรี แต่เคยรับการอบรมด้านดนตรี	12	23.08
ไม่เคยเรียนดนตรี แต่มีความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรี	5	9.62
อื่นๆ	24	46.15
รวม	52	100.00
ชาย	39	75.00
หญิง	13	25.00
รวม	52	100.00

ตารางที่ 1 พบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 สอนวิชาดนตรีสากล จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 44.23 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 96.15 ไม่มีคุณวุฒิทางดนตรี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 80.77 ไม่เคยเรียนดนตรี แต่เคยรับการอบรมด้านดนตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการสอน

ผลการวิเคราะห์ระดับของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตรี 5 ด้าน ประกอบด้วย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน สภาพแวดล้อมในห้องเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน และการสนับสนุนจากผู้บริหาร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตรี โดยรวม

ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้	3.16	.65	ปานกลาง
2. ด้านความรู้ความสามารถของครูผู้สอน	2.73	.79	ปานกลาง
3. ด้านสภาพแวดล้อมในห้องเรียน	2.74	.75	ปานกลาง
4. ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน	2.41	.74	น้อย
5. ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร	2.58	.63	ปานกลาง
การจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตรีโดยรวม	2.72	.71	ปานกลาง

ตารางที่ 2 พบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมในห้องเรียน และด้านความรู้ความสามารถของครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตรีด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้

ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1 การเข้าร่วมประชุมสัมมนา หรืออบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาคณิตรีในระดับช่วงชั้นที่ 3	1.5	.58	น้อยที่สุด
2 เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอนร่วมกันระหว่างกลุ่มโรงเรียน	1.77	.43	น้อย
3 การศึกษาหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาคณิตรีในระดับช่วงชั้นที่ 3 ก่อนทำการสอน	4.25	.68	มาก
4 การวิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนก่อนที่ทำการสอน	4.38	.66	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

	ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5	การจัดทำแผนการสอนรายชั่วโมง	4.94	.24	มากที่สุด
6	การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เหมาะสมกับ ความสามารถและประสบการณ์ของนักเรียน	4.52	.58	มากที่สุด
การแปรหลักสูตรไปสู่การสอน		3.56	.46	มาก
7	การจัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เห็น ถึงความสำคัญของวิชาคณิตก่อนทำการสอน	3.73	.82	มาก
8	การเน้นการเรียนการสอน โดยนักเรียนเป็น ศูนย์กลาง	3.77	.76	มาก
9	การให้นักเรียนรุ่นพี่ที่มีความสามารถมาช่วย สอนรุ่นน้องในการสอนทักษะปฏิบัติ	2.69	.58	ปานกลาง
10	การสอนกิจกรรมทางคณิตีเกี่ยวข้องกับเนื้อหา สาระทางคณิตีและมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน	3.59	.57	มาก
11	การสอนทักษะการฟัง ก่อนการสอนทักษะ ปฏิบัติ	3.17	.65	ปานกลาง
12	การทดสอบพื้นฐานความรู้ทางคณิตีของ นักเรียนก่อนทำการเรียนการสอน	3.12	.89	ปานกลาง
13	การแบ่งกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถในระดับ เดียวกันในการสอนทักษะปฏิบัติ	3.13	.82	ปานกลาง
14	การให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมและ แสดงออกซึ่งความสามารถทางคณิตี	3.73	.82	มาก
15	การใช้เทคนิคหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทาง คณิตีประกอบการสอน	2.46	.85	น้อย
กิจกรรมการเรียนการสอน		3.26	.069	มาก
16	การใช้รูปภาพ แผนภูมิ หรือบัตรคำประกอบการสอน	2.62	.99	ปานกลาง
17	การใช้แถบบันทึกภาพหรือภาพยนตร์ ประกอบการสอน	2.17	.81	น้อย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
18 การใช้แผ่นใสหรือเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะประกอบการสอน	2.27	.69	น้อย
19 การใช้แถบบันทึกเสียงหรือแผ่นซีดีประกอบการสอน	2.75	.53	ปานกลาง
20 การใช้หนังสือ ตำรา หรือเอกสารประกอบการสอน	3.92	.74	มาก
21 ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดซื้อสื่อการสอน	3.08	.89	ปานกลาง
สื่อการสอน	2.80	.78	ปานกลาง
22 การวัดและประเมินผลตรงตามจุดประสงค์การสอน	4.06	.73	มาก
23 การวัดและประเมินผลทุกจุดประสงค์ที่สอนจบแล้ว	4.02	.75	มาก
24 การใช้แบบทดสอบของกลุ่มโรงเรียน	1.85	.46	น้อย
25 การใช้แบบบันทึกพัฒนาการทางดนตรีในการประเมินทักษะการปฏิบัติ	2.59	.93	ปานกลาง
26 การแจ้งผลการพัฒนาด้านทักษะปฏิบัติให้ผู้เรียนทราบ	2.62	.93	ปานกลาง
การวัดผลประเมินผล	3.03	.69	ปานกลาง
การสร้างกระบวนการเรียนรู้	3.16	.65	ปานกลาง

ตารางที่ 3 พบว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, $SD = .65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านการแปรหลักสูตรไปสู่การสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, $SD = .46$) โดยพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการแปรหลักสูตรไปสู่การสอนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, $S.D. = .46$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำแผนการสอนรายชั่วโมง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, $S.D. = .24$) รองลงมา คือ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้อันเหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน มีระดับการปฏิบัติ

อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52, S.D. = .58$) สำหรับข้อที่มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ การเข้าร่วมประชุมสัมมนา หรืออบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาดนตรีในระดับช่วงชั้นที่ 3 ($\bar{X} = 1.50, S.D. = .58$)

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.26, SD = .69$) โดยพบว่า ผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระบบการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภาพรวม ระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.26, S.D. = .69$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า การเน้นการเรียนการสอนโดยนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77, S.D. = .76$) รองลงมาคือการจัดกิจกรรมทางดนตรีเพื่อสร้างแรงจูงใจก่อนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.73, S.D. = .82$) การให้โอกาสผู้เรียนแสดงความสามารถทางดนตรี ($\bar{X} = 3.73, S.D. = .82$) และความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระทางดนตรีกับการจัดกิจกรรมทางดนตรี ($\bar{X} = 3.59, S.D. = .57$) มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มี ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ การสอนทักษะการฟังก่อนการสอนทักษะปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.17, S.D. = .65$) การแบ่งกลุ่มความสามารถของผู้เรียนในการสอนภาคปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.13, S.D. = .82$) การทดสอบพื้นฐานทางดนตรีก่อนการสอน ($\bar{X} = 3.12, S.D. = .89$) และการให้นักเรียนรุ่นพี่มาช่วยนักเรียนรุ่นน้องในการสอนทักษะปฏิบัติ ($\bar{X} = 2.69, S.D. = .58$) ตามลำดับ ส่วนการใช้เทคนิคและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอน ระดับปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.46, S.D. = .85$)

ด้านสื่อการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80, SD = .78$) โดยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน โดยภาพรวม ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80, S.D. = .78$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ การใช้หนังสือแบบเรียนตำราเรียน หรือเอกสารประกอบการสอน ($\bar{X} = 3.92, S.D. = .74$) ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ ครูมีบทบาทในการซื้อสื่อการสอน ($\bar{X} = 3.08, S.D. = .89$) และการใช้แถบบันทึกภาพหรือภาพยนตร์ประกอบการสอน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.17, S.D. = .81$) ตามลำดับ

ด้านการวัดผลประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03, SD = .69$) โดยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03, S.D. = .69$) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การสอน ($\bar{X} = 4.06, S.D. = .73$) และการวัดและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการสอนปฏิบัติให้ผู้เรียนทราบ ($\bar{X} = 4.02, S.D. = .75$) ส่วนการใช้แบบทดสอบของกลุ่มโรงเรียน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.85, S.D. = .46$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชา
ดนตรีด้านความรู้และความสามารถของครูผู้สอน

	ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ความรู้เกี่ยวกับ สัญลักษณ์และเครื่องหมายที่ใช้แทนเสียง (ทฤษฎีโน้ตเบื้องต้น)	4.05	.72	มาก
2	ความรู้เกี่ยวกับอัตราจังหวะและหน้าทับประเภทต่างๆ	2.61	.93	ปานกลาง
3	ความรู้เกี่ยวกับศัพท์สังคีตในการบรรเลงและการขับร้อง	2.59	.93	ปานกลาง
4	ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของวงดนตรีประเภทต่างๆ	3.26	.71	ปานกลาง
5	ความรู้เกี่ยวกับลักษณะการประสมวงแบบต่างๆ	3.3	.78	ปานกลาง
6	ความรู้เกี่ยวกับการเรียบเรียงเสียงประสานที่ใช้ในการบรรเลง	2.92	.90	ปานกลาง
7	ความรู้เกี่ยวกับประวัติและที่มาของเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ	2.82	.83	ปานกลาง
8	ความรู้เกี่ยวกับประวัติและที่มาของเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน	3.15	.63	ปานกลาง
9	ความรู้เกี่ยวกับประวัติและผลงานของนักประพันธ์เพลง	3.19	.74	ปานกลาง
10	ความรู้เกี่ยวกับการเลือกเพลงบรรเลงถูกต้องตามพิธีการและประเพณีนิยม	3.4	.63	ปานกลาง
	ความรู้ความสามารถด้านเนื้อหาสาระทางดนตรี	3.13	.73	ปานกลาง
11	ทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่ถนัด	2.28	.97	น้อย
12	ทักษะการขับร้อง	2.59	.84	ปานกลาง
13	ทักษะการควบคุมวงดนตรี	2.48	.99	น้อย
14	ทักษะการอำนวยเพลง	2.34	.96	น้อย
15	ทักษะการซ่อมแซมเครื่องดนตรี	1.98	.93	น้อย
	ความรู้ความสามารถของครูผู้สอนเกี่ยวกับทักษะปฏิบัติ	2.33	.85	น้อย
	ความรู้และความสามารถของครูผู้สอน	2.73	.79	ปานกลาง

ตารางที่ 4 พบว่าความรู้และความสามารถของครูผู้สอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.73$, S.D.=.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านความรู้ความสามารถด้านเนื้อหาสาระทางดนตรี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$, S.D.=.73) โดยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาและสาระทางดนตรีโดยภาพรวม ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$, S.D.=.73) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีโน้ตเบื้องต้น ($\bar{X}=4.05$, S.D.=.72) ระดับความรู้ความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง คือ ความรู้เรื่องการเลือกเพลงบรรเลงถูกต้องตามพิธีการและประเพณีนิยม ($\bar{X}=3.40$, S.D.=.63) และความรู้เกี่ยวกับศัพท์สังคีตและการขับร้อง อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.59$, S.D.=.93) ตามลำดับ

ด้านความรู้ความสามารถของครูผู้สอนเกี่ยวกับทักษะปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.33$, S.D.=.85) โดยพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อระดับความรู้ความสามารถเกี่ยวกับทักษะปฏิบัติของผู้สอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.33$, S.D.=.85) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่าระดับความรู้ความสามารถเกี่ยวกับทักษะปฏิบัติ ปานกลาง คือ ผู้สอนมีทักษะการขับร้อง ($\bar{X}=2.59$, S.D.=.84) รองลงมาเป็นทักษะการควบคุมวงดนตรีอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.48$, S.D.=.99) และทักษะในการซ่อมแซมเครื่องดนตรีอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.98$, S.D.=.93) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีด้านสภาพแวดล้อมในห้องเรียน

	ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ห้องเรียนวิชาดนตรีเป็นห้องเฉพาะ ไม่มีการปะปนหรือสับเปลี่ยนกับห้องเรียนอื่น	2.94	1.16	ปานกลาง
2	ห้องเรียนดนตรีไม่มีเสียงรบกวนจากสิ่งแวดล้อมภายนอก	2.82	1.27	ปานกลาง
3	ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ เหมาะแก่การเรียนการสอน	3.23	1.11	ปานกลาง
4	ห้องเรียนมีอุณหภูมิเหมาะสม	2.78	.91	ปานกลาง
5	ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก	2.51	.91	ปานกลาง
6	ห้องเรียนปราศจากกลิ่นและมลพิษ	2.63	.79	ปานกลาง
7	ห้องเรียนมีการตกแต่งสวยงาม ใ้ใจให้ผู้เรียนต้องการเรียนรู้	2.63	.86	ปานกลาง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
8 ห้องเรียนมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย	2.61	.84	ปานกลาง
9 ห้องเรียนมีเอกสาร ตำรา และแหล่งความรู้ทาง ดนตรีเพียงพอให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า	2.48	.80	น้อย
สภาพแวดล้อมในห้องเรียน	2.74	.75	ปานกลาง

ตารางที่ 5 พบว่าสภาพแวดล้อมในห้องเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.74$, S.D.=.75) โดยพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับสภาพของห้องเรียนโดยภาพรวม ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.74$, S.D.=.75) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ เหมาะแก่การเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$, S.D.=1.11) รองลงมาคือความเป็นเอกเทศของห้องเรียน ไม่มีการเรียนปะปนกับห้องเรียนวิชาอื่นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.94$, S.D.=1.16) อยู่ในระดับน้อย ห้องเรียนมีเอกสาร ตำรา และแหล่งความรู้ทางดนตรีเพียงพอให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า ($\bar{X}=2.48$, S.D.=.80)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชา
ดนตรีด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน

ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1 เครื่องดนตรีมีการจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ เรียบร้อย	2.48	.95	น้อย
2 เครื่องดนตรีมีคุณภาพเหมาะกับวัยและ ความสามารถของผู้เรียน	2.57	.87	ปานกลาง
3 เครื่องดนตรีมีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการ ของผู้เรียน	2.17	.92	น้อย
4 เครื่องดนตรีอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งาน	2.11	.96	น้อย
5 มีการตรวจสอบสภาพเครื่องดนตรีและสื่อการ สอนดนตรี	2.57	.80	ปานกลาง
6 มีการบำรุงซ่อมแซมเครื่องดนตรี	2.55	.66	ปานกลาง
อุปกรณ์การเรียนการสอน	2.41	.74	น้อย

ตารางที่ 6 พบว่าอุปกรณ์การเรียนการสอน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.41$, S.D.= .74) โดยพบว่าครูผู้สอนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและความพร้อมของอุปกรณ์การเรียนการสอน วิชาดนตรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.41$, S.D.=.74) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและความพร้อมของอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาดนตรี อยู่ในระดับปานกลาง คือ เครื่องดนตรีมีคุณภาพเหมาะกับวัย และความสามารถของผู้เรียน ($\bar{X}=2.57$, S.D.=.87) รองลงมาเป็นการตรวจสอบสภาพเครื่องดนตรี และสื่อการสอนดนตรี ($\bar{X}=2.57$, S.D.=.80) และสภาพของเครื่องดนตรีพร้อมที่จะใช้งานอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.11$, S.D.=.96) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร

	ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ผู้บริหารส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเนื้อหาสาระหรือเทคนิคการสอนดนตรี	2.57	.82	ปานกลาง
2	ผู้บริหารส่งครูเข้าอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลทางดนตรี	2.55	.89	ปานกลาง
3	ผู้บริหารมีการจัดหา นำ ผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้เกี่ยวกับการสอนและศิลปะการควบคุมวงดนตรี	1.75	.83	น้อย
4	โรงเรียนจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องดนตรีอย่างเพียงพอแก่ความต้องการของผู้เรียน	2.05	.72	น้อย
5	โรงเรียนสนับสนุนให้จัดซื้อเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการใช้งาน	2.73	.66	ปานกลาง
6	โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณในการจัดซ่อมเครื่องดนตรีที่ชำรุด	2.78	.60	ปานกลาง
7	โรงเรียนสนับสนุนสถานที่ฝึกซ้อม และห้องปฏิบัติการดนตรี	2.76	.78	ปานกลาง
8	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมทางดนตรีที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้น	2.94	.95	ปานกลาง
9	ผู้บริหารสนับสนุนการศึกษาต่อทางด้านดนตรี เพื่อเพิ่มคุณวุฒิและความสามารถทางดนตรีแก่ครูผู้สอน	2.15	.53	น้อย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
10 ผู้บริหารมีการติดตามผล การทำงาน และร่วมแก้ปัญหาด้านคนตรีให้แก่ครู	3.00	.48	ปานกลาง
11 ผู้บริหารแสดงออกในด้านที่ให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอนวิชาคนตรี	3.05	.53	ปานกลาง
การสนับสนุนของผู้บริหาร	2.58	.63	ปานกลาง

ตารางที่ 7 พบว่าการสนับสนุนของผู้บริหาร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = .63) โดยพบว่า ครูผู้สอนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการให้การสนับสนุนจากผู้บริหารการศึกษาของโรงเรียน ในเรื่องการสอนวิชาคนตรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = .63) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า การแสดงออกซึ่งการให้ขวัญและกำลังใจแก่ครู อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = .53) รองลงมาเป็นผู้บริหารมีการติดตามผล การทำงาน และร่วมแก้ปัญหาด้านคนตรีให้แก่ครู ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = .84) และการนำผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ทางคนตรีอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.75$, S.D. = .83) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีของผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยดำเนินการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 สอนวิชาดนตรีสากล จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 44.23 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 96.15 ไม่มีคุณวุฒิต่างดนตรี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 80.77 ไม่เคยเรียนดนตรี แต่เคยรับการอบรมด้านดนตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08

2. สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ มีคะแนนสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, $SD = .65$) รองลงมาคือด้าน สภาพแวดล้อมในห้องเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.74$, $SD = .75$) และความรู้ความสามารถของครูผู้สอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$, $SD = .79$)

อภิปรายผลการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ มีคะแนนสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือด้าน สภาพแวดล้อมในห้องเรียน ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน การสนับสนุนจากผู้บริหาร และอุปกรณ์การเรียนการสอน ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า

1. ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ มีคะแนนสูงที่สุด เมื่อพิจารณาด้านการแปรหลักสูตรไปสู่การสอน ผลการวิจัยพบว่าการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาดนตรีอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง รวมทั้งตัวนักเรียนเอง มีความต้องการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยในสายวิชาวิทยาศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ มีค่านิยมต่อการศึกษาต่อในสายศิลปศาสตร์

ค่อนข้างน้อย ประกอบกับมีการจัดอบรมสัมมนาวิชาการทางดนตรีน้อย เพราะขาดบุคลากรและไม่มีผู้รับผิดชอบงานด้านการศึกษาการเรียนการสอนดนตรี ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิญญู ทรัพย์ประภา (2526, 126) ที่พบว่า ผู้บริหารและครูดนตรีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อยและสอดคล้องกับ คิง (King, 1992, p.2454) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสำคัญของการปฏิรูปหลักสูตรกับการมีส่วนร่วมของชั้นเรียนวิชาดนตรีในรัฐเวอร์จิเนีย ปี ค.ศ. 1979-1988 ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิรูปหลักสูตรวิชาดนตรีกับการมีส่วนร่วมของชั้นเรียนวิชาดนตรีใน โรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสลับซับซ้อนมาก แต่การลงทะเบียนเรียนวิชาดนตรีลดลง ซึ่งการลดของจำนวนผู้เรียน อาจมาจากการรณรงค์ให้เรียนวิชาพื้นฐาน แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานของรัฐก็ยังคงไว้ในจำนวนผู้เรียนวิชาดนตรี โดยได้กระทำหลากหลายวิธี โรงเรียนบางแห่งได้เพิ่มครูสอนวิชาดนตรี บางแห่งเปิดสอนเครื่องดนตรีหลายประเภท ผลการวิจัย พบว่ามีการแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดระหว่างการให้การสนับสนุนกับการจัดความสำคัญของวิชา ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้การสนับสนุนเรื่องการปฏิรูปหลักสูตร ตลอดทั้งความรับผิดชอบหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากพบว่าจำนวนผู้สนใจวิชาดนตรีลดลงจากอดีตค่อนข้างมากและสอดคล้องกับประทีป นกปี (2530, น.144-150) ได้ทำการวิจัยสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในวิชาดนตรีศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาดนตรี ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนดนตรี มีทัศนะของระดับปัญหาอยู่ในระดับกลาง ครูผู้สอนดนตรีส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางด้านดนตรี ไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและการประเมินผลเท่าที่ควร

2. ด้านความรู้ความสามารถของครูผู้สอน อยู่ในระดับกลาง ซึ่งในเรื่องนี้ ณรุทธ์ สุทนต์จิตต์ (2539, น.2) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นครูดนตรีนั้น จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสาระดนตรีและเทคนิควิธีการสอนดนตรี โดยเฉพาะ เนื่องจากดนตรีเป็นสาระความรู้เช่นเดียวกับสาระอื่นๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์หรือภาษาศาสตร์ ดังนั้นผู้เป็นครูดนตรีต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริงมากพอที่จะไปสอนหรือพัฒนาการสอนของตนเพื่อผู้เรียนได้ เนื่องจากดนตรีเป็นเนื้อหาสาระที่แตกต่างไปจากวิชาอื่นๆ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับประทีป นกปี (2530, น.144-150) ทำการวิจัยสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรดนตรีศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนดนตรีส่วนใหญ่มีทัศนะของปัญหาอยู่ในระดับกลาง ครูผู้สอนดนตรีส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการดนตรี ไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลเท่าที่ควรและยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิภพ ปิติ (2534, น.97-100) พบว่าครูโรงเรียนประถมศึกษา ใน

เขตการศึกษา 4 ประสบปัญหาด้านการสอนวิชาศิลปศึกษา ทั้งด้านการสอน วัสดุและสื่อการสอน และการวัดผลประเมินผลอยู่ในระดับมาก

3. **ด้านสภาพแวดล้อมของห้องเรียน** อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในเรื่องนี้เป็นผลมาจากการให้ความสำคัญและความเสมอภาคของวิชาดนตรีและวิชาสามัญอื่นที่ไม่เท่าเทียมกัน จากคำกล่าวดังกล่าวปรากฏหลักฐานชัดเจนคือ ประการแรกโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ อุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวนมากไม่มีห้องเรียนวิชาดนตรีเป็นห้องเรียนเฉพาะของตนเอง หรือเป็นห้องเรียนที่ไม่มีความเหมาะสมต่อการเรียนการสอนวิชาดนตรี นั่นคือต้องเรียนวิชาดนตรี ร่วมกับห้องเรียนวิชาอื่น เช่น ห้องเรียนวิชานาฏศิลป์ พลศึกษา หรือห้องอุตสาหกรรมศิลป์ ทำให้บรรยากาศและการจัดกิจกรรมทางดนตรีไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ประการที่สอง มีโรงเรียนในระดับ ช่วงชั้นที่ 3 หลายโรงเรียน ที่จำเป็นต้องยุบรายวิชาดนตรี ทั้งๆ ที่เป็นวิชาบังคับในหลักสูตร คงเปิด ทำการสอนเฉพาะบางแขนงเท่านั้น ด้วยสาเหตุที่ไม่มีครูผู้สอน (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2537 หน้า 41) ศาสตร์ทางดนตรีเป็นศาสตร์แห่งเสียง ทั้งเสียงสูง ต่ำ ลั่น ยาว ท่วงทำนอง ลีลา จังหวะ เพื่อให้ โสตประสาทรับรู้และจินตนาการไปตามอารมณ์ของตนเองหรือของผู้ประพันธ์เพลง ทั้งนี้เสียง ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ต้องดั่งขึ้นท่ามกลางความเงียบ ไม่มีเสียงอื่นใดมารบกวน เหมือนจิตรกร เขียนภาพลงบนผ้าขาว ทำให้ผู้เรียนมีสมาธิ และมองเห็นความงามและคุณค่าของเสียงได้ดียิ่งขึ้น

4. **ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน** อยู่ในระดับปานกลาง แต่ในประเด็นความเพียงพอของ อุปกรณ์การเรียนการสอนต่อผู้เรียนอยู่ในระดับน้อยและคุณภาพของเครื่องดนตรีอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณจากหน่วยเหนือมีน้อยและจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียน มัธยมศึกษาในส่วนกลาง พบว่าเกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูงมาก ซึ่งในเรื่องนี้ ณรุทธ์ สุทธิ จิตต์ (2539, น.27) กล่าวว่า การกระจายความเจริญทางการศึกษาสู่ภูมิภาคเป็นเรื่องสำคัญ โดยมีการ เน้นคุณภาพให้เท่าเทียมกันเพื่อขยายโอกาสให้ผู้เรียนดนตรีในส่วนภูมิภาคมีโอกาสศึกษาดนตรี ตามที่ตนถนัดอย่างมีระบบ และสามารถเข้ามาสอบคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ โดยมีมาตรฐานเท่าเทียมกับผู้เรียนในกรุงเทพมหานคร มิใช่มีความค้อยในเรื่องของความรู้ต่างๆ ที่มีความสามารถ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

5. **ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร** อยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะประเด็นการจัดสรร งบประมาณในการเรียนการสอนวิชาดนตรี และการสนับสนุนให้ครูผู้สอนดนตรีมีโอกาสเข้ารับอบ บรมสัมมนาหรือศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะทางดนตรี และการสนับสนุนให้ครูผู้สอนดนตรีมี โอกาสเข้าอบรมสนับสนุนการเรียนการสอนดนตรีจากผู้บริหารโรงเรียนขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้ -

5.1 **ค่านิยมของสังคมและผู้ปกครอง** ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนมุ่งศึกษาต่อทางสาขา วิทยาศาสตร์มากกว่าสาขาศิลปะศาสตร์ และมองว่าวิชาดนตรีเป็นเพียงวิชาที่ช่วยผ่อนคลาย

ความเครียดในขณะที่เรียนเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับสลัสส์ (Sluss, 1968, p.755-A) ได้ศึกษาทัศนคติที่มีต่อดนตรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สุดท้าย จำนวน 4 โรงเรียนในรัฐโคโลราโด โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างในแง่ภูมิหลังทางด้านดนตรีของนักเรียน ด้านอาชีพของผู้ปกครองและเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียน พบว่า นักเรียนทั้งหมดเห็นความสำคัญของดนตรี แต่มีทัศนคติต่ออนาคตด้านดนตรี (Toward Music) น้อยที่สุด

5.2 การให้ความสำคัญของวิชาด้านดนตรี ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นความสำคัญด้านวิชาสามัญเป็นสำคัญ เพราะถือว่าความมีชื่อเสียงของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับปริมาณการสอบเข้าศึกษาต่อของนักเรียนในสายวิทยาศาสตร์เป็นสำคัญ

5.3 งบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์หรือการส่งเสริมกิจกรรมทางด้านดนตรีมีจำนวนจำกัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะผู้รับผิดชอบงานการศึกษาโดยตรง ควรเพิ่มอัตราค่าจ้างครูผู้สอนดนตรีให้เพียงพอหรือในปริมาณที่มากขึ้น
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาครูผู้สอนวิชาดนตรีในเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถและทักษะด้านดนตรี เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้ถูกต้องและประสิทธิภาพ
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการอบรมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการสนับสนุนการเรียนการสอนดนตรี โรงเรียนควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาครูผู้สอนวิชาดนตรีของโรงเรียนเพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถและทักษะด้านดนตรี เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
4. ครูผู้สอนควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูวิชาดนตรีสู่ศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูวิชาดนตรีสู่ประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอนวิชาดนตรี
3. ควรศึกษาความต้องการของผู้เรียนในการเรียนวิชาดนตรี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). **หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)**. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- _____. (2540). **นโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี**. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา.
- _____. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา.
- กรมสามัญศึกษา. (2540). **การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. (เอกสารประกอบการสัมมนา) หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- กาญจน์ ภาคสุวรรณ และสมพงษ์ กาญจนผลิน. (2534). **ศิลปะกับชีวิต. หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษา รายวิชา ศ 101 – ศ 102**. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- _____. (2535). **ศิลปะกับชีวิต. หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษา รายวิชา ศ 203 – ศ 204**. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- _____. (2536). **ศิลปะกับชีวิต. หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษา รายวิชา ศ 305 – ศ 306**. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- โกวิทย์ ชันศิริ. (2538). **คู่มือการศิลปปริทัศน์**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- เจนดุริยางค์, พระ. (2512). **บันทึกความทรงจำของพระเจนดุริยางค์**. กรุงเทพมหานคร : บางกอกซีเกราเรียลออกฟิท.
- จ่านง แยมพรายแข. (2533). **เทคนิคการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้กับการสอนซ่อมเสริม**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชม ภูมิภาค. (2533). **จิตวิทยาการเรียนการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยรงค์ พรหมวงศ์. (2537). **เทคโนโลยีและสื่อสารการสอน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช (ม.ป.ป.) **รายงานการวิจัยระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากร สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (เอกสารอัดสำเนา)**
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2537). **กิจกรรมดนตรีสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2534). **จิตวิทยาการสอนดนตรี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2539). **ดนตรีศึกษา : สาระและข้อคิดที่นำรู้**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ณรุทธิ์ สุทธจิตต์. (2538). พฤติกรรมการสอนดนตรี. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดโช สวานานนท์. (2522). จิตวิทยาสำหรับครูและผู้ปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ทิสนา แจมณี และคณะ. (2541). การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสแควร์.
- _____. (2539). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. (เอกสารประกอบการสัมมนา) หน่วยงานนิเทศ เขตการศึกษา 3.
- ธวัชชัย ชัยจิระฉายากุล. (2539). การพัฒนาหลักสูตรจากแนวความคิดสู่แนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต
- ธวัชชัย นาควงษ์. (2537). วิธีการสอนของ Zoltan Kodaly. เพลงดนตรี, 1(2), 6-7.
- นิวัฒน์ วรรณธรรม. (2541). การสอนดนตรีปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาการพิมพ์.
- _____. (2546). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์. (2524). การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์พระนคร.
- บุญส่ง วรรณ. (2538). สภาพปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนวิชาศิลปะกับชีวิต หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. รายงานวิจัย, หน่วยงานนิเทศกรมสามัญศึกษา. (ม.ป.ท).
- ประทีป นกปี. (2530). สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 วิชาดนตรีศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูสอนดนตรี ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- พิภพ ปิติ. (2534). ปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนศิลปะของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พูนพิศ อมาตยกุล. (2532) **บันทึกของนายแก้วเรื่องดนตรีและมหรสพประดับจัด จดหมายเหตุ
ประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ปี 2452.** ในประพนธ์ เรื่องณรงค์ (บรรณาธิการ) **ดนตรีไทย
อุดมศึกษา** ครั้งที่ 21. (หน้า 35) ม.ป.ท.
- ไพฑูริย์ สินลารัตน์. (2538). **ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาจากการพัฒนาระบบการสอน.**
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). **การวัดผลทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2537). **เอกสารการสอนชุดวิชาการสัมมนาการมัธยมศึกษา เล่ม
ที่ 1 หน่วยที่ 1-6.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____.(2537). **เอกสารการสอนชุดวิชาการสัมมนาการมัธยมศึกษา เล่มที่ 2 หน่วยที่ 7-15.**
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย อุทัยวรรณ เฉลิมชัย และกลุ่มบ้านเรียนปัญญากร. **รายงานการวิจัยรูปแบบและ
พัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 (เอกสารอัดสำเนา)
- โยธิน เพ็ญส่อง. (2539). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรายวิชาบังคับแกนศิลปศึกษา หลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของนักเรียนใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุ
ศาสตรมหาบัณฑิตภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- รังสรรค์ หันสันเทียะ. (2527). **หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ.**
นครราชสีมา : ศิริอักษรการพิมพ์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). **ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนชม.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2522). **สถิติวิทยาทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร :
วัฒนาพานิช
- วนิดา วรรณโชติ 6 กันยายน 2552. **ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สัมภาษณ์.**
- วารินทร์ รัศมีพรหม. (2531) **สื่อการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษาและการสอนร่วมสมัย.**
กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2543) **แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (เอกสารอัดสำเนา).

- วิภา คงคากุล.(2530) การเข้าถึงดนตรี. ถนนดนตรี, 1(4), 18-19.
- _____. (2529). ความสำคัญของดนตรีต่อสังคม. ถนนดนตรี, 1(1), 34-36.
- _____. (2530). ผลของการเรียนรู้. ถนนดนตรี, 1(5), 17-19.
- วิมลศรี อุปรมย์. (ม.ป.ป.) ดนตรีในระบบการสอน. สมุทรปราการ : สำนักพิมพ์หมอน.
- วิชัย วงษ์ใหญ่.(2538). การพัฒนาระบบการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2538). ทฤษฎีและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. (2524). หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิญญู ทรัพย์ประภา. (2526). ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 วิชาดนตรีและนาฏศิลป์ ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาศิลปศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา ชั้นประเสริฐ. (2531). ความต้องการการนิเทศการสอนของครูศิลปศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาบริเวณพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาศิลปศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์. (2539). เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและกระบวนการเรียนวิชาดนตรี. สำนักงานพัฒนาวิชาการดนตรี : มหาวิทยาลัยมหิดล. ม.ป.ท.
- คันสนีย์ สุริยาวงษ์. (2534). สื่อการสอน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สงัด ภูเขาทอง. (2533). ปีกกับความเชื่อในสังคมไทย. ในประวัติและพัฒนาการของปีไทย. (หน้า 29-35). กรุงเทพมหานคร : ป. สัมพันธ์พานิช.
- _____. (2521). สภาวะดนตรีทางภาคใต้ของไทย. ในประพนธ์ เรื่องณรงค์ (บรรณาธิการ), ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 21. (115), ม.ป.ท.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : มิตรสยามการพิมพ์.
- สธน โรจนตระกูล. (2530). สังคีตนิยม. (เอกสารประกอบการสอน) วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม. ม.ป.ท.
- เสน่ห์ จามริก. (2531). ระบบการศึกษาแบบแพ้คัดออก. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไสว เลี่ยมแก้ว. (2528). การสอนจิตวิทยาในห้องเรียน. กรุงเทพมหานคร : มิตรสยามการพิมพ์.
- สวัสดิ์ วนงูา. (2533). สื่อและเทคโนโลยีการสอน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาวิชาการคนตรี มหาวิทยาลัยมหิดล , สำนักงาน. (2539). **ความเป็นมาของหลักสูตรคนตรีในประเทศไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาหลักสูตรคนตรีระดับประถมและมัธยมศึกษา. (อค์สำเนา).**
- สุกรี เจริญสุข. (2541). การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ศิลปะ คนตรี กีฬา. ในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี. (75-80). กรุงเทพมหานคร : หจก. ไอเดียสแควร์.
- สุกรี เจริญสุข. (2530). วิธีการเล่นทรมเปต. กรุงเทพมหานคร : ยูไนเต็ทบุคส์.
- _____. (2545) “วิสัยทัศน์ปรัชญา แนวคิดของสาระคนตรีเด็กไทยต้องได้เรียน ได้เล่น ได้รู้ และรักคนตรี”. มติชนสุดสัปดาห์. 1143 (15-21 กรกฎาคม 2545) : 72.
- _____. (2529). ศิลปะการเป่าแซกโซโฟน. กรุงเทพมหานคร : ไอเดียสแควร์.
- _____. (2533). ศิลปะการควบคุมวงคนตรี. ในเอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ: หจก. ป. สัมพันธ์พาณิชย์.
- สุจินต์ วิชาวธีรานนท์ และ ภณิดา มาประเสริฐ. (2537). การสัมมนาการมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2521). คนตรีพื้นบ้านภาคใต้. ในประพนธ์ เรื่องณรงค์ (บรรณาธิการ), คนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 21. (109). ม.ป.ท.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2535). เทคนิคการสอนครบวงจร. กรุงเทพมหานคร : หจก. เอช- เอน การพิมพ์.
- สุวัฒน์ มุทเมธา. (2523). การเรียนการสอนปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : ไอเดียสแควร์.
- เสรี ลาซโรจน์. (2537). การสัมมนาการมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์และอนุกุล กริแสง. (2522). หลักเบื้องต้นของการวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พิชฌเศศ.
- อนันต์ เทียนคำศรี. (2541). **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคนตรี บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.**
- อุทุมพร ทองอุไทย. (2520). การประเมินผลทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ปรึกษาการพิมพ์.

- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2513). สารระสำคัญที่ควรพิจารณาในการสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษา. **วารสาร
วิสามนศึกษา**. ม.ป.ท.
- อรวรรณ บรรจงศิลป์. (2538). **การสอนดนตรีในระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bloom, B.S. (1956). **Taxonomy of Educational Objectives**. New York: Mckay.
- Birch Lawrence Wilton.(1969) “ Factors Related to Differences in Classroom Teacher’s
Attitudes Toward Music.” **Dissertation Abstracts International**. 5(30): November.
- Gagne,R.M, (1985). **The Conditionals of Learning and Theory of Instruction**.
New York : Holt.
- Gamm, A. J. (1992) “The Identification and Measurement of Music Teaching Styles.”
Dissertation Abstracts International 52(7): 2454-A : January.
- Gronlund ,N. E. (1978). **Measurement and Evaluation in Teaching (3 ed)**. New York :
Macmilin Publishing Co. Inc.
- King Stephen Emmett. (1992) “The Relationship of Curriculum Reform to Participation in
Secondary School Music classic in Verginia. **Dissertation Abstracts International**
52(7): 2454-A. : January.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970) : “**Determining Sample Size For Research
Activities.**”*Journal of Educational and Psychological Measurement*. 30607-610
- Taba, H. (1962) **Curriculum Development, Theory and Practice**. New York : Harcourt,
Brace and World Inc. p.62.
- Sluss, E. I. (1968) “ An Examination of Factors Which Associate with a Successful
Outcome in Piano Lesson.” **Dissertation Abstracts International**.52(7): 2453-A.
January.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญสืบ บุญเกิด ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
2. นางรุ่งวารี แก้วเสนา ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ(ภาษาไทย)
โรงเรียนประจักษ์
3. นางนงเยาว์ แจ่มจรัส ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ(ภาษาไทย)
โรงเรียนประจักษ์

ภาคผนวก ข
หนังสือราชการ

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๑๔/๕๓๔

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี

เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๕ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญลือ บุญเกิด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายณรงค์ฤทธิ์ หามนตรี นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาสภาพการสอน วิชาคนตรีในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัด พระนครศรีอยุธยา” โดยมีคณะกรรมการ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.มนัส วัฒนไชยยศ ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บรรจง ชลวิโรจน์ กรรมการ

ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่สมบูรณ์ที่สุด ทางบัณฑิตศึกษาได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ความสามารถทางด้านการศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาค้นคว้าจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๓๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐, ๑๘๑๓

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๑๔/๕๓๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๕ ตุลาคม ๒๕๕๖

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นางรุ่งวารี แก้วเสนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายณรงค์ฤทธิ์ หามนตรี นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาศาภาพการสอน วิชาคนตรี ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัด พระนครศรีอยุธยา” โดยมีคณะกรรมการ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.มนัส วัฒนไชยยศ ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บรรจง ชลวิโรจน์ กรรมการ

ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่สมบูรณ์ที่สุด ทางบัณฑิตศึกษาได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ความสามารถทางด้านการทำวิจัยเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาดังกล่าวเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริวรรณ เอี่ยมสะอาด)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐, ๑๘๑๓

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามสภาพการสอนวิชาดนตรีในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกขั้นตอน ตามสภาพที่เป็นจริง คำตอบของท่านมีคุณค่ายิ่งต่องานวิจัย เพราะจะทำให้ทราบข้อเท็จจริง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาการเรียนการสอนวิชาดนตรีต่อไป ข้อมูลที่ท่านตอบจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและนำมาวิเคราะห์ เพื่อรายงานผลในภาพรวมเท่านั้น

การส่งแบบสอบถามกลับคืน ขอความอนุเคราะห์ท่านได้รวบรวมแบบสอบถามที่ท่านตอบสมบูรณ์แล้วนำมารวมกันแล้วใส่ซองที่ผู้วิจัยเตรียมไปให้ส่งกลับคืนทางไปรษณีย์ตามที่ผู้วิจัยได้ระบุสถานที่ไว้ที่หน้าของ

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการสอนวิชาดนตรีในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านไว้ ณ โอกาสนี้ สำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นายณรงค์ฤทธิ์ หามนตรี

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขา ดนตรีศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความจริง

1. เพศ
 - ชาย
 - หญิง
2. ประเภทวิชาดนตรีที่ทำการสอน (ระบุได้มากกว่า 1 อย่าง)
 - ดนตรีสากล
 - ดนตรีไทย
 - ดนตรีพื้นเมือง
3. การศึกษา
 - ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - ปริญญาตรี
 - สูงกว่าปริญญาตรี
4. ระดับการศึกษาสูงสุดทางวิชาดนตรี
 - ไม่มีวุฒิทางดนตรี
 - ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - ปริญญาตรี
 - สูงกว่าปริญญาตรี
5. ประสบการณ์ทางวิชาดนตรี
 - เรียนวิชาเอกสาขาดนตรี
 - เรียนวิชาโทสาขาดนตรี
 - ไม่เคยเรียนแต่เคยรับการอบรมด้านดนตรี (โปรดระบุ)
 -
 -
 - ไม่เคยเรียนแต่มีความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรี (โปรดระบุ).....
 -
 - อื่น ๆ(โปรดระบุ).....
 -

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการสอน

2.1 การสร้างกระบวนการเรียนรู้

คำชี้แจง ในการสอนวิชาดนตรี ท่านได้ปฏิบัติหรือดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

- 5 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ เป็นประจำทุกครั้ง
- 4 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ แทบทุกครั้ง
- 3 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ บ่อยครั้ง
- 2 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ นานๆ ครั้ง
- 1 หมายถึง ท่านไม่เคยปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1	การนำหลักสูตรไปสู่การสอน ท่านได้เข้าร่วมประชุมสัมมนา หรืออบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาดนตรีในระดับ ช่วงชั้นที่ 3					
2.	ท่านได้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอนร่วมกันระหว่างกลุ่มโรงเรียน					
3.	ท่านได้ศึกษาหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาดนตรีในระดับช่วงชั้นที่ 3 ก่อนทำการ สอน					
4.	ท่านได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนก่อนที่ทำการสอน					
5.	มีการจัดทำแผนการสอนรายชั่วโมง					
6.	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน					
7.	กิจกรรมการเรียนการสอน มีกิจกรรมที่เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เห็นถึงความสำคัญของวิชาดนตรีก่อนทำการ สอน					
8.	เน้นการเรียนการสอน โดยนักเรียนเป็นศูนย์กลาง					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
9.	มีการให้นักเรียนรุ่นพี่ที่มีความสามารถมาช่วยสอนรุ่นน้องในการสอนทักษะปฏิบัติ					
10	การสอนกิจกรรมทางดนตรีเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระทางดนตรีและมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน					
11	มีการสอนทักษะการฟัง ก่อนการสอนทักษะปฏิบัติ					
12	มีการทดสอบพื้นฐานความรู้ทางดนตรีของนักเรียนก่อนทำการสอน					
13	แบ่งกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถในระดับเดียวกันในการสอนทักษะปฏิบัติ					
14	ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมและแสดงออกซึ่งความสามารถทางดนตรี					
15	มีการใช้เทคนิคหรือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางดนตรีประกอบการสอน					
	สื่อการสอน					
16	มีการใช้รูปภาพ แผนภูมิ หรือบัตรคำประกอบการสอน					
17	มีการใช้แถบบันทึกภาพ หรือภาพยนตร์ประกอบการสอน					
18	มีการใช้แผ่นใส หรือเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะประกอบการสอน					
19	มีการใช้แถบบันทึกเสียง หรือแผ่นซีดีประกอบการสอน					
20	มีการใช้หนังสือ ตำรา หรือเอกสารประกอบการสอน					
21	ท่านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดซื้อสื่อการสอน					
	การวัดผลประเมินผล					
22	ท่านมีการวัดและประเมินผลตรงตามจุดประสงค์การสอน					
23	มีการวัดและประเมินผลทุกจุดประสงค์ที่สอนจบแล้ว					
24	มีการใช้แบบทดสอบของกลุ่มโรงเรียน					
25	มีการใช้แบบบันทึกพัฒนาการทางดนตรีในการประเมินทักษะการปฏิบัติ					
26	มีการแจ้งผลการพัฒนาด้านทักษะปฏิบัติให้ผู้เรียนทราบ					

2.2 ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน

คำชี้แจง

ท่านคิดว่าท่านมีความรู้ความสามารถในเรื่องเนื้อหาสาระและทักษะทางดนตรีในเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับใด (โปรดบอกระดับสภาพตามความเป็นจริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริงให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นจริงอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงสภาพการสอนวิชาดนตรี

- 5 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ท่านไม่เคยปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความสามารถ				
		5	4	3	2	1
27	เนื้อหาสาระทางดนตรี สัญลักษณ์และเครื่องหมายที่ใช้แทนเสียง (ทฤษฎีโน้ตเบื้องต้น)					
28	อัตราจังหวะและหน้าทับประเภทต่างๆ					
29	ศัพท์สังคีตในการบรรเลงและการขับร้อง					
30	ลักษณะของวงดนตรีประเภทต่างๆ					
31	ลักษณะการประสมวงแบบต่างๆ					
32	การเรียบเรียงเสียงประสานที่ใช้ในการบรรเลง					
33	ประวัติและที่มาของเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ					
34	ประวัติและที่มาของเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอน					
35	ประวัติและผลงานของนักประพันธ์เพลง					
36	การเลือกเพลงบรรเลงถูกต้องตามพิธีการและประเพณีนิยม					
37	ทักษะการปฏิบัติ ทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่ถนัด					
38	ทักษะการขับร้อง					
39	ทักษะการควบคุมวงดนตรี					
40	ทักษะการอำนวยเพลง					
41	ทักษะการซ่อมแซมเครื่องดนตรี					

2.3 สภาพแวดล้อมในห้องเรียน

คำชี้แจง ท่านคิดว่าสภาพของห้องเรียนวิชาดนตรีที่เป็นอยู่ในขณะนี้ มีลักษณะหรือสภาพอย่างไร

- 5 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ท่านปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ท่านไม่เคยปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับ ความสามารถ				
		5	4	3	2	1
42	ห้องเรียนวิชาดนตรีเป็นห้องเฉพาะ ไม่มีการปะปนหรือสับเปลี่ยนกับห้องเรียนอื่น					
43	ห้องเรียนดนตรีไม่มีเสียงรบกวนจากสิ่งแวดล้อมภายนอก					
44	ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ เหมาะแก่การเรียนการสอน					
45	ห้องเรียนมีอุณหภูมิเหมาะสม					
46	ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก					
47	ห้องเรียนปราศจากกลิ่นและมลพิษ					
48	ห้องเรียนมีการตกแต่งสวยงาม เร้าใจให้ผู้เรียนต้องการเรียนรู้					
49	ห้องเรียนมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย					
50	ห้องเรียนมีเอกสาร ตำรา และแหล่งความรู้ทางดนตรีเพียงพอให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า					

2.4. อุปกรณ์การสอน

คำชี้แจง ท่านคิดว่าอุปกรณ์ดนตรีที่ใช้ในการสอนมีสภาพหรือความพร้อมในระดับใด

- 5 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความสามารถ				
		5	4	3	2	1
51	เครื่องดนตรีมีการจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย					
52	เครื่องดนตรีมีคุณภาพเหมาะกับวัยและความสามารถของผู้เรียน					
53	เครื่องดนตรีมีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของผู้เรียน					
54	เครื่องดนตรีอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งาน					
55	มีการตรวจสอบสภาพเครื่องดนตรีและสื่อการสอนดนตรี					
56	มีการบำรุงซ่อมแซมเครื่องดนตรี					

2.5. การสนับสนุนจากผู้บริหาร

คำชี้แจง ผู้บริหารได้ดำเนินการหรือปฏิบัติต่อการสอนวิชาดนตรีของท่านอย่างไร

- 5 หมายถึง ระดับปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ระดับปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ระดับปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับ ความสามารถ				
		5	4	3	2	1
57	ผู้บริหารส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเนื้อหาสาระหรือเทคนิคการสอนดนตรี					
58	ผู้บริหารส่งครูเข้าอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลทางดนตรี					
59	ผู้บริหารมีการจัดหา นำ ผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้เกี่ยวกับการสอนและศิลปะการควบคุมวงดนตรี					
60	โรงเรียนจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องดนตรีอย่างเพียงพอแก่ความต้องการของผู้เรียน					
61	โรงเรียนสนับสนุนให้จัดซื้อเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการใช้งาน					
62	โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณในการจัดซ่อมเครื่องดนตรีที่ชำรุด					
63	โรงเรียนสนับสนุนสถานที่ฝึกซ้อม และห้องปฏิบัติการดนตรี					
64	ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมทางดนตรีที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้น					
65	ผู้บริหารสนับสนุนการศึกษาต่อทางด้านดนตรี เพื่อเพิ่มคุณวุฒิและความสามารถทางดนตรีแก่ครูผู้สอน					
66	ผู้บริหารมีการติดตามผล การทำงาน และร่วมแก้ปัญหาด้านดนตรีให้แก่ครู					
67	ผู้บริหารแสดงออกในด้านที่ให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอนวิชาดนตรี					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาการสอน

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง
การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ตารางแสดงค่าความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	ผลการพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
2	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
3	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
4	+1	0	+1	0.67	คัดเลือกไว้
5	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
6	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
7	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
8	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
9	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
10	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
11	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
12	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
13	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
14	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
15	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
16	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
17	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
18	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
19	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
20	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
21	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
22	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
23	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
24	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
25	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
26	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้

27	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
28	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	ผลการพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
29	+1	+1	0	0.67	คัดเลือกไว้
30	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
31	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
32	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
33	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
34	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
35	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
36	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
37	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
38	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
39	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
40	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
41	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
42	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
43	+1	+1	0	0.67	คัดเลือกไว้
44	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
45	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
46	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
47	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
48	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
49	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
50	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
51	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
52	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
53	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
54	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
55	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้

56	+1	0	+1	0.67	คัดเลือกไว้
57	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ			IOC	ผลการพิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
58	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
59	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
60	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
61	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
62	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
63	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
64	0	+1	+1	0.67	คัดเลือกไว้
65	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
66	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
67	+1	+1	+1	1.00	คัดเลือกไว้
เฉลี่ย				0.98	

ภาคผนวก จ
หนังสือตอบรับการเผยแพร่

ที่ ศธ ๕๑๐๘.๒ / 3833

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
กระทรวงศึกษาธิการ
กทม. ๑๐๓๐๐

25 กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ตอบรับการลงพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารวิทยากร

เรียน นายณรงค์ฤทธิ์ หามนตรี

ตามที่ท่านได้แจ้งความประสงค์เพื่อลงพิมพ์ผลงานวิจัย เรื่อง “การศึกษาสภาพการสอนวิชาดนตรีของผู้สอนในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอกุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ในวารสารวิทยากร นั้น ขอเรียนว่าผลงานวิจัยของท่านได้รับการพิจารณาตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว และจะเผยแพร่ในวารสารวิทยากร ปีที่ ๑๑๕ ฉบับที่ ๑ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายก๊ก ดอนสำราญ)
รองเลขาธิการคุรุสภา ปฏิบัติการแทน
เลขาธิการคุรุสภาสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ
โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๑๓๐๘
โทรสาร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๗๔๓

ภาคผนวก ฉ
ตำนานประกาศนียบัตรภาษาอังกฤษ

बनसोपजिहोप्रयो राजभटत
 Banskopajachhapranya Rajabhat University

This is to certify that

MR. NARONGRIT HAMONTRIE

Achieved BSRU-TEST of English Proficiency (BSRU – TEP) level

A2

Given on 17th July 2017

Linda Gainma

(Asst. Prof. Dr. Linda Gainma)
 President

No. CEFR. 14320234/2560

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นายณรงค์ฤทธิ์ หามนตรี
วัน เดือน ปีเกิด	21 กันยายน 2507
ที่อยู่	25 หมู่ 5 ต.ข้าวเม่า อ. อุทัย จ.พระนครศรีอยุธยา
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2525-2526 ปกศ. สูง วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา คณะครุศาสตร์ พ.ศ.2528-2529 ปริญญาตรี วิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี พ.ศ.2544-2545 ปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนประจักษ์ 3 หมู่ 2 ต.ท่าवासูกกรี อ.พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา